

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ



**YETİŞKİNLERİN GÖZÜNDEN ŞERMİN YAŞAR'IN ESERLERİNDEKİ
KÜLTÜR UNSURLARI**

Sibel DEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ
KÜLTÜR VE SANAT YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Demet DEMİRALP

TUNCELİ-2026

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YETİŞKİNLERİN GÖZÜNDEN ŞERMİN YAŞAR'IN ESERLERİNDEKİ KÜLTÜR
UNSURLARI**

Sibel DEMİR
(2200200038)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
KÜLTÜR VE SANAT YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Demet DEMİRALP

TUNCELİ-2026

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YETİŞKİNLERİN GÖZÜNDEN ŞERMİN YAŞAR'IN ESERLERİNDEKİ
KÜLTÜR UNSURLARI**

Sibel DEMİR
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KÜLTÜR VE SANAT YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Bu tez 09/01/2026 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

İmza	İmza	İmza
Doç. Dr. Hilal KAZU (Fırat Üniversitesi)	Doç. Dr. Seda GÜNDÜZALP (Munzur Üniversitesi)	Dr. Öğr. Üyesi Demet DEMİRALP (Munzur Üniversitesi)
BAŞKAN	ÜYE	DANIŞMAN

Bu tez, Enstitümüz Kültür ve Sanat Yönetimi Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Nagihan KARAASLAN AYHAN
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

09/01/2026

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza
Sibel DEMİR

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Demet DEMİRALP

TEŞEKKÜR

Lisans hayatımın tamamlanması ile yoğun bir iş hayatına atılmış oldum. Ancak bir şey üretme, manevî bir miras bırakabilme hayali gönlümde köklerini salmış ve büyümüştü. Sekizinci yıla geldiğimde Munzur Üniversitesi, Kültür ve Sanat Yönetimi Yüksek Lisans bölümü ile bu hayali gerçekleştirmek için cesaretimi toplayıp sonunda adım atabildim. Bu iki buçuk yılda hayalimi gerçekleştirmek için emek verdim. Amacım bu çalışma ile çocuklarıma ve çevremde bu adımı atamayan insanlara örnek olmak, cesaret vermektir. Umarım bunu başardığımı ileride görebilirim. Ancak amaçlamadığım bir şeyi elde ettiğimi de söylemeliyim. Bu çalışma sayesinde zihnimi ve ruhumu bir nebze de olsa dinlendirebildim. Çünkü kalıplaşmış hayatımda farklı bir işi deneyimleme fırsatı buldum. Bu nasip için her şeyden önce Allah'a şükrediyorum.

Bu çalışmada bana maddî manevî destek olan, moral ve güç veren herkese teşekkür ediyorum. Bu isimlerden ilki, danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Demet DEMİRALP'tir.

Neredeyse 20 yıl önce Türkçe öğretmenim olarak hayatıma giren ve yollarımız ayrılrsa da her zaman öğretmenim olmaya devam eden sevgili hocam Mehmet GÜNGÖR'e teşekkür ederim.

Canım arkadaşım Elif DİKİCİ'ye; hem hayatımda hem tezimde desteğini hep hissettirdiği için teşekkür ederim. Munzur Üniversitesi'nin kazandırdığı kıymetli arkadaşım Deniz AY'a paylaşımları, desteği ve gülen yüzü için teşekkür ederim.

Son olarak eşim Halil DEMİR'e ve sevgili katılımcılarıma gösterdikleri gayret ve içtenlik için teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmayı yüreğimin çiçekleri olan can kıızıma ve can oğullarıma ithaf ediyorum. Saygılarımla...

Sibel DEMİR
TUNCELİ-2026

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLolar LİSTESİ.....	V
RESİMLER LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılığı.....	5
1.5. Kültür	5
1.5.1. Kültür unsurları.....	7
1.5.2. Kültür aktarımı.....	10
1.6. Şermin Yaşar ve Eserleri	12
1.6.1. Şermin Yaşar'ın kitaplarının kısaca tanıtılması	15
1.6.2. Yetişkinlere yönelik yazmış olduğu kitaplar	15
1.6.3. Çocuklara yönelik yazmış olduğu kitaplar	16
1.7. İlgili Araştırmalar.....	18
2. YÖNTEM	25
2.1. Araştırmanın Yöntemi	25
2.2. Çalışma Grubu	25
2.3. Veri Toplama Araçları.....	26
2.4. Verilerin Analizi	27
3. BULGULAR.....	29
3.1. Eserler Hakkında Görüşlere İlişkin Bulgular.....	29
3.2. Kültür Kavramı ve Korunmasına Yönelik Bulgular	35
3.3. Kültür Unsurlarının Varlığına Yönelik Bulgular	44
3.4. Eserlerin Kültürü Koruma ve Aktarmadaki Rolüne Yönelik Bulgular	57
3.5. Eserlerin Kültür Farkındalığı Oluşturmadaki Rolüne İlişkin Bulgular	66
4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER	74
5. KAYNAKLAR	77

ÖZ GEÇMİŞ
EKLER



TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.3.1.1. Örnek gruplandırma.....	8
Tablo 1.5.1 Çocuk hikâyeleri üzerine yapılan çalışmalar.....	21
Tablo 1.5.2. Yetişkinlere yönelik eserleri üzerine yapılan çalışmalar.....	22
Tablo 1.5.3. Karşılaştırma yapılan çalışmalar.....	22
Tablo 1.5.4. Makaleler listesi.....	23



RESİMLER LİSTESİ

Resim 3.1. Eserler.....	29
Resim 3.2. Kùltür.....	36
Resim 3.3. Kùltürel Unsurlar.....	45
Resim 3.4. Kùltürel Bellek ve Süreklilik.....	58
Resim 3.5. Kùltür Farkındalığı.....	66



KISALTMALAR LİSTESİ

A: araştırmacı

S: soru (S1, S2, ... , S5)

C: cevap (C1, C2, ..., C3)

K: katılımcı (K1,K2, ... , K15)

vb: vebenzeri/vebenzerleri

GEA: Gelirken Ekmek Al

THKL: Tarihî Hoşça Kal Lokantası

DT: Deli Tarla

GGK: Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu

KYY: Kalk Yerine Yat

ÖZET

Kültür, her toplum için hayati önem taşıyan bir kavramdır. Bu önemli kavramın gelecek nesiller için korunması, tanıtılması ve aktarılması toplumun devamlılığını sağlamak için elzemdir. Bu çalışmada kültür kavramının aktarıcıları olan yetişkinler, özne olarak yer almaktadırlar. Yetişkinlerin, kültür kavramına bakış açıları ve kültür unsurlarına yönelik algıları Şermin Yaşar'ın “Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Kalk Yerine Yat, Deli Tarla, Tarihi Hoşça Kal Lokantası ve Gelirken Ekmek Al” isimli eserleri üzerinden ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın amacı; yetişkinlerin gözünden Şermin Yaşar eserlerindeki kültür unsurlarını belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çalışma grubu 18-50 yaş aralığında bulunan 15 katılımcıdan oluşmaktadır. Ana materyal olan beş hikâye kitabı katılımcılar tarafından okunmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen veriler derinlemesine analiz edilmiştir. Bununla birlikte doküman analizi ile verilerin analizi desteklenmiştir.

Elde edilen bulgular, “eserler hakkında katılımcı görüşleri, kültür kavramı ve korunmasına yönelik görüşler, eserlerde kültür unsurlarının varlığına yönelik görüşler, eserlerin kültürü koruma ve aktarmadaki rolüne yönelik görüşler ve çalışmanın katılımcılarda kültür farkındalığı oluşturup oluşturmadığına yönelik görüşler” olmak üzere beş alt tema altında değerlendirilmiştir. Katılımcıların kültür kavramına bilinçli bir şekilde yaklaştıkları, eserlerdeki kültür unsurlarını fark ettikleri görülmüştür. Çalışma sonucunda kültür farkındalığının oluştuğu, genç nesle hitap etmenin sanat ve kültür açısından taşıdığı değer ortaya çıkmıştır. Eserlerde kültür unsurlarının akış içerisine yerleştirilerek, daha çok ve olumlu olarak kullanılmasının kültür aktarımına katkı sağlayacağı yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kültür, kültür unsurları, kültür aktarımı, Şermin Yaşar

ABSTRACT

Elements of Culture in Şermin Yaşar's Works from the Perspective of Adults

Culture is a concept of vital importance for every society. Preserving, promoting, and passing on this important concept to future generations is essential for ensuring the continuity of society. In this study, adults, who are the transmitters of the concept of culture, are the subjects. Adults' perspectives on the concept of culture and their perceptions of cultural elements were examined through Şermin Yaşar's works titled “Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Kalk Yerine Yat, Deli Tarla, Tarihi Hoşça Kal Lokantası ve Gelirken Ekmek Al.”

The aim of the study is to identify cultural elements in Şermin Yaşar's works from the perspective of adults. A qualitative research method was preferred in the study. The study group consisted of 15 participants aged between 18 and 50. Five storybooks, which were the main material, were read by the participants. The data obtained through semi-structured interviews were analyzed in depth. Furthermore, document analysis was used to support the analysis of the data. The five storybooks, which were the main material, were read by the participants. Semi-structured interviews were conducted to understand the participants' perspectives on culture, their levels of perception regarding the cultural elements in the works, and whether or not cultural awareness was formed in the participants.

The findings were evaluated under five sub-themes: “participants' views on the works, views on the concept of culture and its preservation, views on the presence of cultural elements in the works, views on the role of the works in preserving and transmitting culture, and views on whether the study created cultural awareness among participants.” It was observed that participants approached the concept of culture consciously and recognized cultural elements in the works. The study revealed that cultural awareness was created and highlighted the value of addressing the younger generation in terms of art and culture. Recommendations were made that incorporating cultural elements into the flow of the works and using them more frequently and positively would contribute to cultural transmission.

Key words: Culture, cultural elements, cultural transmission, Şermin Yaşar

1. GİRİŞ

Tanımlanması oldukça zor bir kavram olarak kabul edilse de kültür genel bir çerçeve içinde; bir milletin dili, dini, mutfağı, gelenek görenekleri, sanatı vb. olarak tanımlanabilmektedir. Özünde kültür, bireyin tüm hayatını kapsayan bir yaşam biçimidir. Kültürü incelediğimizde, sürekli bir değişim içinde olduğunu görürüz. Bu değişim bazen olumlu bazen olumsuz yönde olmaktadır. Olumlu yönde olduğunda kültürün geliştiği, iyileştiği fark edilmektedir. Olumsuz yönde olduğunda ise bir bozulma, çökme ve çürüme meydana gelmektedir. Bunun sebebi olarak; kültürün yaşayan bir kavram olması gösterilebilmektedir. Kültür, içinde barındırdığı unsurlarla canlılığını korumaktadır.

Şermin Yaşar günümüzde sevilen bir yazar olmasının yanı sıra kültür farkındalığıyla da öne çıkan bir isimdir. Yaşar, sosyal medyada anneliğe olan farklı bakış açısını paylaşarak tanınır hâle gelmiştir. Bu tanınırlık sonrasında annelik tecrübelerini paylaştığı kitapların yanı sıra çocuklar ve yetişkinler için yazdığı öykü kitapları yayınlanmıştır. 2022 yılında Kelime Müzesi'ni ülkemize kazandırmıştır. 2023 yılında ilk romanı Söyleme Bilmesinler'i yayınlamış ve romancılığa da adım atmıştır. 2024 yılında ise Türkiye'nin ilk Anne Müzesi'ni kurarak kültür ve sanata olan katkılarına bir yenisini eklemiştir. Yapılan araştırmada Şermin Yaşar'ın eserlerinin seçilmesi, yazarın kültür kavramına olan olumlu yaklaşımı ile söyleşi ve sosyal medya paylaşımlarında kültürü sahiplenene ve tanıtmayı amaçlayan bir tutum sergilemesi ile açıklanabilir. Topluma yansıttığı yaşam şeklinde kültüre verdiği önemi göstermekte, yazdığı eserleri ve hayata geçirdiği müzelerle kültür alanında dikkat çekici adımlar atmaktadır. Bu bağlamda, çalışma materyali olarak yazarın yetişkinlere yönelik kaleme almış olduğu beş hikâye kitabı, 15 gönüllü katılımcı tarafından okunmuş ve yapılan görüşmeler değerlendirilmiştir. Bu sayede; kültürü genç nesillere aktaracak olan yetişkinlerin farkındalığı üzerinden; yazar- eser- okur- kültür- toplum arasında bir şema çizilerek söz konusu eserlerin kültür aktarımına sağladığı katkı incelenmiştir.

Bu çalışma ise yazarın, yetişkinlere yönelik yazmış olduğu hikâye kitapları üzerinden; kültür, kültür unsurları, kültür farkındalığı, kültür aktarımı konularına bizzat yetişkinlerin gözünden bir değerlendirme getirmektedir. Çünkü; kültürü ilk adımda önceki kuşaklar, sonraki kuşaklara aktarmaktadırlar. Bu sebeple yetişkin bireylerle kültür arasındaki ilişkinin tespiti daha anlamlı hale gelmektedir. Çalışma ile yetişkinlerin; kültür kavramını ele alışları ve kültürün korunup aktarılmasına yönelik bakış açıları, eserlerdeki

kültür unsurlarını fark edip etmedikleri ve eserlerin kültür farkındalığı oluşturup oluşturmadığının anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu amaçlar çerçevesinde elde edilecek sonuca göre kültür aktarımı içerisinde aktaran özne olan yetişkin bireylerin; eserlerle bağlantılı olarak kültür kavramı üzerine algıları, kültüre verdikleri değer, kültür farkındalığına sahip olup olmamaları durumlarının alıcı olan genç nesle nasıl yansiyabileceği anlaşılmaya çalışılacaktır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; araştırmanın problemi, önemi, amaçları ve alt amaçları, sınırlılığının açıklanmasından sonra kültür, kültürün unsurları, kültür aktarımı, Şermin Yaşar'ın yaşamı ve edebîyat yolculuğu, eserlerin tanıtılması ve ilgili araştırmalar yer almaktadır. İkinci bölümde; araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine yer verilmektedir. Üçüncü bölümde; elde edilen bulgular değerlendirilmekte ve analiz edilmektedir. Son bölümde ise; sonuç, tartışma ve öneriler kısmı ile çalışma nokatlanmaktadır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Küreselleşen dünyada; kavramlar, algılar, duygular ve anlamlar hızla şekil değiştirmekte ve çok kolay bir şekilde birbirlerini etkilemektedirler. Etkileşimin ve buna bağlı olarak değişimin süratli olması tüm bu olgular üzerinde olumlu ya da olumsuz sonuçlar ortaya koymaktadır. Olumsuz yönde etkilenen kavramlar denildiğinde ilk akla gelenlerden biri de kültürdür. Yozlaşma, değişim, yok olma sözcükleri ile sık sık beraber kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra elbette olumlu değişimlerle de anılmaktadır. Ancak bu çalışmaya yönelmemizdeki ana neden olarak olumsuz çağrışımlar öne çıkmaktadır. Bu ana nedene bağlı olarak; “Peki, biz yetişkinler kültürümüzü koruyabiliyor muyuz? Kültüre yeterli önemi ve özeni gösterebiliyor muyuz? Bu konuda farkındalığımız var mı? Kültürü ve barındırdığı unsurları fark edebiliyor muyuz? Sadece yeni nesli eleştirmekle kültürü kurtarabilir miyiz? Sorumluluğu yalnızca gençlere yüklemek ne kadar doğru?” gibi sıralanan sorulara cevap aranmaya başlanmıştır.

Gençler, şu anın kültür alıcılarıdır. Bu nedenle âtîyi inşa edecek gençliğe mazîde oluşmuş ve toplumun kimliğini oluşturan kültürü ve unsurlarını aktarmak hayati önem taşımaktadır (Türker, 1994). Buradan hareketle, şimdiyi ele aldığımız bu noktada asıl görevin kültür aktarıcıları olan yetişkinlere düştüğü anlaşılmaktadır. Bu çalışma, sadece bireye ve eserler üzerinden sadece okura yönelmektedir. Yukarıda sorulan sorulara istinaden

literatürde kültür aktarıcılarına yönelik olarak âşıklar (Arslan, 2015), demirciler (Yaman, 2022) gibi meslek grupları vb. nin çalışıldığı görülmüştür. Yaptığımız çalışma ile kültür-aktarıcı- alıcı üçgeninde Şermin Yaşar'ın yetişkinlere yönelik yazmış olduğu eserlerin bizzat aktarıcılar -yetişkin bireyler- tarafından değerlendirilmesinin farklı bir pencere açacağı kanaati oluşmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları

Bu çalışma; yetişkinlerin gözünden Şermin Yaşar eserlerindeki kültür unsurlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Eserler hakkında görüşler nelerdir?
2. Kültür kavramı ve korunmasına yönelik görüşler nelerdir?
3. Kültür unsurlarının varlığına yönelik görüşler nelerdir?
4. Eserlerin kültürü koruma ve aktarmadaki rolüne yönelik görüşler nelerdir?
5. Eserlerin kültür farkındalığı oluşturmadaki rolüne ilişkin görüşler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ergur'a (2018) göre; bilgiyi biriktiren, şekillendiren, kuşaktan kuşağa aktaran ve aktarırken dönüştüren tek varlık insandır. Bu yüzden bilgi ile beraber kültürü de oluşturmaktadır. İnsan, simgelerle oluşturduğu kültürü; yazı, dil, müzik, çizim vb. ile kendinden sonraki nesillere aktarmaktadır. İşte bu aktarım ile var olan insanlık, toplumsal bütünleşmesini de kültür sayesinde başarır. Kısaca Güvenç'in (2021) ifade ettiği şekilde söylenecek olunursa “..., gerçekte insan kültür varlığının hem yaratıcısı hem de yaratısıdır.”

Farklı şekillerde tanımlanan kültür; hızla küreselleşen dünyada milletleri ayakta tutan en önemli kavramlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Toplumu toplum yapan bu kavram, zamanın akışı içerisinde yozlaşma, bozulma, değişme ve gelişme gibi olgulara maruz kalmaktadır. Sayılan olguların geneli olumsuz sonuçlar doğururken bazıları da olumlu sonuçlar ortaya koyabilmektedir. Bu oluşum içerisinde kültürün korunması, tanıtılması, aktarılması ve kültürel farkındalık önemli hâle gelmektedir. Özellikle gelecek nesiller için kültür kavramının sürdürülebilirliği dikkat çeken bir noktadır.

Sanat eserleri ise sanatçının yaratım süreci bitip de topluma sunulduğu zaman, okuyucu, dinleyici ya da izleyicilerin yorumuna bırakılmış olmaktadır. Toplumsal süreç içerisine giren eserler, bu süreci kendi algıları ile etkileyerek bir bütünleşme yaşamaktadırlar (Graf ve Güney, 2022). Bu çalışmada sanatçının topluma sunmuş olduğu edebî eserlerin; kültür unsurları barındırıp barındırmadığı, kültürün korunmasında, tanıtılmasında ve aktarılmasında etkisinin olup olmadığı, yetişkinler üzerinde kültür farkındalığı uyandırıp uyandırmadığı anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Yazar hakkında genellikle çocuk hikâyeleri bazında çalışmalar yapılmaktadır. Yetişkinlere yönelik ise Yeşildağ (2024) psikolojik travma, tipler, Bursa (2024) halk bilim unsurları, Zenginoğlu (2024) öykü incelemesi ve Kavalcı (2025) tipler üzerine Türk Dili ve Edebiyatı alanında dört adet çalışma yapılmıştır.. Bu açıdan yapılan çalışmanın hem yetişkin bireylere hem de kültüre ve kültür unsurlarına yönelik olması sebebiyle literatürde özgün bir pencere açacağı düşünülmektedir. Şermin Yaşar'ın yetişkin hikâye kitaplarındaki kültür unsurlarının incelenmesi, tespiti ve yetişkin bireylerin gözünden değerlendirilmesi ile; kültürün değişimi, gelişimi, zarar gören noktaları, şekil değiştiren unsurlarının tespiti ile sürdürülebilirliğine katkı sağlayıp sağlamadığını tespit eden bir çalışma özelliği de taşımaktadır. Yapılan görüşmelerle yetişkinlerdeki “kültür” algısını anlayabilmek, edebî eserlerin kültür üzerinde koruyucu, aktarıcı ya da hatırlatıcı bir etkisinin olup olmadığı daha somut bir hâle getirilmeye çalışılmaktadır.

Bu çalışmada Şermin Yaşar ismi; yazarın eserleri, kültüre bakış açısını yansıtan söyleşileri ve sosyal medya paylaşımları incelenerek belirlenmiştir. Kültürel unsurlardan biri olan dil olgusuna verdiği önemi ortaya koyan ve Türkiye’de bir ilk olma niteliği taşıyan Kelime Müzesi gibi çalışmaları, Şermin Yaşar'ın tercih edilmesinde belirleyici olmuştur. Ayrıca yazarın kültüre yönelik yaklaşımının olumlu bir çerçevede değerlendirilmesi ve araştırmaya katkı sağlayabilecek nitelikte olması, bu seçimin yapılmasında etkili olmuştur.

Yapılan bu çalışma ile hem yazarın yetişkinlere yönelik olarak ürettiği eserlere hem de Kültür ve Sanat Yönetimi Anabilim Dalı alanında kültür ve kültür aktarımı üzerine çalışılması farklı bir bakış açısı getireceği kanaatini doğurmuştur. Kültür ve Sanat Yönetimi Anabilim Dalı ile Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı arasında köprü kuran bu çalışma; söz konusu öykü kitapları üzerinden kültür ve kültür aktarımı ile bağlantı kurmaktadır. Özellikle görüşme yönteminin kullanılarak yetişkinlerin görüşlerinin alınmasının alanda farklı bir pencere açtığı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılığı

Bu çalışma; Şermin Yaşar tarafından yazılan beş hikâye kitabı ve bu kitapları okuyan 18-50 yaş aralığındaki 15 yetişkin ile sınırlıdır.

1.5. Kültür

Avrupa'dan doğmuş ve net bir tanım yapılamayan kültür kavramı, her uzmanlık alanı için başka başka anlamlara gelmektedir (Meriç, 2022). Çok anlamlı ve canlı bir kavram olan kültüre; farklı disiplinler kendi alanlarına göre anlam vermektedirler. Günlük yaşantıdaki kullanımına bakıldığında da kültürün yine bir çok anlama karşılık geldiği görülmektedir. Örneğin; nezaketli olmak, spor ve sanat faaliyetleri, görgülü olmak vb. için farklı anlam çerçeveleri içinde kullanılabilmektedir. Kültür kavramı, anlaşıldığı üzere geniş bir anlamlandırma alanında bulunduğu için tanımlanmasının güçlüğü anlaşılabilmektedir.

Kavramın ilk olarak 18. yüzyılda Voltaire tarafından; insan zekâsının oluşumu, gelişimi, yüceltilmesi anlamında kullanılmasından sonra Almanca'ya geçmesi ile diğer dillere yayılması başlamaktadır (Güvenç, 1979). Dilimize de Fransızca'dan geçmiştir.

Kültür, Latince “coler”, ekip dikme kelimesinden gelmektedir. Ekin ekmek, doğada kendiliğinden yetişen bitkilere karşın insan eliyle meydana getirilen bir durumu anlatırken kültür de genel anlamda insanın tabiata katkısı olarak açıklanabilmektedir (Aydın, 2020). Yani kültür, insanın kendi eliyle oluşturduğu, şekillendirdiği ve yaşamına kattığı her şeyi kapsayan bir kavram olarak değerlendirilebilmektedir.

Doğa ile içiçe olan kültür, insan eliyle şekillenmiştir. Organik bir büyüme içinde olsa da insan tarafından denetlenmesiyle nesneye anlam katma yolunda bir ışıktır (Eagleton, 2019). Kültür, insan varlığının bulunduğu her yerde şekillenmekte, gelişmeye ve değişmeye devam etmektedir. Kültür bu süreç içerisinde çevresindeki nesneleri de bu akışa dahil etmektedir.

Malinowski'ye (1992) göre ise kültür; insanın fikirleri ve yeteneklerini, kullandıkları malzemeleri, inanışlarını, farklı toplulukların hakları, eylemleri vb.ni yani insanla ilgili her şeyi kapsayan genel kavramdır. Bu kavram insanın şahsi ve maddi olarak karşılaştığı

sorunlarla baş etmesini sağlar. Bu sorunlar çözülürken, oluşan yeni kültürel hayat kalıpları ile yeni zorunluluklar ve ihtiyaçlar oluşur. Yani bu bir döngüdür ve gelecek nesle aktarılması gerekmektedir. Gelişim bu şekilde sürdürülebilir.

Simmel'e (2017) göre ise kültür; yaşamdaki kreatif deviniminin, yaşama dışı vurum ve gerçekleşme biçimleri oluşturan bazı eserlerin ortaya çıktığı ve çıkarıldığı her yerdedir. Bunlar; sanat eserleri, kaideler, kurallar, yasalar, din, teknoloji vb. her şeydir. Özellikleri ise yaşamın akışıyla birleşerek kendilerine özgü bir şekle bürünmeleridir. Bu ortaya çıkan şekiller, yaşamın içinde sürekli olarak bir güce maruz kalmakta ve eninde sonunda aşınmaktadırlar. Bu süreçte üstteki bir şekil tamamlanırken alttaki diğer bir şekil oluşmaya başlamıştır ve en sonunda üstteki şeklin yerine geçmektedir. Süreç mütemadiyen devam etmektedir. Burada hayatın gücü denildiğinde her türlü ilerleme, değişim ve gelişim düşünülebilir. Bu bir düşüncenin gelişimi, algının değişmesi, huzursuzluk ortamı vb. olabilmektedir. Zamanın doğal akışı içerisinde var olan eski kültür şekilleri ile oluşmakta olan yeni kültür şekilleri karşı karşıya gelmekte ve en sonunda yeni şekiller, eskisinin yerini almaktadır.

Ülkemizde kültürün ilk tanımını ise; toplumun tüm sosyal hayatını kapsayan, dinsel, ahlaksal, toplumsal, hukuksal, estetik, ekonomik ve bilimsel kurumların toplandığı bir kavramdır, şeklinde Ziya Gökalp yapmıştır (Gökalp, 2024). Bu açıdan kültür; bir toplumu diğer toplumlardan ayırmakta, toplumu bütün haline getirmekte, toplumun ürettiği maddi manevi tüm kavramları barındırmakta ve geliştirmektedir. Kültürün en önemli özelliklerinden biri de topluma kimlik kazandırmasıdır.

Tüm bu verilere bakıldığında insanla var olan kültür kavramı; insanı ve hâliyle toplumu şekillendirmektedir. Buradan da anlaşılabileceği üzere kültür, insan yaşamının tümüdür ve her alanda rol sahibidir. Bu rol, sosyal işleyişte davranış örüntülerini oluşturmakta ve bu örüntüler belli şekiller kazanarak kalıplaşmaktadırlar (Aydın, 2020). Kalıplaştığı için de toplumun içindeki bireylerin bu kalıplara uyması beklenir. Buradaki kalıp meselesini, Güvenç'in "Süreçler" olarak bahsettiği "Kültürleme" başlığı ile açıklayabiliriz. Kültürleme, bireylere topluma ait olan kültürün aktarılması, bu yolla birlik ve huzurun sağlanması olarak ifade edilmektedir. Hayat boyu süren kültürlemenin amacı bireyin bu kural ve kalıpları öğrenmesi ve uymasını sağlamaktır (Güvenç, 2021). Ancak bu kültürün sabit kaldığı anlamına gelmez. Toplum değiştikçe ve geliştikçe, davranış örüntüleri de bu gelişim ve değişimden etkilenirler. İşte bu noktada "Kültürlenme" başlığı değişim ve gelişim kısmını açıklamaktadır. Güvenç (2021):

“Kültürleme, varolanı iletirken, kültürlenme, yepyeni kültür nüvelerinde yeni filizler yaratır ve besler. Bir bölüğü zaman aşamasına dayanamayıp dağılırken, güçlü ve dayanıklı olanlar, yeni kültür kalıplarını oluşturur. Kültür değişmelerinin odağı olur”.

Bu değişimler yaşam alanlarından tutun da sanat anlayışına kadar her noktada görülebilirler. Kültürü, kültürün zaman içerisindeki değişimi ve nelere bağlı olduğunu görmek içinse kültürün unsurlarının tanınması gerekmektedir.

1.5.1. Kültür unsurları

Kültür unsurları, tasniflemenin kolaylığı açısından maddi ve manevi olarak iki ana başlık altında toplanabilmektedir. Çalışmada da bu tasniflemeye uyulmaktadır.

Kültür ve unsurları, her ne kadar maddi ve manevi olarak adlandırılıyor olsa da aslında bütüncül bir yapıdadır. Bazı kavramları netleştirmek için yapılan bu bölme işlemi sunidir. Ancak hedefi, bilgi edinmek ve iletme olduğu için mânâ kazanmaktadır (Kongar, 2017). Bu sebeple maddi kültür ile manevi kültür birbirinden ayrı değildir. Birbiriyle var olan, birbirini tamamlayan iki yarımdır.

Maddi kültür, diğer bir deyişle somut kültür olarak adlandırılır. Soyut bir kavram olarak düşünülen kültür kavramının maddi kısmı, boyut kazanmasında yani maddeleşmesinde saklanmaktadır (Saritaş, 2019). Ortak kültüre sahip bireyler tarafından oluşturulmuş nesneler, o kültürü yansıtır. Toplumun gelişim aşamaları içerisinde ortaya çıkan, insan eliyle şekillenen tekerlekten telefona her şey maddi kültür unsurlarını oluşturmaktadır (İçli, 2005). Maddi kültürü; el sanatları, mimari yapılar, enstürmanlar, kıyafetler, süs eşyaları gibi kullanılan araç gereçlerin tümü olarak sıralayabiliriz.

Manevi kültürün ise diğer adı soyut kültürdür. Manevi kültür; yazılı ya da yazısız olan toplum tarafından ortak kabul görmüş, yapılması beklenen, uygun görülen davranış biçimlerini, değerleri, inanışları oluşturan kaidelerden oluşmaktadır (Dikeçligil, 2020). Bu kaideler, sosyal etkileşimle topluma yayılmakta ve toplumdaki bireyleri ortak paydada buluşturarak standartlaşmaktadır (Bilgin, 2008). Standartlaşan kaideler, toplumdaki bireyler için kolayca değişmeyen ve uyulması gereken kurallar haline gelmektedirler. Burada; maddi ve manevi kültürün gücü, topluma yayılışında saklıdır denilebilir. Elbette bu durum bir yandan kültürü koruyup aktarırken bir yandan da birey üzerinde bazı konularda baskı da oluşturabilmektedir.

Maddi ve manevi olarak iki ana başlık altında toplanan kültür unsurları altı alt başlıkla gruplandırılabilir. Birbirleriyle etkileşimli olan bu altı başlık; inanç ve mit, dil,

değer, norm, teknik ile teknoloji ve simgelerden oluşmaktadır. Tablo 1.5.1.1. Örnek gruplandırma isimli tablo maddi ve manevi kültür unsurlarını konumlandırabilme açısından bir örnek olarak sunulmaktadır. Görsel içerisinde gruplandırılan kültür unsurları tablo altında kısaca açıklanmaktadır.

Tablo 1.5.1.1. Örnek gruplandırma

MADDİ KÜLTÜR

- Kıyafetler (Giyim kuşam)
- Mimari yapılar
- Müzik aletleri
- Süs eşyaları
- Teknoloji vb.

MANEVİ KÜLTÜR

- Normlar
- Değerler (Gelenek-Görenekler)
- İnançlar ve mitler
- Simgeler vb.

İnanç ve mitler: Toplumlar; varoluşsal sorulara o toplumu bir arada tutacak ve kendi özelliklerine uyumlu olacak şekilde cevap verecek inanç sistemlerini kabul etmektedirler. Mitler de inançları besleyen, toplumun açıklayamadığı doğaüstü konuları açıklayarak anlaşılır hale getiren hikâyelerdir. İnanç; topluma doyurucu cevaplar vererek en fazla kurumsallaşmayı sağlayan araç olması nedeniyle kültürü şekillendiren ana unsurlardandır (Ergur, 2018). Kültür; inanç ve mit etrafında yapılaşırken bu kaynaklardan yoğun şekilde beslenmektedir. İnanç ve mitlerin kültür üzerindeki izleri, günlük yaşamda kıyafetlerden tutun da sanat alanlarında dahi görülebilmektedir.

Dil: Dil ve kültür; içiçe büyüyüp gelişen ve birbirini besleyen iki unsurdur. Dil aracılığıyla toplum kendi içinde iletişim kurmakta ve kültürünü şekillendirmektedir (Bakıner-Çekin ve Çalışkan, 2020). Dil, kültürü hem sözlü hem de yazılı şekilde aktaran önemli bir unsurdur. Dil, toplumu bütünleştiren bir etmendir. Duyguları, düşünceleri ifade etmeye yarayan dil; kültür için de bir ifade ve paylaşım unsurudur. Dilini koruyan milletler, kültürünü ve kimliğini de koruyabilmektedirler. Göçer'e (2012) göre; geçmişine sahip

çıkarak geleceği kurabilmenin en önemli ve en kısa yolu dili korumak ve daima çalışır halde tutmaktır.

Değer: Birey, toplumdan kabul görmek için toplumun değerlerine uyum sağlamaktadır. Büyüklere saygı göstermek, misafiri güzel ağırlamak gibi küçük örnekler değerlere örnek olarak verilebilmektedir. İyiye yahut güzel olanı ortak noktada kabullenmiş olan toplum için değerler; defaaten tekrarlanmasıyla gelenek ve göreneklere evrilirler. Gelenek ve görenekler de herkes tarafından yapılması hoş karşılanan unsurlardır. Ancak zaman içinde değişim geçirebilmekte ve birey için zaruriyet bulundurmamaktadırlar (Ergur, 2018). Yani çağın gidişatına ve şartların durumuna göre şekil alabilmektedir. Örneğin; önceden bir işte ustalığını kanıtlayan kişiler değer görürken günümüzde sosyal çevresini kullanarak değer gören kişilerin olması gibi değişiklikler görülebilmektedir.

Norm: Değerler ile karşılaştırıldığında normlar; toplum üzerinde çok daha güçlü ve baskı oluşturan bir formdadır. Normlar; adetler, töreler, kanunlar, yönetmelikler, yaptırımlar vb. gibi yazılı ya da yazısız bir çok içeriği bulunan ve toplumdaki etkileşimin ve iletişimin sınırlarını belirleyen etkenlerdir (Nirun ve Özönder, 1988). Normlar kısaca; bireyin davranışlarını sınırlayan, nasıl davranmasını gerektiğini belirleyen kurallardır (Eroğlu, 2015). Normlara uymadığında birey, uymadığı kaidenin oluşturacağı tepkiye göre ayıplanabilmekte yahut toplumdan dışlanabilmektedir. Normlar, değerlere göre daha güçlü yaptırım araçlarıdır.

Teknik ile teknoloji: İnsanın doğaya kattığı, maddeleştirerek kullanıma sunduğu her şey teknik ve teknolojiyi oluşturmaktadır (Kongar, 2025). Hakeza kültür kavramının kökenini açıklarken de insanın tabiata eklediği şey olarak tanımlanmakta olduğu görülebilmektedir. Teknik ve teknoloji, insanın buluşu ile ortaya çıkıp sürekli olarak gelişmekte ve dünyayı olumlu ya da olumsuz şekilde değiştirmektedir. Bu değişimden elbette kültür de etkilenmektedir. Örneğin; haberleşme eskiden mektupla yapılırken telefonun icadı ile şekil değiştirip kolay bir hâl almış, günümüzde ise hem telefon hem internet ile kıtalararası anlık iletişim sağlanır hale gelmiştir. Teknik ve teknolojiye oluşan bu ve bunun gibi ilerlemeler iletişim kültüründe olduğu gibi diğer sosyal ve kültürel alanlarda değişim meydana getirmiş ve getirmektedir.

Simgeler: Simgeler ya da semboller hem soyut hem somut olabilmektedir. Bir toplumda trafik lambası da kültürel bir simgedir, elele tutuşmak da kültürel bir simgedir. Çiçekler, renkler, süs eşyaları, giyim şekli vb.nin her toplum için farklı kültürel bir anlamı, simgelediği bir duygu ve düşünce bulunmaktadır. Simgelerin her toplumda farklılık

göstermesinin nedeni; tarihin akışı içinde şekillenip topluma ve zamana bağlı olarak anlamlandırılmasıdır (Koca, 2012). Örneğin; x toplumunda merdiven altından geçmenin uğursuzluk getireceğine inanılırken y toplumunda bu durum bir anlam ifade etmez, hurafe olarak adlandırılabilir. Bu ve bunun gibi birçok kültürel algı simgelerle ifade edilebilmektedir.

1.5.2. Kültür aktarımı

İnsanın ürettiği ve doğaya kattığı her şey için kültür denilebilmektedir. Özünde kültür; hem birey için hem de toplum için bir yaşam biçimidir. Bireyin tüm yaşantısını şekillendirmekte ve topluma katılmasını ve kaynaşmasını sağlamaktadır. Peki, insan kültürü nasıl almaktadır? Kısaca cevaplanırsa; insan, dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren doğduğu toplumun kültürünü öğrenmeye başlamaktadır. Yani bu süreç doğumla başlamakta ve ölene kadar devam etmektedir. Çünkü toplumu bir arada ve ayakta tutan kültürdür. Hâl böyle olunca kültürün korunması önem arz etmektedir. Kültürün korunması ise önceki kuşakların kendilerinden sonraki kuşaklara kültürü aktarması ile gerçekleşmektedir.

Kültür aktarımı, öğrenme ile gerçekleşmektedir. Ancak edinilen huyları ve bilgileri tam anlamıyla evladına aktarabilen tek canlı insandır. Diğer canlılar bazı becerileri insanın öğretmesi ile kazanabilmekte ancak bu kazanımları kendi yavrularına aktaramamaktadırlar. İnsanın buradaki liderliği ise dil yeteneğinden gelmektedir. Bu aktarım mütemadi olarak devam etmekte ve insanın varoluşuna dek giderek tarihselleşmektedir (Güvenç, 1979). İnsan, çizimlerle başlayıp günümüze uzanan süreçte her zaman iletişimi sürdürmekte ve her edinimini aktarmaktadır. Geçmişten günümüze bu aktarım sürekli gerçekleşmektedir. Yazının keşfi ile insanlığın boyut atladığı aşikârdır. Sözlü iletişim ile bilgi, kültür aktarılmaktayken yazı ile tüm bu aktarım korunarak, tekrara düşülmesi önlenerek ve üstüne yeni edinimler eklenerek gelişmeye başlamıştır (Özbay, 2005). Buradan yola çıkarak dilin, insan için ayırıcı bir özellik olduğu görülmektedir. Dil sayesinde insanlar iletişim kurmakta, anlaşmakta ve paylaşımlar yaparak gelişimini devam ettirmektedir. Dil, kültürün de önemli unsurlarından biridir. Dil ile kültür iç içedir. Aynı zamanda dil, kültürün aktarılmasını sağlamaktadır. Bu sebeple yeni bir dil öğrenmek, o dili kullanan insanların kültürüyle tanışmak, o kültürü oluşturan edinimleri, o toplumun kimliğini ve farklılıklarını anlayabilmek demektir (Asutay, 2007). Elbette teknolojinin gelişmesiyle medya, kitle

iletişim araçları, internet kullanımının yaygınlaşması gibi etkenler iletişim ve aktarımda büyük rol oynamaktadır. Ancak ne olursa olsun iletişimin temelinde dilin kullanımını esastır.

Dil ile teknolojinin beraber kullanımı ile yeni kültürle tanışma ve kültür aktarımı daha kolay hale gelmektedir. Tarihte yazı ve matbaa ile gelişen süreç, günümüzde çevirilerin yanı sıra artık e-kitap, sesli kitap gibi uygulamalarla edebî eserlerin dijital ortama taşınması sonucu daha ulaşılabilir hale gelmektedir. Bunun sonucunda; okunan eser ve yazarın ait olduğu toplumun kültürüne ulaşmak da kolaylaşmaktadır. Bir eserle başlayan süreç hikâyenin akışında beslenen unsurları, okurun kendi kültürü ile karşılaştırmasıyla devam eder. Benzerlikler, farklılıklar, zıtlıklar yahut hiç bilinmeyen ve yeni öğrenilen kültürel unsurlar okura, ait olduğu toplumu tanıtmak için bir araç olabilmektedir. Kısaca Önal'ın (2010);

“Dil, kültürün bir parçasıdır; insanlarla anlaşmayı sağlayan ve kültür taşıyıcılığı yapan, estetik bir yorum ortamı arayan edebiyat ise muhakkak bir milli kültür ortamı içinde meydana gelir ve başka kültürlerle irtibâta geçer.”

şeklinde açıkladığı gibi edebî eserler kültür aktarımında önemli bir rol oynamaktadır.

Bu noktada kültür aktarımı ile ilgili olarak önemli bir noktaya değinilmesi gerekmektedir. Kültür aktarımı öncelikle; bir toplumun içindeki nesiller arasında olmaktadır. Toplumun ayakta kalabilmesi için kimliğini, karakterini ve yapısını oluşturan kültürü, gelecek nesillere de aktarması gerekmektedir. Bu sürece kültürlenme denilmektedir. İkinci olarak; toplumlararası etkileşimlerin sonucu olarak kültür aktarımı gerçekleşmektedir. Toplumlararası etkileşim sonucu ortaya çıkan doğru ve pozitif olan sürece “Kültürleşme”, negatif olan sürece “Kültürsüzleşme” adı verilmektedir. Kültürleşme, toplumda oluşan kültürlenme sürecinin diğer toplumlarla karşılaşması ve sentez oluşturmasıdır. Ve bu oluşum pozitif bir süreci ifade etmektedir (Güvenç, 2021). Dil, inanç, yemek vb. örneklerde olduğu gibi kültürlerarası alışveriş, etkileşim ve aktarım olarak sayılabilmektedir. Her toplum, diğer toplumlarla girmiş olduğu etkileşimin sonucunda kendi kodlarına uygun olan aktarımları kabul edebilmekte yahut kendine uygun hale getirmeye çalışmaktadır. Ancak yukarıda da bahsedildiği gibi olumlu aktarımlar olduğu gibi olumsuz unsurlar taşıyan aktarımlar da olabilmektedir. Bu durum aktarımın doğasında vardır.

Toplumlar hem kendi içlerinde hem de kültürlerarası olan aktarımda; değerlendirmelerini gözle görülmese de iç sistemleri ile yapmakta ve sonucu tepkileri ile vermektedirler. Dolayısıyla kültürel aktarımda; toplumun kültürel etkiyi tanınması,

değerlendirmesi, kabul edip onaylaması, kendine uyarlaması yahut reddetmesi için belli bir zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmada ele alınan kısım ise ilk olarak bahsedilen kültürlenme alanını kapsamaktadır.

1.6. Şermin Yaşar ve Eserleri

Şermin Yaşar, 1982 yılında Almanya'nın başkenti Berlin'de doğmuştur. Ailesi, Şermin Yaşar bebekken Türkiye'ye dönüş yapmıştır. Aslen Bilecikli oldukları için Bilecik'in Pazaryeri ilçesine bağlı Kınık Köyüne yerleşmişlerdir. Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimini tamamlamıştır. Ankara Gazi Üniversitesi'nde yapmış olduğu “Ayla Kutlu'nun Roman ve Hikâyelerinde Yapı İncelemesi” adlı yüksek lisans çalışmasını ise 2007 yılında tamamlamıştır. Yazar bir süre bir reklam ajansında reklam metin yazarlığı, kreatif direktörlük gibi görevlerde çalışmıştır (Akın, 2023; Yaşar, 2022).

Şermin Yaşar, 2009 yılında ilk evliliğini müzisyen Nejat Çarkacı ile yapmıştır. Yaşar'ın bu evlilikten; Tuna ve Mete adlı ikiz oğulları ve Name adlı bir kızı olmuştur. İlk evliliğini 2017 yılında noktalayan yazar, “Yaşar” olan kendi soy ismini kullanmaya başlamıştır. 2018 yılında Prof. Dr. Hasan Nedim Arda ile ikinci evliliğini yapmış ve aynı yıl eşini kalp krizi nedeniyle kaybetmiştir.

Kariyerine metin yazarı olarak başlayan yazar, anne olduktan sonra çocuklarını yaşamının merkezine almıştır. Mesleğini sürdürürken annelik deneyimlerini paylaşmak için sosyal medyayı kendine aracı kılmıştır (Yaşar, 2023). Sosyal paylaşım sitesi Facebook'da “Oyuncu Anne” adıyla bir hesap açan Şermin Yaşar burada paylaştıkları sayesinde dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Sonrasında instagram hesabı ile 1.545.871 takipçi sayısına ulaşarak ün kazanmıştır (Biricik, 2022). Kazandığı ilgi sonrasında, “Başlarım Şimdi Anneliğe” isimli ilk kitabı 2014 yılında yayımlanmıştır. 2015 yılında “Oyuncu Anne” isimli ikinci kitabı ile edebî yaşamına devam eden yazarın kitapları 2017 yılında “Yaşar” soyadı ile yeniden basılmıştır.

Annelik tecrübelerini merkeze alan kitaplarının yanında, yine kendi çocukluk anılarıyla besleyerek yazdığı çocuk hikâyeleri ile de büyük beğeni toplamıştır. “Çok Hayal Kuran Çocuk” ile başlayan çocuk hikâyeleri serüveni, “Dedemin Bakkalı” ile devam etmiştir. “Dedemin Bakkalı” isimli kitabı 10'dan fazla dile çevrilmiştir. Yazar, 2020 yılında

yayımlanan yetişkinler için yazdığı “Deli Tarla” isimli hikâye kitabıyla 2021- 67. Sait Faik Hikâye Armağanı ödülünü kazanmıştır (Yaşar, 2022). 2023 yılında çıkan Söyleme Bilmesinler adlı romanı ile 2025 yılı Notre-Dame Sion Liseliler Edebiyat Ödülü’nü kazanmıştır. Şermin Yaşar, toplamda otuz beş eseri bulunan üretken bir yazar olarak öne çıkmaktadır.

Yazarın üretkenliğinin kaynağına değinilmeden önce edebiyat sevgisinin nasıl oluştuğu, yazmaya ne zaman başladığı ve düşüncelerinin nasıl şekillendiğinin görülmesi yapılan çalışmaya temel oluşturmaktadır. Şermin Yaşar; kitap ile temasının geç olduğunu, bir gazete yanında verilen “Ayşegül Serisi”ni komşusunun evinde okuduğunu, kütüphanenin varlığını ortaokul zamanında yine bir komşusundan öğrendiğini ifade etmektedir. Lise yıllarında ise “Suat” adlı edebiyat öğretmeninin, Şermin Yaşar’ın da aralarında olduğu öğrencileri ile bir kütüphane kurma çabasının kendisini çok etkilediğini ve kendisinin de bağışlar ile yıllar sonra köyünde bir kütüphane kurduğunu anlatmaktadır (Akın, 2023). Yazarın anlattığı bu anı aslında, kültür unsurlarının bireyler arasındaki aktarımına güzel bir örnektir. Sunay Akın’ın “İşte O Çocuk” adlı youtube kanalındaki sohbet programı ile öğrendiğimiz bu anı, kütüphane kurma çabasını deneyimleyen bir genci etkileyerek yetişkin olduğunda aynı çabayı sarf etmesini sağlamıştır. Kütüphane oluşturma kültürü aktarılırken topluma yarar sağlama amacı yinelenmektedir.

Yazarın üretkenliğinin kaynağına bakıldığında ise; kasabada yaşayan yazarın, aile bağları sebebiyle köy hayatını yoğun olarak deneyimleyebilmesi ana faktör olarak göze çarpmaktadır. Kendi anne-baba ve dede-nenelerinin yanı sıra dedelerinin babaları, anneanne-babaannelerinin anneleri, komşu anne-babaları vb. den oluşan hikâyeler ve anılar dinleyebileceği çok sayıda yetişkin arasında büyümesi yazarın gerçek yaşamını ve hayal dünyasını geliştirmiştir. Ortaokul yıllarında hikâyeler yazmaya başlayan yazar, ilk denemelerinden birinin halasının hayat hikâyesi olduğunu ve hep sıkıntıların aktarıldığı bu hikâyeyi kendi isteği ile mutlu sonla bitirdiğini ifade etmektedir. Yazmaya büyük önem veren Şermin Yaşar’ın, yazıları saklamak konusunda hassas olduğu anlaşılmaktadır (Akın, 2023). Yazılara sahip çıkmak anlamındaki bu hassasiyet kültür unsurlarının aktarımı konusunda yapılan bu çalışmanın amaçlarına da uygunluk göstermektedir. Bu çalışma özelinde, yazıya dökülen hikâyeler sayesinde kültür unsurları somutlaşmış olmaktadır. Böylelikle yazarın yaşam boyu edindiği tecrübeleri ve bilgi birikimi ile değişimini gözlemlediği kültür incelenebilmektedir.

Yaşar, sade ve akıcı bir dil kullanmaktadır. Eserlerinde, günlük hayatta yaşanabilecek olaylar bulunmaktadır. Yaşar (2025) bir röportajında eserlerindeki insan yaşamının sıradan olaylarını ele almasını şöyle açıklıyor:

“Ben hep şuna inanırım, dünyanın en sıradan şeyine, eşyaysa eşya, hâlse hâl, olaysa olay, en sıradan olana bile uzun süre ve dikkatle bakarsanız eğer size olağanüstü ve mucizevi görünmeye başlar. Benim yazılarımda olağanüstü olaylar yoktur, her şey çok sıradandır, sıradan olduğu için okura yakın gelir.”

Yazarın mekân seçimi köy ve şehir görülmekte ve köylülük-şehirlilik kavramları kullanılmaktadır (Bursa, 2024). İki mekânın da kendine özgü özellikleri, güzellikleri ve olumsuz tarafları az da olsa hikâye içinde görülebilmektedir.

Yazarın çalışmamızda ele aldığımız beş hikâye kitabında 127 tane tip bulunduğu tespit edilmiştir (Kavalcı, 2025). Yani toplumun hemen her kesiminden insana yer vermektedir. Hikâyelerdeki tiplerin çeşitliliği, okuyucu için “bir tanıdığın hikâyesi” hissi verebilmektedir.

Hem çocuklar için hem yetişkinler için yazdığı eserlerde hitap ettiği kitlenin ilgisini mizahı da katarak canlı tutmaktadır. Örneğin; çocuklar için yazdığı “Dedemin Bakkalı” adlı hikâye kitabında, çocukluk yıllarında bakkal olan dedesinin yanında çıraklık yapma deneyiminden etkilendiği görülür. Bu kitapta çıraklık anısını mizahi üslupla birleştirerek yetişkinler ve çocuklar arasındaki düşünce dünyasının farklılığını ortaya koymaktadır (Kaya ve Şimşek, 2021). Bizzat yaptığı bakkal çıraklığı mesleğini yani dedesinden gördüğü bakkallık kültürünü, hayal gücü ve mizahı da ekleyerek hikâyeleştirmekte ve bu şekilde kendinden sonraki nesillere kültür unsurlarının aktarımını sağlamaktadır. Yazarın, mizahi unsurları kullanımına yönelik olarak “Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarında mizahi unsurlar ve işlevleri” adı ile Firdevs Köroğlu’na ait bir de tez yazılmıştır. Bu tez çocuk kitaplarına yönelik olsa da yetişkin eserlerinde de mizahi unsurlar sıklıkla görülmektedir.

Annelik deneyimlerini ve çocuklara yönelik oyun ve iletişim kurma önerilerini paylaştığı kitaplarında ise okuyucu hedef kitlesi olan ebeveynler ile aynı yoldan geçtiklerini, aynı sorunları ve mutlulukları yaşadıklarını mizahi üslupla anlatarak bağ oluşturmaktadır.

Yetişkinler için yazdığı hikâyelerinde; karı-koca ilişkisi, iş bulma sıkıntısı, geçim derdi, kimsesizlik, gurbet gibi konuları mizahın yanında hüznü de kullanarak aktarmaktadır. Yazarın bu önemli iki unsuru bir potada erittiği söylenebilir. Ancak bu durum aşırılık içermemektedir. Yazar, hikâyelerini gerçekçi bir şekilde, yaşamın içinden bir sahne olarak sunmaktadır.

Yazar yalnızca yazın alanında değil müzecilik alanında da çalışmalar yapmaktadır. 2022 yılında, Dil Bayramı olarak kutlanan 26 Eylül tarihinde Türkiye’nin ilk Kelime

Müzesi’ni Ankara’da açmıştır. Ziyaretçilerine Türkçe kelimelerin içeriklerini, atasözü ve deyimlerin anlamını öğretmeyi ve Türk dili üzerine farkındalık uyandırmayı amaçlayan bu müze, kültür unsurlarından olan dili somutlaştıran bir örnektir (Tekin, 2024). Pullu perde, kelime duvarı, buğday başakları arasında tablo gibi ilginç tasarımlarla sözcükleri tanıtılmaktadır. Bu müze ile en önemli kültür unsurlarından olan dile verdiği önemi göstermekte ve hizmet etmektedir.

Şermin Yaşar, 29 Nisan 2024 tarihinde Türkiye’de ilk olan bir çalışmaya imza atarak Anne Müzesi’ni açmış ve kültüre bir katkıda daha bulunmuştur (URL-1, 2025). Bu müzede; anne ve çocuğa dair nesneler, ünlü ressamalara ve heykeltıraşlara ait tablo ve heykeller, Atatürk’ün bebekliğine ait kıymetli eşyalar ve daha nice sergilenmektedir (Toprak, 2025). Ayrıca ara ara ulusal bayramlar ve özel günlerde müzelerde imza günü yapmaktadır. Her iki müze için oluşturulan sosyal medya hesaplarından da etkileşim alanı genişletilmektedir.

Edebiyatçı, yazar, Kelime ve Anne Müzesi kurucusu olarak tanımlanan Şermin Yaşar, kültür taşıyıcısı olarak da değerlendirilebilir.

1.6.1. Şermin Yaşar’ın kitaplarının kısaca tanıtılması

Çalışmada hedeflenen kitlenin arasındaki ayrımın görülmesini sağlamak amacıyla yazarın eserleri iki başlık altında paylaşılmaktadır. Yazarın toplamda 35 adet eseri bulunmaktadır.

1.6.2. Yetişkinlere yönelik yazmış olduğu kitaplar

Şermin Yaşar; yazarlığa adını ebeveynlere, annelik tecrübelerini aktardığı “Başlarım Şimdi Anneliğe” adlı kitabı ile atmıştır. Annelik tecrübelerinin paylaşımı ile başlayan yazarlık macerasında çocuk edebiyatına da giriş yaparak kendisine edebiyat alanında bir yer açmıştır. Yazar, edebiyat alanında daha çok çocuk edebiyatı eserleri ile tanınsa da yetişkinlere yönelik eserler de vermektedir.

Yazarın, şu ana dek yetişkinlere yönelik olarak yazmış olduğu 12 adet kitabının bulunduğu görülmektedir. Bunlardan beş tanesi kişisel gelişim, beş tanesi hikâye, iki tanesi ise roman türünde verilmiş eserlerdir. Aşağıda söz konusu kitaplar kısaca tanıtılmaktadır.

Başlarım Şimdi Anneliğe (Kişisel Gelişim-2014): Yazarın yayımlanan ilk kitabıdır. Kendi annelik tecrübelerini aktarmakta, annelere tavsiyelerde bulunmaktadır.

Oyuncu Anne (Kişisel Gelişim-2015): Çocuklarla annelerin oynayabileceği oyunların bulunduğu kitaptır. Çocukların gelişimine destek sağlarken annelerin de çocukları ile verimli zaman geçirebileceği oyunları aktarmaktadır.

Ev Yapımı Sihirli Değnek (Kişisel Gelişim-2016): Yazar kendi deneyimlerini bu kez mutluluğun tarifini vermek için anlatmaktadır.

Kötü Alışkanlıklara İyi Öneriler (Kişisel Gelişim-2016): Yazar bu kitapla anne ve babalara, masallarla çocukları istenmeyen alışkanlıklardan kurtarmak için önerilerde bulunmaktadır.

Oyun Takvimi (Kişisel Gelişim-2017): Ebeveynler ve çocukların birlikte oynayacağı oyunlar bulunmaktadır.

Tarihi Hoşça Kal Lokantası (Hikâye-2017): Yazarın yetişkin bireylere yönelik yazmış olduğu ilk hikâye kitabıdır. İçerisinde 29 adet hikâye bulunmaktadır.

Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu (Hikâye-2018): İnsanlık hallerine pencere açan 19 hikâyeden oluşan kitaptır.

Gelirken Ekmek Al (Hikâye-2019): 18 hikâyeden oluşan kitaptır.

Deli Tarla (Hikâye-2020): Kitap 16 hikâyeden oluşmaktadır. Yazara, 2021 Sait Faik Hikâye Armağanı ödülünü kazandırmıştır.

Kalk Yerine Yat (Hikâye-2021): 12 hikâyeden oluşan gündelik insana odaklanan kitaptır.

Söyleme Bilmesinler (Roman-2023): Yazarın ilk romanıdır. Bir ailenin ilişkilerini, aralarındaki gizleri ve bağları ele aldığı kitaptır. 2025 Notre-Dame Sion Liseliler Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır.

Altı Harfli Bir Tatlı (Roman-2025): Yazarın ikinci romanıdır. Aileyi, yaşlıları, yalnızlığı, annesiz büyümeyi ve kimsenin kimseye derman olamamasını anlatmaktadır.

1.6.3. Çocuklara yönelik yazmış olduğu kitaplar

Yazarın, çocuk edebiyatında daha üretken olduğu görülebilmektedir. 23 adet çocuk kitabı bulunmaktadır. Bu alandaki eserlerinden “Cumhuriyet’in İlk Sabahı” ve “Kınalı Serçe” adlı kitaplarını Prof. Dr. İlber Ortaylı ile ortak çalışma yürüterek yayımlamıştır.

Çok Hayal Kuran Çocuk (Hikâye-2015): Şermin Yaşar'ın çocuklar için yazdığı ilk hikâye kitabı hayal kurmaya teşvik edici bir özellik taşımaktadır. Kurulan hayallerin gerçekleşebileceği anlatılmaktadır.

Dedemin Bakkalı (Hikâye-2016): Yazarın, çocukluğunda deneyimlediği bakkal çıraklığı mesleğini ve bakkallık kültürünü anlattığı kitabıdır. Bu kitap 10'dan fazla dile çevrilmiştir.

Cesaret Sandığı/ Tilki Masalları Serisi (Hikâye-2017): Kardeş olan üç tilkinin cesaret kazanma yolculuğunu anlatmaktadır. Tilki Masalları olarak adlandırılmış serinin ilk kitabıdır.

Uyuyor Musun?/ Tilki Masalları Serisi (Hikâye-2017): Serinin ikinci kitabıdır. Tilki kardeşlerin maceraları; merakla başlayıp hayallerle, gerçeklerle, düşüncelerle devam etmektedir.

Garip Bir Kuyruk (Hikâye-2017): Arkadaş olabilmek için aynı olmak zorunluluğunun bulunmadığını anlatan kitaptır. Tilki Masalları Serisi'nin sonuncu kitabıdır.

Dedemin Bakkalı- Çırak (Hikâye-2017): Dedemin Bakkalı kitabının devamı niteliğindedir. Ayrıca çocukların katılımını sağlayan sayfaları da bulunmaktadır.

Cingo: Ben İnsan Değil Miyim? (Hikâye-2018): Bir ailenin, Cingo ismini verip sahiplendikleri köpekle olan maceralarını anlatan kitaptır. Hayvan sevgisini aşlamaktadır.

Kuş Masalları (Masal-2018): Yedi dağda, yedi masalın anlatıldığı kitaptır. Masallar kuşlarla ilgilidir.

Abartma Tozu (Hikâye-2019): Bir kasabada yaşayan tüm insanların aniden abartma hastalığına yakalanması ve bir çocuğun bu durumu düzeltmeye çalışmasını anlatan mizahi kitaptır.

Bizimki (Hikâye-2019): Bir fasulyeni maceralarını konu alan kitaptır.

Oh Ne Âlâ Memleket (Hikâye-2020): Kendi hayallerindeki okul düzenini oluşturmak için uğraşan dört arkadaşın hikâyesini anlatan kitaptır.

Cebimdeki Mandalina Ağaçları (Hikâye-2020): Ada isimli bir kız çocuğunun sürekli ailesine katılıp yardım etmek istemesini ancak hep reddedilmesi ile başlayan kitap cepte unutulmuş mandalina çekirdeklerinin toprakla buluşmasıyla devam etmektedir. Doğa sevgisi ve çocukların duygularını gösterilmektedir.

Babaannem Geri Döndü (Hikâye-2021): Aile kavramının kültürümüzdeki önemine vurgu yapan bir kitaptır. Babaannene ders veren rolündedir.

Dahacık (Hikâye-2021): Dahacık isimli çocuğun yaşadığı zorlukları, hissettiği duyguları çocuk gözünden anlatmaktadır.

Pekicik (Hikâye-2021): Çok uslu yetiştirilen Pekicik isimli çocuğun değişimini anlatmaktadır. Her şeye “peki” denilirken benliğiniz ne olacak?

Hıhıcık (Hikâye-2021): İletişim eksikliği olan bir ailenin çocuğu olan Hıhıcık'ın kelime haznesinin gelişimini ve problemlerin çözülebileceğini anlatmaktadır.

Para Ağacı (Hikâye-2022): Emek verilmeden kazanılan gelirin değersizliğini anlatan kitaptır.

Lo (Hikâye-2022): Okul ve eğitim sevdasının anlatıldığı kitaptır.

Cumhuriyet'in İlk Sabahı (Hikâye-2023-İlber Ortaylı ile): Kurtuluş Savaşı'nı bir çocuğun gözünden anlatan kitaptır. İlber Ortaylı tarafından verilen bilgiler dipnot olarak eklenmiştir.

Dünyanın En Önemli Öğrencisi (Hikâye-2024): İş hayatından aniden ortaokula dönmesi gereken bir iş insanı olan Fikri Bey'in maceralarını anlatırken bir yandan da yetişkin hayatını sorgulatan kitaptır.

Biri Daha Var (Hikâye-2025): Herkesçe bilinen masallara farklı bir gözle bakmayı amaçlayan bir hikâye kitabıdır. Örneğin; Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler masalında sekizinci bir cüce olsa o ne anlatırdı sorusuyla yola çıkılmaktadır.

Kınalı Serçe (Hikâye-2025-İlber Ortaylı ile): 1840'lı yıllardan başlayarak cumhuriyete geçiş dönemine kadar saray hayatının kültürel yönlerini, vatan sevgisini, tarih bilincini çocuklara yönelik işleyen bir hikâye kitabıdır. İlber Ortaylı tarafından verilen bilgiler çocukların anlayacağı şekilde not olarak açıklanmaktadır.

Telefon Melefon Yok! (Hikâye-2025): Çocukların uzak tutulmaya çalışıldığı telefon sorununun mizahi bir üslupla ele alındığı hikâye kitabıdır.

1.7. İlgili Araştırmalar

Yapılan araştırmalarda; kültür, kültür unsurları, kültür aktarımı konularının farklı farklı alanlarda çalışıldığı görülmüştür. Bu alanları bazıları; Türk Dili ve Edebiyatı, Çeviri bilimi, Güzel Sanatlar, Halk Bilimi olarak sayılabilmektedir.

Şermin Yaşar özelinde 21 adet ulusal çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalara bakıldığında yüksek lisans tezlerinin 17'si çocuk kitaplarına yönelik araştırmaları, üçü yetişkinlere yönelik kitaplarında tür incelemesi, psikolojik travma ve tiplere yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. Veyis Bursa'nın 2024 yılında "Şermin Yaşar'ın Eserlerindeki Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi" adıyla yayımlanan çalışmasında ise hem çocuk hem yetişkinlere yönelik olarak yazılmış hikâye kitaplarının hepsi incelenmiştir.

Ayrıca çocuk kitaplarına yönelik olarak; Pınar Sevgili'nin 2024 yılında "Mert Arık ve Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarının Söz Varlığı Bağlamında Karşılaştırmalı İncelemesi" ve Hacer Harmankaya'nın 2025 yılında "Çocuk Romanlarında İçerik Unsurları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz" adıyla yayınladıkları çalışmalarında, Şermin Yaşar seçtikleri yazarlardan biri olarak görülmektedir. Bu iki çalışma da ele alındığında Şermin Yaşar ile ilgili toplamda ulaşılabilen 23 adet çalışma bulunmaktadır. Literatürde, yazarın yetişkinlere yönelik yazdığı eserler kapsamında kültür unsurlarını yetişkinlerin bakış açısıyla ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Bu çalışma açısından önemli görülen tezlerden bazıları aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

A-Şermin Yaşar'ın eserlerindeki halk bilimi unsurlarının incelenmesi: Veyis Bursa'ya (2024) ait bu çalışmada Şermin Yaşar'ın eserlerinin tümünün, halk bilimi unsurları açısından incelendiği ve yazarın Türk halk kültürünü eserlerine ne ölçüde yansıttığının tespitine yönelik çalışıldığı görülmektedir. Veyis Bursa yaptığı çalışmada; Şermin Yaşar'ın eserlerinde halk bilimi unsurlarını sıkça kullandığı bu sayede hikâyelerin anlatımına doğallık ve akıcılık kattığı ayrıca kültürel mirasın aktarılmasına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

B-Şermin Yaşar'ın öyküleri üzerine bir inceleme: Çalışmayı yapan İbrahim Halil Zenginoğlu (2024), Şermin Yaşar'ın yetişkinlere yönelik yazmış olduğu beş hikâye kitabını; tür, kompozisyon, anlatan ses, görüş biçimi ve öykülemenin yapısı başlıkları altında incelemektedir. Çalışma sonucunda yazarın yazım endüstrisine uygun gerçekçi bir anlatış şekli ile okurun dikkatini çektiğini ve 2000 sonrası Türk edebiyatı temsilcilerinden biri olarak alana katkıda bulunduğu ifade ettiği görülmektedir.

C- Şermin Yaşar'ın yetişkinler için yazdığı öykülerinde psikolojik travma: Nurhan Yeşildağ'ın (2024) yaptığı çalışmada; Şermin Yaşar'ın yetişkinlere yönelik yazmış olduğu Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Kalk Yerine Yat, Deli Tarla, Tarihi Hoşça Kal Lokantası ve Gelirken Ekmek Al adlı beş hikâye kitabı psikolojik travma yönünden incelenmiştir. Bu çalışma, yazarın eserleri arasında yetişkinlere yönelik olarak yazmış olduğu beş hikâye kitabı üzerine yapılan ilk çalışmadır. Nurhan Yeşildağ çalışmasında; travma olgusuna yönelmiş, öykü karakterleri üzerinde görülen psikolojik problemleri, psikoloji alanının sunmuş olduğu verilere dayanarak analiz etmeyi amaçlamıştır. Yeşildağ çalışma sonucunda;

yazarın psikolojik rahatsızlıklarla ilgili bilgi sahibini olduğunu, öykülerinde insanların incinmiş taraflarını ele alarak farkındalık oluşturmaya çalıştığını ve bunu mizahı kullanarak okura sunduğu sonucuna ulaşmıştır.

D- Şermin Yaşar'ın eserlerinde tipler: Feride Kavalcı'nın (2025) yaptığı çalışmada; Şermin Yaşar'ın yetişkinlere yönelik yazmış olduğu Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Kalk Yerine Yat, Deli Tarla, Tarihi Hoşça Kal Lokantası ve Gelirken Ekmek Al adlı beş hikâye kitabı ve Söyleme Bilmesinler adlı romanı tipolojik özellikler açısından incelenmiştir. Söz konusu eserlerde yer alan tipler sınıflandırılmış, tekrar eden tipolojik yapılar belirlenerek yazarın anlatımdaki tercihi ile bağlantısı anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda eserlerde çoğunlukla psikolojik tiplerin kullanımı ortaya çıkmış ve bu durumun yazarın kişisel yaşam tecrübeleriyle bağlantılı olduğu görülmüştür.

Kısaca içeriğinden bahsedilen bu dört çalışma, üzerinde çalıştığımız beş hikâye kitabını materyal olarak almaktadır. Veyis Bursa'nın (2024) halk bilimi unsurları üzerine yaptığı çalışma kültür unsurları açısından kaynak sağlamaktadır. İbrahim Halil Zenginoğlu'nun (2024) çalışması; yazarın anlatım şeklini, kurgusunu ve akıcılığını aktarması yönünden anlamlıdır. Nurhan Yeşildağ'ın (2024) travma üzerine olan çalışması; yazarın yetişkinlere yönelik yazmış olduğu eserlerin üzerine yapılan ilk çalışma olması açısından dikkat çekse de konu ve yöntem olarak yapılan bu çalışma ile tamamen ayrılmaktadır. Feride Kavalcı'nın (2025) çalışması ise; yazarın yetişkinlere yönelik olarak yazdığı eserleri materyal almış olsa da tipolojiye yönelmesi ile çalışmamızdan ayrılmakta ancak kaynak olarak değerlendirilebilecek bir çalışma olması yönüyle değinilmek istenmiştir.

Çocuk edebiyatı alanında yapılmış olan diğer çalışmalar da elbette farklı açılardan yapılacak çalışmalara katkı sağlamaktadırlar. Bu çalışmaların özellikle değerler ve duyarlık eğitimi, söz varlığı konularında olduğu görülmektedir. Farklı olarak Yeşim Nur Koç'un (2025) “Şermin Yaşar'ın eserlerinde eğitim meselesi” adlı çalışması ile Firdevs Köroğlu'nun (2025) “Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında mizahi unsurlar ve işlevleri” adlı çalışması bulunmaktadır.

Çalışılan tezler; çocuk hikâyeleri üzerine yapılan çalışmalar, yetişkinlere yönelik eserleri üzerine yapılan çalışmalar ve karşılaştırma yapılan çalışmalar adı ile üç tabloda gösterilmektedir. Tabloda; tez adı, yazar adı ve yayın yılı belirtilmektedir. Bu üç tablo ile

Şermin Yaşar ile ilgili çalışmalar hem hitap ettiği kitle hem genel hem de özel çalışmalar olarak aktarılmış olmaktadır.

İlk tablo, Tablo 1.7.1. Çocuk hikâyeleri üzerine yapılan çalışmalar adıyla verilmektedir. Çocuklara yönelik olarak 17 adet yüksek lisans çalışması yapıldığı görülmektedir. Çalışmalar; eğitsel, duyarlık eğitimi, söz varlığı, mizahi unsurlar, dil gelişimi vb. gibi konuları ele almaktadır. Tabloda sıralama yayın yılı temel alınarak yapılmıştır.

Tablo 1.7.1 Çocuk hikâyeleri üzerine yapılan çalışmalar

Tez Adı	Yazar Adı	Yılı
1- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından incelenmesi	Ayşenur Dağ	2021
2- Çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı çerçevesinde Şermin Yaşar'ın eserlerinin incelenmesi	Sonnur Başar	2021
3- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının estetik ölçütler bağlamında incelenmesi	Tülin Cebecioğlu	2023
4- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi	Rumeysa Düz	2023
5- Şermin Yaşar'ın çocuklara yönelik eserlerinde söz varlığı	Dilek Evler	2023
6- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında kişiler arası çatışma ve çatışma çözme süreci	Gizem Tosun	2024
7- Bir çocuk edebiyatçısı olarak Şermin Yaşar'ın ortaokul öğrencilerine yönelik eserleri üzerine bir inceleme	Nurdan Hançerlioğlu	2024
8- Şermin Yaşar'ın çocuk hikâyelerinin söz varlığı açısından incelenmesi	Nur Betül Akyüz	2024
9- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında Türkçenin söz varlığı unsurları	Serpil Gülbeyaz	2024
10- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi	Sabriye Ece Akgün	2024
11- Şermin Yaşar'ın 'Dedemin Bakkalı' adlı eserinde kelime grupları	Melis Zehra Karaca	2024
12- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi	Ayşegül Sarı	2024
13- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarındaki söz varlığının incelenmesi	Murat Kavukoğlu	2025
14- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında mizahi unsurlar ve işlevleri	Firdevs Köroğlu	2025
15- Şermin Yaşar'ın eserlerinde eğitim meselesi	Yeşim Nur Koç	2025
16- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında yer alan çocuk karakterlerin incelenmesi	Netice Toprak	2025
17- Şermin Yaşar'ın erken çocukluk dönemi kitaplarının dil gelişimi üzerindeki rolü	Ezgi Dalahmetoğlu	2025

İkinci tablo, Tablo 1.7.2 Yetişkinlere yönelik eserleri üzerine yapılan çalışmalar adıyla aşağıda gösterilmektedir. Yetişkinlere yönelik olarak yazılan eserlerle ilgili dört adet yüksek lisans çalışması yapıldığı görülmektedir.

Tablo 1.7.2. Yetişkinlere yönelik eserleri üzerine yapılan çalışmalar

Tez Adı	Yazarı	Yılı
1- Şermin Yaşar'ın eserlerindeki halk bilimi unsurlarının incelenmesi	Veyis Bursa	2024
2-Şermin Yaşar'ın öyküleri üzerine bir inceleme	İbrahim Halil Zenginoğlu	2024
3- Şermin Yaşar'ın yetişkinler için yazdığı öykülerinde psikolojik travma	Nurhan Yeşildağ	2024
4-Şermin Yaşar'ın eserlerinde tipler	Feride Kavalcı	2025

Üçüncü tablo, Tablo 1.7.3. Karşılaştırma yapılan çalışmalar adıyla verilmektedir. Sıralama yayın yılına göre yapılmıştır.

Tablo 1.7.3. Karşılaştırma yapılan çalışmalar

Tez Adı	Yazarı	Yılı
1- Mert Arık ve Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının söz varlığı bağlamında karşılaştırmalı incelemesi	Pınar Sevgili	2024
2- Çocuk romanlarında içerik unsurları üzerine karşılaştırmalı bir analiz	Hacer Harmankaya	2025

Literatür taramasında makalelere bakıldığında şimdiye kadar Şermin Yaşar'ın eserleri ile ilgili 22 adet makale yayımlandığı görülmektedir. Bu makalelerden 20 tanesinin çocuk kitapları ile ilgili çeşitli konulardaki çalışmalar olduğu anlaşılmaktadır.

Çocuk kitaplarını ele alan makalelerden farklı olarak ise iki makale göze çarpmaktadır. Makalelerin konusunun müze olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki Fatma Tekin'in (2024) "Kolektif Belleğin Mekâna Yerleştirilmesi: Kelime Müzesi Örneği" adlı makalesidir. İkincisi de Esra Kaan Çelikten'in (2024) "Dil Öğreniminde Mekânsal Deneyim: Dil ve Kelime Müzesi" adlı makalesidir.

Makaleler incelendiğinde yetişkinlere yönelik yazmış olduğu eserleri ile ilgili ise herhangi bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

İkisinin konusu Kelime Müzesi ile ilgili olmak üzere söz varlığı, atasözleri, karakter eğitimi, değerler eğitimi, duyuşsal gelişim, tip analizi, eğitsel ileteler, Atatürk ve Cumhuriyet ileteleri gibi konular çerçevesinde 22 adet makale yayımlandığı görülmektedir. Sıralama yayın yılına göre yapılmıştır. Yapılan çalışmalar Tablo 1.7.4. Makaleler listesinde verilmektedir.

Tablo 1.7.4. Makaleler listesi

Makale adı	Yazar/Yazarlar	Yayınlandığı Dergi/Kitap ve Yılı
1- Popüler çocuk edebiyatı eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi: abartma tozu ve dedemin bakkalı	Seray Yazıcıoğlu, Neslihan Karakuş	Journal of Social Sciences and Education 2021
2- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarındaki eğitsel iletilerin incelenmesi	Sema Cavga, Bircan Eyüp	Ana Dili Eğitimi Dergisi 2021
3- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında bir anlatım tarzı olarak mizah	A. İhsan Kaya, Ezgi Şimşek	Türkbilig 2021
4- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının eğitsel iletiler ve değer kavramları açısından incelenmesi	Sonnur Başar, Erhan Akın	Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2022
5- Recommended book list for secondary school students based on the opinions of Turkish teachers(Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak ortaokul öğrencileri için önerilen kitap listesi)	Nazmiye Onur, Fulya Topçuoğlu Ünal	International Journal of Languages' Education and Teaching 2022
6- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının kök değerler Aasından incelenmesi	Gülşah Gençer, Bahar Doğan Kahtalı	Turkish Studies 2022
7- Sosyal Bilgiler 4. sınıf öğretim programındaki değerlerin öğretimine yönelik örnek çocuk edebiyatı eserleri	Esra Uçarkuş, Kübra Tuğçe Bingöl	Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 2022
8- Ortaokul öğrencileri için Türkçe derslerinde tavsiye edilen okuma kitaplarında yer alan aforizmaların incelenmesi	Büşra Güven, Gıyasettin Aytas	Journal of Research in Education And Society (JRES- Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi) 2023
9- Çocuk romanlarında Cumhuriyet ve Atatürk iletileriyle ilgili tespitler	Mehmet Alptekin, Tuğba Alptekin	MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi 2023
10- Şermin Yaşar'ın çocuklara yönelik eserlerinde söz varlığı	Dilek Evler, Erol Aksoy	Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi SEBED 2023
11- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının kök değerler bakımından incelenmesi	Arife Aktaş, Gülşah Yalçın	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2024
12- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarındaki mizahi üslubun çocukların duyuşsal gelişimindeki işlevleri bağlamında incelenmesi	Firdevs Köroğlu	International Journal of Düzce Educational Sciences 2024
13- Şermin Yaşar'ın çocuk edebiyatı eserlerindeki söz varlığı üzerine bir inceleme	Derya Yaman Kunduz	Kesit Akademi Dergisi 2024
14- Şermin Yaşar'ın "Para Ağacı" eserinde atasözleri ve deyimlerin varlığı	Ayşen Arıcı, Gülşah Yalçın	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2024
15- Utilizing children's literature in character education: A case study of Şermin Yaşar (Karakter eğitiminde çocuk edebiyatından yararlanma: Şermin Yaşar üzerine bir vaka çalışması)	Yasin Mahmut Yakar, Ahmet Turan Eş	African Educational Research Journal 2024
16- Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının eğitsel iletiler bakımından incelenmesi	Ayşenur Dağ, Dilek Ceran	Turkish Studies 2024
17- Lodos Yolcuları ve Abartma Tozu yapıtlarını karakterler ekseninde anlatıbilimsel açıdan birlikte okumak	Derya Şahiner Kodal	Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi 2024
18-Kolektif belleğin mekâna yerleştirilmesi: Kelime Müzesi örneği	Fatma Tekin	RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi 2024
19- Dil öğreniminde mekânsal deneyim: dil ve Kelime Müzesi	Esra Kaan Çelikten	Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi 2024
20- Zorunlu temaların öğretiminde "Cumhuriyetin İlk Sabahı" adlı eserin incelenmesi	Hulusi Geçgel, Seda Kocaoğlu	Türkçe ve Dil Eğitimi Araştırmaları (Ed. Doç. Dr. Fatih Kana, Doç. Dr. Yusuf Mete Elkıran) 2024
21-Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ortaokul Türkçe dersi öğretim programındaki değerler	Efecan Karagöl, Şevnan Aydoğan	International Journal of Languages' Education and Teaching 2025
22-Çocuk edebiyatında durağan ve devingen kahraman tip analizine eleştirel yaklaşım: Şermin Yaşar'ın Lo örneği	Refika Altıkulaç Demirdağ, Bilge Destegüloğlu, Merve Ercan	Türkbilig 2025

Özel Yetenekli Öğrencilerin Okuryazarlık Deneyimi: “EDEBÎ TAYFA” isimli, Türkçe ve Dil Eğitiminde İyi Uygulamalar Konferansında Dr. Elvan Yıldız’ın (2024) sunmuş olduğu çalışma Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından bildiri kitabında yer almaktadır. Ayrıca kitapta bulunan karekod ile konferansa ulaşılabilir.

Birinci Edebiyat, Dil ve Eğitim Araştırmaları-EDEA Sempozyumu’nda, Özlem Bay Gülveren (2024) tarafından “Şermin Yaşar’ın Söyleme Bilmesinler romanında aile içi ilişkiler ve aidiyet” isimli çalışma sunulmuştur.



2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın; yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi alt başlıklar hâlinde sunulmuştur.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Creswell (2020); karmaşık bir konuyu detaylı bir şekilde anlamak istenildiğinde nitel araştırma yapıldığını ve buna insanlara özgürce anlatma ve iletişim kurma alanı verildiğinde ulaşılabileceğini ifade etmektedir. Farklı bir deyişle nitel araştırma; öznel düşünceler, desenler, değerlendirmeler ve benzerlerinden oluşan sosyal vakkalara incelerken sade bir betimlemeyi değil, sosyal vakkaların özünde yatan asıl anlamları çıkarabilmeyi hedeflemektedir (Şentürk Kara, 2021). Yapılan çalışmada da yetişkin bireylerin kültür unsurlarına yönelik görüşlerinin özü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada fenomeloji deseni seçilmiştir. Fenomeloji deseninde araştırmacı, bir olgu ya da kavramla ilgili paydaş mânâya ulaşmaya çalışır (Creswell, 2020). Bu tür bir çalışmada, araştırmacılar bir fenomenle başa çıkma deneyimi olan kişilerden veri toplar ve ortak deneyimlerinin özünü tanımlayan bütünsel bir tanım ortaya koyar (Moustakas, 1994). Bu çalışmada deneyimlenen “kültür” kavramıdır. Kişilerin, kültür kavramı ile karşılaşması doğumdan itibaren başlamakta ve hayat boyu devam etmektedir.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu 18-50 yaş aralığında bulunan 15 yetişkin katılımcıdan oluşmaktadır. Bu durum, fenomelojik desende seçilen üç-dört ile 10-15 kişi arasında söz konusu kavramı deneyimlemiş bir grupta çalışılması özelliğini (Creswell, 2020) sağlamaktadır.

Kişilerin, erginliğe erişmesi diğer bir deyimle yetişkin olarak sayılmasında yaş sınırı 18 yaş olarak belirlenmiştir (Resmi Gazete, 2001). Araştırma, kültürel unsurları yetişkinlerin bakış açısından incelemeyi amaçladığından katılımcılar için alt yaş sınırı 18 olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamı, X, Y ve Z kuşaklarıyla sınırlandırılmış olup bu

doğrultuda üst yaş sınırı 50 olarak belirlenmiştir. Böylece çalışmaya X, Y ve Z kuşaklarını temsil eden katılımcıların dâhil edilmesi sağlanmıştır. Söz konusu sınırlama, araştırmanın fenomenolojik desen çerçevesinde yürütülmesi ve belirli bir ortak yaşantı bağlamının korunmasının amaçlanması nedeniyle tercih edilmiştir.

Katılımcıların 11'i kadın, dördü erkektir. En genci 24 yaşında, en yaşlısı 48 yaşında olan katılımcıların yaş ortalaması 33,3 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların dördü bekar, 11'i evlidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Katılımcılardan, Şermin Yaşar'ın yetişkinlere yönelik yazmış olduğu; Tarihi Hoşça Kal Lokantası, Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Gelirken Ekmek Al, Deli Tarla ve Kalk Yerine Yat isimli beş hikâye kitabını okumaları istenmiştir.

Materyal olarak seçilen bu kitapların içerisinde; THKL 29, GGK 19, GEA 18, DT 16 ve KYY 12 adet olmak üzere kısa hikâyeler bulunmaktadır.

Veri toplama aracı olarak görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Kolay bir yöntem olduğu düşünülse de görüşme yöntemi; katılımcıların müsaitlik durumları, soruların hazırlanması, rahat bir ortam oluşturulması gibi etkenler sebebiyle zorlayıcı bir süreç olabilmektedir. Çünkü görüşme yöntemi; gündelik hayatta yapılan bir sohbetten her yönden ayrılmaktadır. Konuya odaklanma, karşıdakini tarafsız olarak ve dikkatli bir şekilde dinleme gibi özellikleriyle farkı ortaya çıkmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2021). Bu farktan dolayı görüşmede; katılımcının isteği, ruh hâli, dikkati vb. gibi durumlar da verimliliği önemli ölçüde etkilemektedir.

Çalışmada; Etik Kurul Onayı sonrasında Ek-1'de sunulan Araştırmaya Gönüllü Katılım Formu katılımcılara verilerek (başka şehirde ikamet eden katılımcılara mail-whatsapp üzerinden iletilip posta yoluyla tarafımıza gönderilmesi istenilmiştir) çalışma hakkında bilgi edinmeleri sağlanmıştır.

Görüşme türlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme tercih edilmiştir. Bu yöntem araştırmacıya; önceden hazırladığı soruları sormasının yanı sıra daha çok detay almak istediğinde görüşmenin gidişatına göre ek ya da alt sorular ekleme alanı sunmaktadır.

Araştırmacı sıkı sıkıya uyması gereken bir düzene bağlı değildir. Yarı yapılandırılmış görüşmede, sorular bellidir, belli bir görüşme formu vardır ancak görüşme sohbet havasında ilerleyebilmekte ve her iki tarafa da rahat bir alan açabilmesi ile avantaj sağlayabilmektedir (Şimşek ve Yıldırım, 2021). Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmenin özelliklerine dikkat edilerek katılımcıların kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesi için görüşmeler, sohbet havasında yapılmaya çalışılmıştır.

Görüşme soruları, çalışmanın danışmanı başta olmak üzere Kültür ve Sanat Yönetimi Anabilim Dalında ve Türk Dili ve Edebiyatı alanında çalışan akademisyenlerden destek alınarak hazırlanmıştır. Görüşme soruları hazırlanırken; katılımcıyı cevap vermeye odaklayan kolay bir soru ile başlanmasına, genelden özele doğru bir sıralama yapılmasına, katılımcıyı yapılan çalışmanın ana konusuna odaklamasına ve son soruda katılımcının başka iş ortaklıklarına açık kalmasına ve başarı hissi uyandırmasına dikkat edilmiştir (Karasar, 2012). Görüşme soruları Ek-2’de sunulmuştur.

Katılımcılarla, bulundukları konumlara göre yüzyüze ve telefon üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin süresi, 30 dakika ile 45 dakika arasında değişiklik göstermiştir. Görüşme gerekliliklerinden biri olan rahat bir görüşme yeri için sakin bir mekân seçilmiştir (Creswell, 2020). Yüzyüze yapılan görüşmelerde, araştırmacı ile katılımcının dışında kimse bulunmamasına özen gösterilmiştir. Telefon ile yapılan görüşmelerde ise katılımcıdan sakin bir ortamda mümkünse tek başına olması istenmiştir. Görüşmede verilerin kaydedilmesi, katılımcıların izin vermesine bağlı olarak ses kaydı alınarak yapılmıştır. İzin vermeyen katılımcıların verileri not alma teknikleri ile kaydedilmiştir. Örnek görüşme dokümanı Ek-3’te sunulmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yönteminde veriler yüzeysel olarak değil, derinlemesine bir şekilde ile çözümlenir. Kodlamalar ve temalar elde edilen verilerin mahiyetine göre şekillenir. Kodlama yapmak analiz için gereklidir ve önemli bir rol oynamaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2021). Kodlama için çalışmacı elindeki verinin bir kısmını belirler, kod etiketi oluşturur ve tüm verilerde bu koda uygun çıktıları bulur (Creswell, 2020). Bu çalışmada; verilerin kodlanmasında ve kod

modellerinin görselleştirilmesinde önce el ile taslak oluşturulmuş sonrasında Maxqda 24 kod yazılım programından yararlanılmıştır. Çalışma için Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli tercih edilmiştir. Sorular, Soru1 (S1) şeklinde kodlanmıştır. Cevaplar, Cevap1 (C1), Cevap 7 (C7) şeklinde kodlanmıştır. Katılımcılara ise; Katılımcı1 (K1)'den başlayarak Katılımcı15 (K15)'e kadar kod isim verilmiştir. Görüşme formlarında kullanılan bu kodlar, bulgular kısmında genellikle katılımcıların görüşleri olarak doğrudan K1, K5 vb. şeklinde kullanılmıştır. Araştırmacı (A) şeklinde kodlanmıştır.

Oluşturulan kod modellerine, beş başlık altında toplanmış olan bulguların ilgili kısımlarında yer verilmektedir.

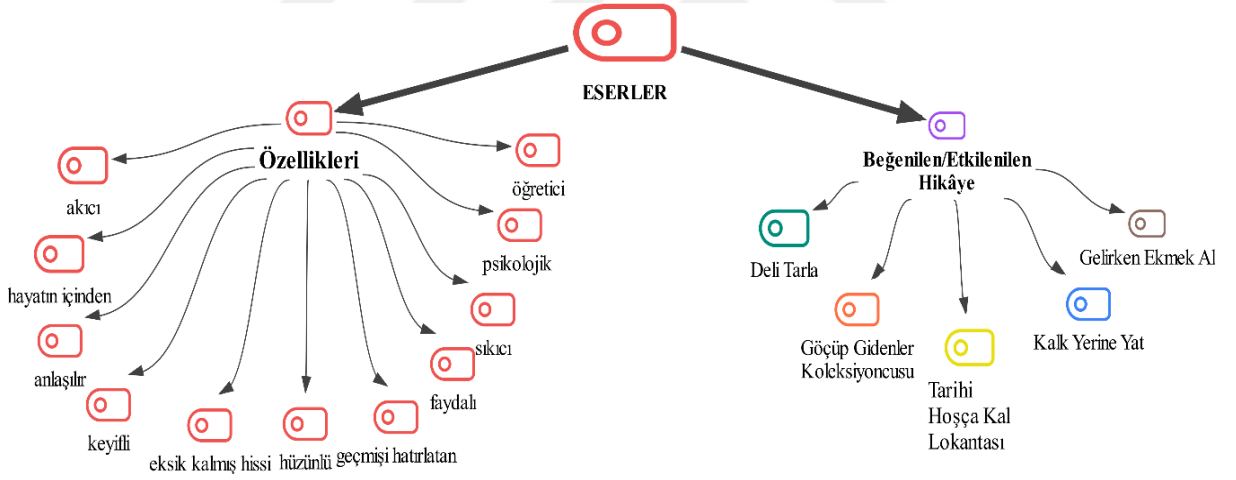


3. BULGULAR

Verilerin analizi neticesinde elde edilen bulgular; eserler hakkında görüşlere ilişkin bulgular, kültür kavramı ve korunmasına yönelik bulgular, kültür unsurlarının varlığına yönelik bulgular, eserlerin kültürü koruma ve aktarmadaki rolüne yönelik bulgular, eserlerin kültür farkındalığı oluşturmadaki rolüne ilişkin bulgular olmak üzere beş alt başlık altında sunulmuştur.

3.1. Eserler Hakkında Görüşlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde, katılımcıların materyal eserler hakkındaki genel düşünceleri ile ilgili bulgular açıklanmaktadır. Ana tema başlığı “Eserler” olarak seçilmiş, “Özellikleri” ve “En Beğenilen/Etkilenilen Hikâye” olarak kategorize edilmiştir. Resim 3.1. Eserler’de analiz görsel olarak sunulmaktadır.



Resim 3.1. Eserler

“Eserler” ana teması altında analiz edilen bulgular; ilk olarak katılımcıların, çalışmanın ana materyali olan eserler hakkındaki genel düşüncelerinin ne olduğunu, ikinci kısımda katılımcıların çok etkilendikleri ya da çok beğendikleri bir hikâye olup olmadığını ele almıştır. İlk soru olması nedeniyle katılımcıların görüşme için hazırlanmasını sağlamayı amaçlamıştır.

“Özellikleri” alt temasında; akıcı, hayatın içinden, anlaşılır, keyifli, eksik kalmış hissi, hüznü, geçmişî hatırlatan, faydalı, sıkıcı, psikolojik ve öğretici olmak üzere 11 kod ortaya çıkmıştır.

“Akıcı” koduna bakıldığında; katılımcılardan dokuzu, eseleri akıcı olarak nitelendirmiş ve okurken sıkılmadıklarını söylemişlerdir. Eserlerin akıcı olması okuyucunun dikkatini diri tutmak açısından önemlidir. Okurun hikâyeyi sıkılmadan okuyabilmesi, keyif alabilmesi, hikâyenin hissettirmek istediği duygulara girebilmesi açısından önemli bir husustur. İlk kodumuz olan akıcılık aslında diğer kodları da etkilemektedir. Eserlerin akıcılığıyla ilgili bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir.

(K2) “...Düşündüren, güldüren, yer yer hayatı sorgulatan, fazlasıyla da akıcı, güzel eserlerdi...”

(K7) “Hikâyelerin bir kısmı kısa ve öz tutulmuş. Sıkılmadan akıcı bir şekilde okunabiliyor. Bazıları ise uzun, detaylı olay örgüsü ve diyalog içeriyor ama yine okuyucuyu yormadan şaşırtıcı bir sonla bitiyor. Genel olarak akıcı, sade bir dille yazılmış, merak uyandıran bir şekilde ilerliyor...”

(K8) “Akıcı. Konuları anlaşılır...”

(K10) “...Akıcı kitaplardı. Bir kitabı, iki üç saatte bitirebildim...”

Altı katılımcı eserleri hayatın içinden olarak nitelendirmiş ve gündelik yaşam içinde karşılaşılabilecekleri olaylar ve karakterlerin olduğunu, bu sayede hikâyelerde kendilerine ait bir şeyler bulabildiklerini ve hikâyelerin içerisine girebildiklerini ifade etmişlerdir.

(K4) “...Ama hikâyedeki karakterleri, bütün hikâyelerindeki karakterleri bizim sokakta karşılaşılabileceğimiz ya da komşumuz olabilecek ya da kendi hayatımızdan parçalar olabilecek (..) türdendi. Resmen toplumsal yaşamda gördüğümüz her şeyi biz(..) ben hikâyelerinde gördüm. Yaşamımızda karşılaşılabileceğimiz kişilerin hayat hikâyelerinde gördüm. Çok çarpıcıydı...”

(K6) “...Evet, şöyle söyleyeyim: Genel olarak zaten hep hayatın içinden hikâyeler. Hepsinde bir iz buluyoruz hayatımızla ilgili. Hani ya etrafımızdaki kişilerle ilgili, hep hayatın içinden...”

(K7) “...Yaşanması mümkün hikâyeler sunulmuş.”

(K9) “...Toplumsal ve ortak konular üzerinde duruyordu...”

Hikâyeleri; anlaşılır ve keyifli olarak eşit sayıda katılımcı değerlendirmiştir. K7, K8, K14 ve K15 hikâyeleri anlaşılır olarak nitelendirirken K1, K2, K3 ve K10 keyifli olarak nitelendirmiştir.

(K1) “...Okuması keyifliydi...”

(K2) “Keyif aldım. Çok eğlenceli idi...”

(K8) “...Konuları anlaşılır...”

(K14) “Yazar kelimelerle oynayan, kültürel kelimeleri de öykülerine bolca serpiştiren biri. Dili sade kullandığı için her kesim tarafından anlaşılan bir eser ortaya koymuş.”

Katılımcılardan üçü; bazı hikâyelerde olay örgüsünün belirsizliğinden ve hikâye noktalanırken netleştirilmemesinden kaynaklı hikâyelerde eksik kalmış hissi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu eksik kalmış hissi ile ilgili Zenginoğlu (2024); yazarın, bazı hikâyelerinde açık form tekniğini kullandığını, belirsiz zaman dilimleri verildiği için oluşan boşlukların hikâye bitiminde doldurulamadığını ifade etmektedir.

(K4) “Evet ayrılıkla, bu özlemle ilgili şeyleri. Orada bir olay örgüsü yoktu. Olay örgüsü olmadığı için de beni sarmadı onu söyleyebilirim...”

(K8) “...Yalnız bazı hikâyeler direk kesilmiş. Hani sanki bir devamını da istiyoruz. Yarım gibi bir hissiyat var. Çünkü o kadar heyecanla okurken hikâyenin bir anda hikâyenin sonlandığını görüyoruz. Bu bende bir eksiklik yarattı mesela. Keşke devam etse dedim birkaç hikâyede.”

(K13) “...Ama bazı hikâyelerde mesela sonunu muallakta bırakmış. Merak ediyorsun hani nasıl sonuçlandı veya okuyucuya mı bıraktı, kendiniz kafanızdan bir son yazabilirsiniz diye...”

K1, K2 ve K3 hikâyelerde zaman zaman hüznünlendiklerini belirtmişlerdir.

(K1) “...Bazı yerlerde duygusal olarak yoran ve bazı yerlerde güldüren şeyler vardı. Zaman zaman üzülüp zaman zaman güldüğümüz kitaplardı...”

Verilerden ortaya çıkan diğer kodlara baktığımızda K11 ve K12 hikâyeleri geçmişî hatırlatan olarak nitelendirmiştir. Geçmişî hatırlatan hikâyeler diye nitelendirirken özellikle çocukluk anılarını, yetiştikleri ortamı yâd ettiklerini ve hikâyeleri okurken geçmişle

günümüz arasında karşılaştırma yapabildiklerini ve yazarı bu konuda dengeli bulduklarını belirtmişlerdir.

(K11) “...Kısa kısa, çok güzel, kendimizden de örnekler bulduğumuz böyle eskiyi hatırladığımız, çocukluğumuzu hatırladığımız, o komşuluklarımızı... Hani ben öyle şeyleri çok hatırladım. Lojmanda büyümüşüm.”

(K12) “Kitapları ilk okuduğum anda (..) beni geçmişe yöneltti. Çocukluğumun bir kısmını aklıma getirdi. Bir kısım güncel bilgilerin ne kadar doğru olduğunu, hâlâ günümüzde de aynı sıkıntıların var olduğunu, geçmişle günümüz arasında güzel, ince bir çizgi yakaladığını yazarın, fark ettim...”

K3 ve K5 hikâyeleri okuma alışkanlığı edinmek adına faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca K3 çalışma esnasında yaşadığı bir olayı anlatarak bu faydanın ortaya çıkışını örneklendirmiştir.

(K3) “...Ayrıca kitap okuma alışkanlığı olmayanlar için bile güzel kitaplar. Buna da şöyle bir örnek vermek istiyorum. Benim oğlumun bir bakıcı teyzesi var. 45- 50 yaşlarında bir hanım. Okuma yazması da çok iyi değildi. Ben bir gün bu çalışmada verilen kitaplardan birini okurken sehpanın üzerinde bırakıp işe gitmişim. Onun da dikkatini çekmiş. Eşimle döndüğümüzde teyze o kitabı yarısına kadar falan okumuş. Bize de çok beğendiğini, hızlıca okuyabildiğini söyledi. Çok mutlu olduk ve yazarın başka diğer hikâye kitaplarından birini alıp ona hediye ettik. O da mutlu oldu ve bu şekilde devam edeceğini söyledi. Bizim için çok güzel bir olay oldu. Buna da bu çalışma vesile olmuş oldu.”

(K5) “İlk okuma alışkanlığı edinmek adına faydalı, okumayı sevdiren kitaplar...”

K4 ve K9 bazı hikâyelerde sıkıldıklarını belirtmişlerdir. Neden olarak K4; bazı hikâyelerde kendinden bir şey bulamadığını ve bunun olay örgüsünün eksikliğinden kaynaklandığını, K9 ise; mütemadiyen aynı konuların işlenmesini göstermişlerdir.

(K4) “...Benim tek eleştirim(..) belki kendimden bir şey bulamadığım içindir. Kitap okurken kendinizden bir şeyler görmek istersiniz ya... Birkaç yerinde böyle ayrılıkla ilgili şeyleri vardı, hikâyeleri vardı. O hikâyeler okurken beni sıktı açıkçası. Okurken biraz (..) sıkıldığımı söyleyebilirim... Evet ayrılıkla, bu özlemle ilgili şeyleri. Orada bir olay örgüsü yoktu. Olay örgüsü olmadığı için de beni sarmadı onu söyleyebilirim.”

(K9) “...Ama sürekli aynı konulardan bahsedilmesi insanı biraz sıkıyor açıkçası.”

K6 hikâyelerde psikolojik bulguların olduğunu belirtmiştir.

(K6) “...Çocuklarla ya da duygusal açıdan, psikolojik açıdan hep bulgular var yani.”

K4 ise hikâyelerin öğrenciler için öğretici olabileceğini ifade ederken bunu mesleğinden dolayı fark ettiğini söylemiştir.

(K4) “...Bir de ben öğretmen olduğum için şunu da fark ettim; şimdi bu yeni sistemde yani bu yeni sınavlarda atasözlerinden deyimlerden çok bahsediliyor. Paragraf soruları özellikle atasözleri, deyimlerle alâkalı oluyor genelde. Çocuk bu atasözünü, deyimleri bilemezse soruları yapamıyor. Hani ne anlama geldiğini bilemezse yapamıyor. Şermin Yaşar’ın dili, tam bir böyle şey(..). Türkçe kitaplarına koy, okusunlar.”

Beğenilen/etkilenilen hikâye teması; ilk sorunun alt sorusundan oluşturulmuştur. Katılımcılara, kitaplarda kendilerini çok etkileyen ya da çok beğendikleri bir hikâye olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların bazılarının hem hikâye hem kitap olarak ayrı ayrı cevaplar verdiği görülmüştür. Soru özelinde düşünülerek analizin ve kodlamanın netliği açısından; katılımcıların ilk akla gelen olarak söylediği hikâyeler baz alınmıştır. Ayrıca katılımcı görüşlerinde ismi açıkça belirtilen hikâyeler, hangi hikâye kitabında ise o kitabın ismi kod olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda en beğenilen/etkilenilen hikâyelerin sırasıyla; Deli Tarla, Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Tarihi Hoşça Kal Lokantası ve Kalk Yerine Yat adlı hikâye kitaplarında bulunduğu tespit edilmiştir. Gelirken Ekmek Al adlı hikâye kitabından ise ilk akla gelen olarak hiçbir katılımcının bir hikâye belirtmediği görülmüştür.

Beğenilen/etkilenilen hikâye temasında; altı katılımcı ile Sait Faik Hikâye Armağanı ödülünü kazanmış olan Deli Tarla hikâyesi ilk sırada yer almıştır. Katılımcılar; hikâyenin şaşırtıcı bir sonla bitmesinden ve insanların karşılaştıkları ilginç olayların sebeplerinin araştırılmamasından kaynaklı etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

(K4) “En çok etkilendiğim kitabı Deli Tarla oldu. Çünkü hiç beklemediğim bir sonuçla karşılaştım o Deli Tarla hikâyesinde. Hikâye olarak ondan etkilendim...”

(K5) “...Deli Tarla öyküsü etkileyiciydi. İnsanların sebebini bilmeden birilerini yargılaması, ön yargılı olup birbirlerini yaftalamaları toplumun gerçeğini hatırlattı.

Hâlbuki olaylar araştırılsa altındaki gerçekler görülebilir. Ancak bu yapılmıyor. Hikâye de bunu anlatıyor.”

(K6) *“Evet, Deli Tarla. Deli Tarla’yı çok beğendim. Çünkü (..) şöyle bir hikâyesi var: Hani babaları ölmesine rağmen o tarlaya gidemiyorlar ve hiçbir şekilde bilmiyorlar neden olduğunu, araştırmıyorlar, düşünmüyorlar. Ve bir gün tesadüfen öğreniyorlar ki babaları yediği mantardan dolayı öyle oldu.”*

(K15) *“Deli Tarla öyküsü. Sonu ters köşeyle bittiği için beni çok şaşırtmıştı.”*

İkinci sırada dört katılımcı görüşü ile Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu ve Tarihi Hoşça Kal Lokantası adlı hikâye kitapları yer almaktadır. K9, hem Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu hem de Tarihi Hoşça Kal Lokantası isimli hikâyeleri beğendiğini tek cümlede belirttiği için iki hikâye de kabul edilmiştir.

Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu kitabında; K2 ve K9 Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, K3 Vecdi Çiçek Açtı ve K13 Berhudar olayım Necmi Enişte hikâyesini beğendiğini ifade etmişlerdir.

(K2) *“En çok beğendiğim Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu hikâyesi (Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu kitabında) oldu. Sevdiğine değer verme, emek verme beni çok etkiledi.”*

(K3) *“Vecdi enişte hikâyesi (Vecdi Çiçek Açtı- Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu). Film yapılıp izlettirilebilecek bir hikâye. Çok güldüm hatta kahkaha attım...”*

(K13) *“...Eşi ölmüş bir teyze vardı, hatta protez de bir eli vardı. Lizöz vardı içinde. Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu’nda Berhudar Olayım Necmi Enişte. O çok güzeldi...”*

Tarihi Hoşça Kal Lokantası kitabında; K7, K9 ve K12 Tarihi Hoşça Kal Lokantası, K8 Kaya Bakkaliyesi hikâyesini beğendiğini ifade etmişlerdir. K8, Kaya Bakkaliyesi hikâyesini beğenmesinin nedenini bu hikâyede çocukluğunu yakalaması olarak açıklamıştır.

(K7) *“Tarihi Hoşça kal Lokantası hikâyesini çok beğendim...”*

(K8) *“...Köy bakkalı var, Kaya Bakkaliyesi (Tarihi Hoşça Kal Lokantası) hikâyesi. Orada bakkalın içinde satılan ürünler, benim çocukluğumda da bakkalımız vardı. Vergi iade zarfları, kolonya doldurulurdu şişelere ismini bilmiyorum ama o şişeler, çatapatlar vardı mesela. Başka(...). Onlar beni geçmişe götürdü. Bir de biz kuş lokumu alırdık bakkaldan,*

kese kâğıdının içine koyardı, rulo yapardı bakkal. Onlar beni tamamen küçüklüğüme götürdü. Tabi ki hepsinin ayrı bir şeyi var ama onda çocukluğumu yakaladım.”

(K9) *“Tarihi Hoşça Kal Lokantası ve Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu hikâyesini çok beğendim...”*

(K12) *“Tarihî Hoşça Kal Lokantası’ndaki çıkmaz sokaktaki lokanta. Çok hoşuma gitti. En çok beni etkileyen oydu. Giden gelmiyor bir daha. O çok hoşuma gitmişti.”*

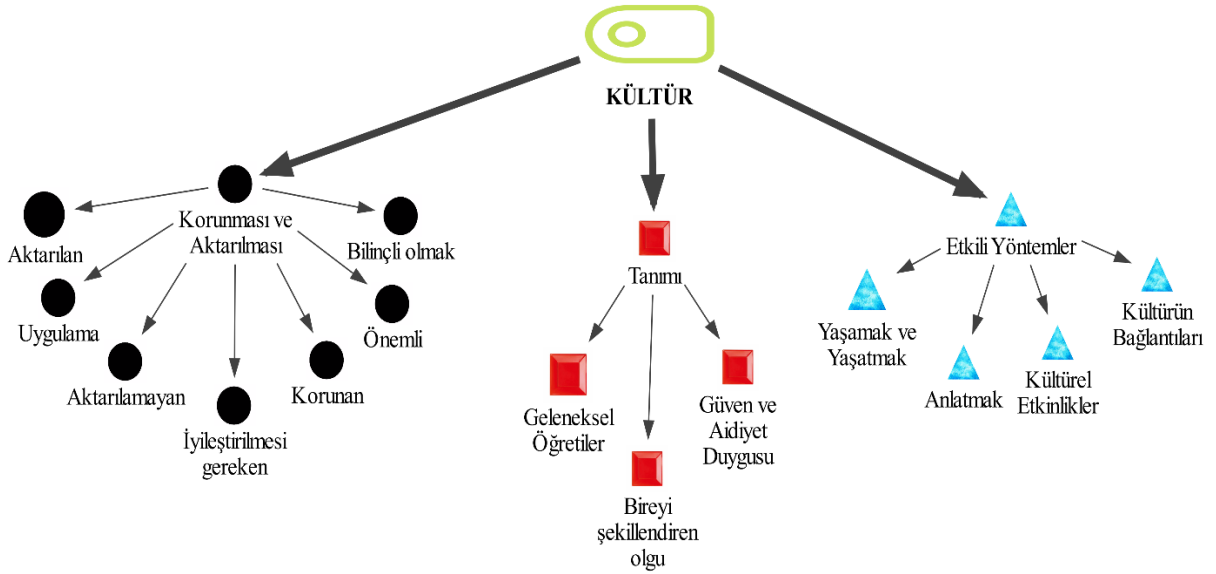
İki katılımcı görüşü ile Kalk Yerine Yat adlı hikâye kitabı son sırada yer almaktadır. K11 Nokta Nokta Gül, K14 Şans, Talih, Kader, Kısmet isimli hikâyesini beğendiğini ifade etmişlerdir.

(K11) *“Kalk Yerine Yat kitabında; Cevriye teyze Gülhayat olarak adını değiştiriyor (Nokta Nokta Gül adlı hikâye). En beğendiğim hikâye o oldu.”*

(K14) *“Şans, Talih, Kader, Kısmet (Kalk Yerine Yat kitabında).”*

3.2. Kültür Kavramı ve Korunmasına Yönelik Bulgular

Bu bulgular; katılımcılara kültür kavramının kendileri için ne ifade ettiği sorusu ile kavramın katılımcılar tarafından nasıl anlamlandırıldığı üzerine yönelerek alt sorularda kültürün korunması, aktarılması ve bunun için etkili yöntemlerin neler olabileceğine yönelik görüşlerini ele almaktadır. Bu bulgularda, ana tema kültür olarak adlandırılırken tanımı, korunması ve aktarılması, etkili yöntemler olarak üç kategoride bulgular analiz edilmektedir. Analiz görseli resim 3.2. Kültür’de verilmektedir.



Resim 3.2. Kültür

“Kültür” ana temasının “Tanımı” kategorisinde; “Geleneksel Öğretiler, Bireyi Şekillendiren Olgu, Güven ve Aidiyet Duygusu” kodlamaları yapılmıştır.

İlk olarak 11 katılımcının görüşlerine göre “Geleneksel Öğretiler” şeklinde kodlanan görüşlere değinilmektedir. Geleneksel öğretilerin; bireylere atalarından ve çevresinden aktarıldığını, bu aktarımda bazı yanlış değerlerin de bulunduğunu ve bu sebeple kültürün ve unsurlarının geliştirilebilecek, iyileştirilebilecek bir olgu olduğunu ifade etmektedirler. Ancak bir yandan da kültüre yeterince önem verilmediğini, toplumun kimliğini oluşturan ve bireyin sosyal yaşama uyumunu sağlayan kültürün yeni kuşaklara aktarılırken bazı değerlerinin kaybedildiğini belirtmektedirler. Sonuç olarak geleneksel öğretilerin; hem iyileştirilmesi gereken unsurları hem de korunması gereken unsurları birarada bulundurduğu anlaşılmaktadır.

(K1) “İnsanların etrafında, ailesinde, mahallesinde gördükleri davranış biçimlerini doğruymuş gibi kabul edip o şekilde davranmasıdır. Yani doğruymuş gibi gözüken yanlışlar da bulunur kültür içerisinde. Çünkü yanlış davranışları da çıkarlar doğrultusunda normalleştirebilen bir yapısı vardır birey kaynaklı olduğu için. Ancak bu yanlışlar değiştirilebilir. Kendini geliştirerek, kitap okuyarak, başkasından feyz alarak geliştirebileceğin iyileştirebileceğin bir olgudur. Bir ülkenin her şeyidir.”

(K2) “Atalarımızdan, dede, nenelerimizden, ailelerimizden gelen genel öğretiler, öğütler kültürdür. Ancak şu an ki yüzyılda bu öğütler, kültür yerine getirilmiyor. Gereken değer verilmiyor bu yüzden üzülüyorum.”

(K4) “Kültür kavramı(..). Kültür; insanın içerisinde olduğu yaşamın bir parçası olmak için (...) otomatikman insana yüklenen bir olgu bence kültür.”

(K5) “Kültür; bir toplumun yaşayış ve yargılarını, düşüncelerini etkileyen bir olgu...”

(K6) “Kültür, bir insanın var oluşu bence. Sonuçta hepimiz var olurken belli şeyle büyütüyoruz; gelenekle görenekle. Bazıları yanlışdır bazıları doğrudur ama. Çok katı olanlara katılmıyorum tabi töre tarzı. Bence kendimize ait bir şeylerin olması güzel terbiye açısından, edep açısından. Ne bileyim (..) ahlaklı insan olabilmek açısından. Çocuklarımıza da bunları öğretmemiz gerekiyor yani. İnsana bir şeyler katıyor bence.”

(K7) “Benim için kültür yaşam şeklidir. Kültür; insanı ve toplumu değerli kılan devraldığı bir emanettir. Her toplumu farklı kılar.”

(K8) “Kültür; bizim annelerimizden, babalarımızdan aldığımız adet, örf, anane onları kendi çocuklarımıza da aktarabilmek. Hani anadan kıza ya da babadan oğula kaybedilmeden. Tabi ki bunlar törpüleniyor ister istemez eksilebiliyor ama en azından çocuklarımızın da çocuklarına götürebileceği anılar mı diyeyim, birikimler diyeyim.”

(K12) “Kültür kavramı bence; geçmişten günümüze kadar herkesin yaptığı, artık herkes tarafından doğru kabul edilen, geçmişten günümüze gelen gelenek-görenek ne dersiniz odur. Yani artık kültür; insanlar tarafından geçmişte yapılmış ve bugün de kabul edilen, aynı şeyler doğru kabul edilen (..) aklınıza gelen her türlü konuyu kapsayacak değerler diyeyim.”

Dört katılımcının görüşlerinden ortaya çıkarılan “Bireyi Şekillendiren Olgu” koduna bakıldığında; bireyin yaşamını, karakterini, davranışları vb. ni şekillendirdiği ve yaşanılan yere göre bu şekillenmenin de farklılık gösterdiğini ifade etmişlerdir. Kişisel gelişim olarak bir insanın kültürlü olmasının olumlu yönünden de bahsedilmektedir. Ancak kalıplaşmış olması ve birey davranışlarının onaylanıp onaylanmamasında etkili olmasından kaynaklı bir baskı unsuru olarak da değerlendirilmiştir. Toplum baskısı, kültür ile iç içedir denilebilir. Çünkü kültür unsurları kısmında bahsedilen normlar ve değerler zaten insanı ve toplumu şekillendirmektedir. Toplumu oluşturan bireylerin ortak paydada buluşarak onayladığı bu kurallara uymayan bireyleri dışladığı ve yaptırımlar uyguladığı bilinmektedir. Haliyle bu durumla başa çıkmak birey için zorlayıcıdır. Ve birey bu duruşu sürdürdüğünde üzerinde

oluşturulan baskı artırılmaktadır (Ulutürk Akman, 2021). Katılımcıların da bu durumu olumsuz olarak ele aldıkları görülmektedir.

(K5) “...İnsan yaşamını şekillendiriyor. Bu yüzden kültürü mahalle baskısı olarak da görüyorum.”

(K6) “...bence, bir insanın boş olmasındansa kültürle donatılı olması çok daha önemli. Kültür, karakteri oluşturan bir şey bence. Şöyle derler ya bir insan çevresindeki beş kişinin ortalamasıdır. Bu da ona girmiyor mu? Sen, o insanın davranışlarından etkileniyorsun. Kültür de öyle bir şey. Etkileniyorsun sonuçta.”

(K9) “Coğrafyaya göre değişen bir şey. Mesela benim yaşadığım coğrafyaya göre doğup büyüdüğüm yerde ne gördüysem ben de şu an onu uygulamaya çalışıyorum. Yaşadığım yere göre ne yapmam gerekiyorsa onu yapıyorum. Giyim, konuşma tarzı, davranış şekilleri gibi. Farklı bir yerde doğup büyüseydim daha farklı bir insan olabilirdim. Biraz dogmatik olduğunu düşünüyorum.”

(K10) “Bulunduğun ortam, çevreye göre yaşantını şekillendirmek. Yaşanılan topluma göre yaşamını şekillendirmek diyebilirim.”

K11 ve K14’ün görüşlerinden ortaya çıkan “Güven ve Aidiyet Duygusu” koduna geldiğimizde; K11’in net olarak kültürü geçmişle bağdaştırdığını, kültürün toplumsal güven ve aidiyet duygusunu yansıttığını düşündüğü görülmektedir. K14 ise tek bir cümle ile kültürü, toplumun birlikteliğini sağlayan bir yapıştırıcı olarak ifade etmektedir.

(K11) “...Eski günleri, eski zamanları çağrıştırıyor daha çok. Oradaki güven duygusu, annenin babanın yanında olması... Kültür eşittir toplumun birbirine güveni, birlik olması. Güven duygusunu oluşturan bir unsur... Birliktelik. Kültür benim için birliktelik, aidiyet duygusu.”

(K14) “Soyut ve somut olarak insanların bir arada yaşamasını sağlayan unsurdur.”

Kültürün korunması ve aktarılması kategorisine gelindiğinde; katılımcılara, kültürün ne ifade ettiği ana sorusunun ilk alt sorusu olan kültürün korunması ve aktarılması hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Verilerin analizi sonucunda; “Aktarılan, Uygulama, İyileştirilmesi Gereken, Korunan, Önemli, Aktarılamayan ve Bilinçli Olmak” kodları oluşturulmuştur.

Yedi katılımcının görüşlerine göre oluşturulmuş olan “Aktarılan” koduna bakıldığında; kültürün aktarıldığının farkında olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca kültürü, kendilerinin öncelikle çocuklarına aktarmaya çalıştıkları için ve gelenek göreneklerin hâlen yaşatılması kültür aktarımının canlılığını da ortaya koymaktadır.

(K1) “Öncelikle çocuklarımıza aktarabiliyoruz. Örneğin; çocuklarımıza ve çevremizdeki insanlara da bir cümle ile nasihat ederek aktarabiliriz.”

(K7) “Kültür; değerler bütünüdür bu yüzden muhakkak korunmalı ve aktarılmalıdır.”

(K9) “Nesillerden nesillere aktarılıyor tabii ki. Ben, çocuğum olduğu zaman ben ne kadar aktarabilirsem onu alır...”

(K12) “...Mesela düğünlerimiz (..), örnek verecek olursak geçmişten gelen âdetlerimizin hâlâ devam etmesi zaten kültürün aktarıldığının bir göstergesi...”

(K13) “...Çocuklarımıza aktarmamız. Çünkü biz o kültürle yetiştik. Anneannelerimiz, babaannelerimiz bizi o kültürle yetiştirdi. Bizde öğrendiğimiz kültürleri elimizden geldiği kadar kendi çocuğumuza aktarmaya çalışıyoruz, kendi büyüdüğümüz şekilde, gördüğümüz şekilde. Keşke hep yaşatsak değişim olmasa.”

Dört katılımcı; kültürün korunması ve aktarılmasının uygulamaya bağlı olduğunu, geçmişteki hissiyatın aynısını olmasa dahi gelenek ve göreneklerin yaşatılmasının önemli olduğunu, yaşatılmazsa kültürün zamanla yok olacağını ifade etmişlerdir. Kültürün zarar görmesinin nedenlerinden biri olarak yabancı kültürlerle özenilmesi gösterilirken, bir başka ana sebebin de kendi kültür unsurlarımıza gereken önemin verilmemesi olarak öne çıkmaktadır.

(K3) “...İkinci bir örnek olarak; yemeğe düşkün bir insanım. Özellikle gençlere bakıldığında bu kültürü kaybedersek yemek kültürümüzün de yok olacağını düşünüyorum. Başka kültürlerle özenildiği için yemek kültürü de değişiyor ve kendi yemeklerimizin yapılışı da öğrenilmiyor.”

(K6) “...Artık bir sürü insan bayramları önemsemiyor. Hâlbuki o bizim kültürel mirasımız sayılır. Bayram çok önemli bir şey. Artık “şeker bile almayalım”, bayramın tadı o aslında. Kıyafetlerimiz, şeylerimiz. Eskiden o heyecanı nasıl yaşırdık? Tamam şu an o yok belki ama yine de yaşatmak lazım.”

K5, K9 ve K10'nun görüşlerine göre kültür iyileştirilmesi gereken unsurları da içerisinde barındırmaktadır. Olumlu yönü olsa da olumsuz yönleri geliştirilebilir, iyileştirilebilir. Katılımcılar insanları kısıtlamamasını ve baskı altına alınmamasını önemli bir ölçüt olarak görmektedirler.

(K5) “...Genel olarak kültüre göre değil insancıl bir yaklaşımın doğru olduğuna inanıyorum. Biraz hümanist bir yaklaşım sergilenmeli diye düşünüyorum. Han- Hanım sözcüğü örneğini Türk kültüründeki kadın erkek eşitliğini göstermesi nedeni ile verebilirim. Arap kültüründe kadının yerine olmaması gibi örneklerle karşılaştırmalar yapıyorum. Bir taraf kadını yüceltirken, yükseltirken diğer tarafta yok sayılması gibi.”

(K9) “...Bence aile ne veriyorsa çocuk da onu alıyor. Ama geliştirilerek, iyileştirilerek aktarılabilir.”

(K10) “...Olumlu unsurlar devam ettirilebilir ama olumsuz unsurlar iyileştirilerek aktarılmalı. Benim için zorunluluk olmaması önemli. Özgür bir çerçevesi olmalı.”

K6, K7 ve K13'ün görüşlerine göre kültür korunan ve korunması gereken bir olgudur. Katılımcılar, kültürün ve unsurlarının korunmasını olumlu karşılamaktadırlar.

(K6) “ Kesinlikle korunması gerektiğini düşünüyorum. Doğru olan şekilde tabi. Nesilden nesle de aktarılmalı bence. Mesela; örf ve adetlerimiz, bayramlarımız, geleneklerimiz...”

(K7) “Kültür; değerler bütünüdür bu yüzden muhakkak korunmalı ve aktarılmalıdır.”

(K13) “Kültürün korunması güzel bir şey. Çocuklarımıza aktarmamız. Çünkü biz o kültürle yetiştik...”

K2, K14 ve K15 ise kültürün korunması ve aktarılmasının önemli olduğunu ifade etmektedirler. Kültürün yaşatılması, aktarılması gerekliliğini vurgularken toplum kimliğini yansıtan bu olgunun önemini özellikle belirtmektedirler. Bir millet için yaşamsal değerinin üzerinde durmaktadırlar.

(K2) “Korunması, aktarılması önemli. Gençler uzak kalıyor. Gelecek nesillere aktarımı duruyor. Kültürü yaşatmamız ve bu döngüyü sağlamamız gerekiyor.”

(K14) “Yaşamın devamı, döngüsü için önemli bir husustur. Kişilerin yaşamına bunu çeşitli yöntemlerle aktarması gerektiğini ve bunun sorumluluğumuz olduğunu düşünüyorum.”

(K15) *“Kültür, mirastır. Toplum kimliğinin devam etmesi için kültür aktarımı çok önemlidir.”*

Katılımcılardan ikisi ise; kültürün aktarıldığını ancak bu aktarımın doğru yahut tam olarak yapılamadığını söylemektedirler. Bunun sebebini; hayat şartlarının değişmiş olmasına, çağın farklılaşmasına ve net olmasa da teknolojik gelişmelere bağlamaktadırlar. Burada “aktarılamayan” kodunun oluşturulmasının nedeni; katılımcıların, kültürün hem aktarılmadığını hem de doğru aktarılmadığını düşünmesinden kaynaklanmaktadır.

(K11) *“Bence kültürü, annelerimiz bize aktardı da biz aktaramıyormuşuz gibi geliyor bana. Sanki yapamıyormuşuz gibi. Bu da bence hayat kargaşasından kaynaklanıyor. Hayatın içinde kayboluyoruz çalışırken. Çoğumuzun annesi çalışmıyordu, ev hanımıydı.”*

(K12) *“...Mesela düğünlerimiz (..), örnek verecek olursak geçmişten gelen âdetlerimizin hâlâ devam etmesi zaten kültürün aktarıldığının bir göstergesi. Ama sağlam bir şekilde aktarıldığından emin değilim bu zamanlarda. İnternette kaynaklı bazı sıkıntılar olabilir.”*

Son olarak K3'e göre; kültürün korunması için öncelikle münevverlerin halktan uzaklaşmaması sonrasında ise ailelerin bilinçli olması gerekmektedir. K3, münevver kesiminle ilgili düşüncesini detaylandırmamaktadır. Ancak münevver sınıfın kendi kültüründen uzaklaşması demek; halkı yönlendirecek ve ışık tutacak olan kesimin halktan kopmuş olması ve o kültürdeki gereksinimler ile bozulmuşlukları idrâk edememesi anlamına gelmektedir. Sonrasında ise ailelerin bilinçli olması gerekliliği sonraki nesle kültürü doğru bir şekilde aktarmada ilk adımın aile olduğunu göstermektedir. Bilinçli aileler, çocuklarını da bu bilinç çerçevesi içerisinde yetiştireceği için aktarımın daha olumlu olacağı ifade edilmektedir. Aksi halde aktarılmayan ve korunmayan kültür ve unsurlarının yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalacağını ifade etmektedir. K3 öz kültürün öğrenilmeme sebeplerinden biri olarak başka kültürlerle özenilmesini göstermektedir.

(K3) *“İlk olarak korunması için aydın kesimin halktan kopmaması gerektiğini düşünüyorum. Aktarılması konusunda da genç nüfusa baktığımızda; bayram ziyaretleri vs. artık bunlar tatil olarak görülüyor. Bu da kültürün kaybolmasına sebep oluyor. Ailelerin bu konuda önlem olarak daha bilinçli olması gerektiğini düşünüyorum. İkinci bir örnek olarak; yemeğe düşkün bir insanım. Özellikle gençlere bakıldığında bu kültürü kaybedersek yemek*

kültürümüzün de yok olacağını düşünüyorum. Başka kültürlerle özenildiği için yemek kültürü de değişiyor ve kendi yemeklerimizin yapılışı da öğrenilmiyor.”

“Etkili Yöntemler” kategorisinde; ikinci alt soru olarak katılımcılardan, kültürün korunması ve aktarılmasında etkili yöntemler sorulmaktadır. Verilen cevaplara göre; “Yaşamak ve Yaşatmak, Anlatmak, Kültürel Etkinlikler ve “Kültürün Bağlantıları” kodları ortaya çıkmıştır.

14 katılımcının görüşlerine göre; kültürü koruma ve aktarmada etkili yöntemlerden biri, yaşamak ve yaşatmak olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılara göre; bir kültürü sonraki nesle aktarmada en önemli etken bizzat yaşanması, yaşatılması yani hayatın akışında gösterilmesidir. Örneğin K3 kültür üzerinden giderken küçük bir örnek ile konuyu açıklamaktadır. K3, çocuğuna kitap okuma kültürünü aşılamak için evinde bir kitaplık oluşturmaya ve kitap okumaya dikkat etmektedir. Bu şekilde yaşayarak, örnek olarak ve çocuğa yansıtarak daha etkili olacağını düşünmektedir. Genel olarak elde edilen verilere bakıldığında ise; ilk adım olarak muhakkak kişinin kendisinin yaşantısında kültüre değer vermesinin, yaşamasının, gelenekleri yaşatmaya çalışmasının ortak görüş olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken bir diğer etken bunun sadece kişi bazında değil aile içerisinde yaşatılması olarak değerlendirilmektedir. Ebeveynlerin yanı sıra diğer aile büyüklerinin de kültür konusundaki tutumunun önemli olduğu değerlendirilmektedir.

(K3) “...Örnek olabilmek ve kendi yaşantımıza yansıtmak da önemli. Mesela; ben, çocuğumun kitap okumasını istiyorum. Onunla kitaplarla ilgili tartışmak istiyorum. Bu yüzden onun yanında kitap okuyorum. Evimde kitaplık oluşturunca. İlgisini çekecek kitaplar koyuyorum. Bunun gibi yaşamak ve yansıtmak önemli olduğunu düşünüyorum.”

(K5) “En etkili araç çevre ve aile. Yaşamak.”

(K6) “Kültürü devam ettirmek bence. Artık akraba ziyareti yapmayan kişiye “Neden gelmiyorsun?” demek yerine ben giderim mesela. Ben devam ettiririm. Büyüklerimi yine ben önemserim, giderim, görürüm. İşte bayramda yine ben heyecanlanırım.”

(K7) “Bence kültürü korumada etkili yöntem onu yaşamaktır. Bayramlar, cenazeler, düğünler, yemekler gibi kültür unsurlarının yaşatılması ile olur. Belirli ve özel günlerde bir araya gelerek yapılan toplantılar, düğünler, yemekler, sohbetler, bayramlar vb. aracılığıyla yaşatılabilir.”

(K9) “Mesela ben aleviyim. Semah vb. şeyleri gösterebilirim. Yaşayarak, yaşatarak aktarabilirim. Ancak yine de kendisi kabul edip etmeyeceğine karar verir.”

(K10) “Örneğin; nenelerimiz, annelerimiz bize yemek kültürümüzü öğretirler. Mesela; annem, babaannem bize öğretmeye çalışırlardı. “Gel, bak.” derlerdi. Zorunlu tutmazlar ama görmemizi isterler. Bu yüzden yaşayarak, göstererek öğretmek etkili yöntemlerdir.”

(K11) “Birliktelik bence. Yani beraber olmak, derler ya can cana olmak... Yaşatarak, aile ile beraber olmak, içinde bulundurarak öğretmek.”

(K14) “Bunu yaşamın hem en acı -cenaze gibi- hem de en mutlu anlarında -düğün gibi- insanların bir araya geldiğinde yaşatmak mümkün.”

İkinci sırada üç katılımcının görüşlerine göre; kültürü koruma ve aktarmada etkili yöntemlerden bir diğeri anlatmak olarak değerlendirilmektedir. K2, K4 ve K6’ya göre kültürü bilinçli bir şekilde anlatabilmek, “bize ait” olarak tanımlayarak aktarmak da etkili yöntemlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

(K2) “Kültürümüzü, kültürün unsurlarından olan gelenek göreneğimizi çevremize yaymamız gerekiyor. Atalarımızdan öğrendiklerimizi öğretebiliriz. Hikâyeleri anlatabiliriz. Onların da bilinçli olmasını sağlayabiliriz...”

(K4) “...Kültürün farkında olup bunun kültür olduğunu anlatarak aynı zamanda.”

(K6) “...“bu bize ait bir kültür” diyerek anlatabilmeliyiz bence.”

Kültürü koruma ve aktarmada etkili yöntemlerden son ikisi ise; kültürel etkinlikler ve kültürün bağlantıları olarak kodlanmışlardır. Hem kültürel etkinlikler için hem de kültürün bağlantıları için birer katılımcı görüş bildirmiştir.

K3’e göre yeni neslin kültüre dikkatini çekecek aktivilerin yapılması gerekmektedir. Bu sebeple kültürel etkinliklerin daha fazla sayıda yapılması gerektiği görüşünü bildirmektedir.

(K3) “Gençlerin kültüre olan ilgisini artırmaya yönelik şeyler yapmak isterdim. Onlara eğlenceli gelecek kültür festivalleri vb. şeylerin daha fazla yapılmasını isterdim...”

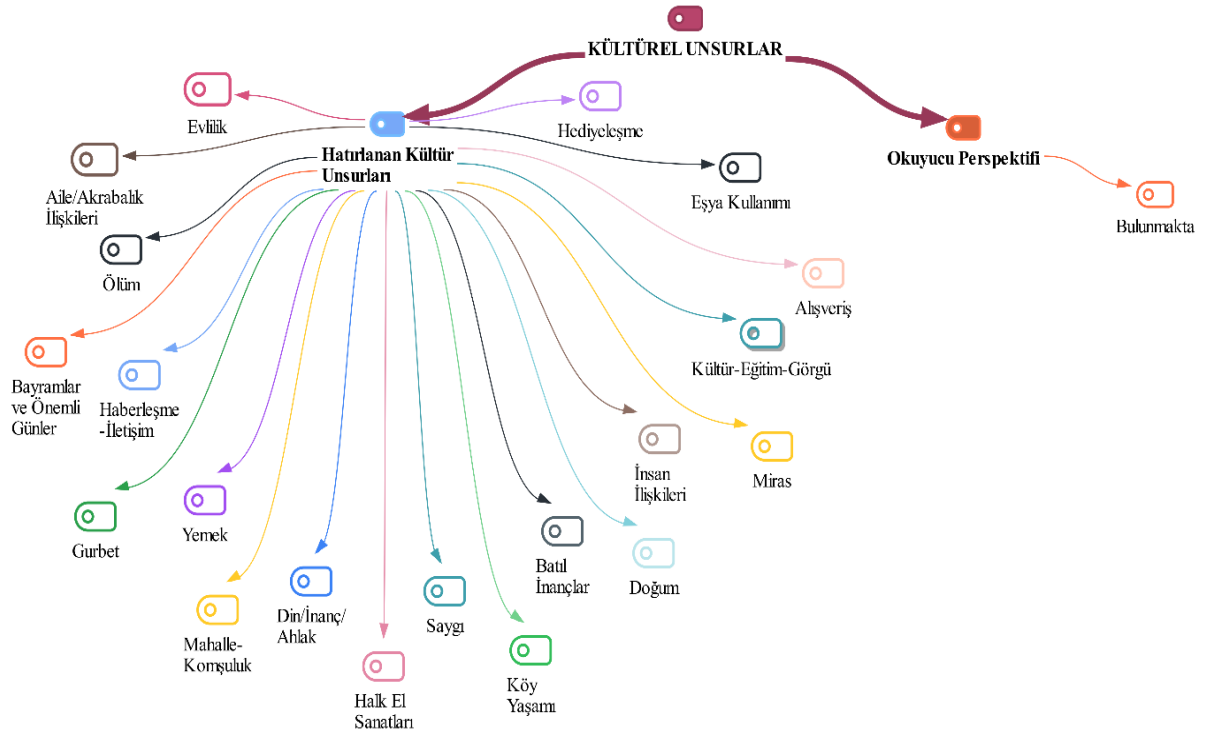
Kültürün bağlantıları koduna bakıldığında K1’in görüşlerinin geniş kapsamlı olduğu görülmektedir. Kültürün; din, dil, eğitim ve ticaret gibi pek çok unsurla bağlantılı olduğunu

ve insanlar üzerinde bu bağlantıların etkili olduğunu belirtmektedir. Özellikle bir unsurun ekonomik kazanç getirdiği alanlarda kolayca kültür olarak yerleşebildiğini ifade etmektedir. Ancak bunun yanı sıra çıkarın kötüye kullanılması, istismar edilmesi sonucunda kültürün bozulduğunu ve bu istismarcı davranışın sergilendiği yerlerin kültür bozukluğu ile anılarak olumsuz bir tanıtım aracı hâline geldiğinden bahsetmektedir.

(K1) “Kültür hem din ile bağlantılı hem de kazanımla bağlantılı. Yani çıkarla da ilgili bağlantılı olduğu için korunabiliyor. Dinle bağdaştırıldığında insanlar sorgulamıyor. Farklı kavramlarla iç içe bir unsurdur. Din, dil, eğitim, ticaret gibi. Ticarete, ekonomik olarak bir kazanım elde ediliyorsa bunu kültüre dönüştürebiliyor. Örneğin; ekonomik çıkar amaçlı yanıltıcı ve yanlış bilgi ile satış yapılan bir yer bir süre sonra bu özelliği ile anılıyor. Ve ticaret kültürünün bozulmuşluğu orası ile anılır oluyor.”

3.3. Kültür Unsurlarının Varlığına Yönelik Bulgular

Çalışmanın amacı doğrultusunda katılımcıların, eserlerdeki kültür unsurlarını fark edip etmedikleri sorusu ele alınmıştır. Katılımcılara okumuş oldukları hikâye kitaplarında kendilerine göre kültür unsurlarının bulunup bulunmadığı sorusu sorulmuş ve cevaplarının olumlu olması durumunda hatırladıkları kültür unsurlarını söylemeleri istenilmiştir. Kültür unsurlarının bulunup bulunmadığı sorusu “Kültürel Unsurlar” ana teması altında “Okuyucu Perspektifi” ve “Hatırlanan Kültürel Unsurlar” olarak iki kategoride analiz edilmektedir. Bu analiz resim 3.3. Kültürel Unsurlar olarak aşağıda verilmiştir.



Resim 3.3. Kültürel Unsurlar

Okuyucu Perspektifi kategorisinde elde edilen bulgulara göre yalnızca bulunmakta kodu ortaya çıkmıştır. 15 katılımcının tamamı okuduğu eserlerde kültür unsurlarının bulunduğunu ifade etmektedir. Ancak K5 ve K6 farklı bir bakış açısı ile kültür unsurlarının olumsuz yönde var olduğunu vurgulamaktadır.

(K3) “Oldukça fazla bulunmaktadır. Bunun da büyük bir gözlem ve zekânın ürünü olduğunu düşünüyorum. Yazarın kendisi kültürün içine girmiş çünkü kendi kültüründen çok şey bulabiliyorsun...”

(K7) “Evet, öykülerin çoğunda kültür unsurlarına rastlamak mümkün...”

(K8) “Var, bulunmakta. Çok fazla fark ettim...”

(K12) “Evet, tamamında kültür unsurları mevcuttu...”

(K13) “Evet, kültür unsurları baya güzel anlatılmış. Okuduğum zaman hep çocukluğuma gittim...”

(K14) “Fazlasıyla gözlemlemek mümkün...”

15 katılımcının cevaplarının incelenmiş olup altı katılımcının cevapları örnek olarak sunulmaktadır. Bu cevaplara göre 15 katılımcının tamamı eserlerde; kültürel unsurların

varlığının fark edildiğini ve bu unsurların çokça görüldüğünü ifade etmektedirler. Bu noktada yalnızca K5 ve K6'nın görüşleri ayrıca belirtilmesi ihtiyacı duyulmuştur. En başta da söylendiği gibi K5 ve K6 kültürel unsurların bulunduğu belirtmekte olsa da bu unsurların genel olarak olumsuz yönde var olduğunu ifade etmektedir. Ancak bu durumun nasıl şekil aldığını anlatmak için önce katılımcının görüşleri aşağıda aktarılacaktır.

(K5) “*Mesela; aile kavramı, şiddet unsuru, Almanya'ya giden kişinin ailesini bırakması ve dönmemesine gurbet unsuru diyebilirim. Mutlu aile içindeki çocukların mutlu olduğunu tam tersine mutsuz ailelerdeki çocukların da mutsuz olduğunu gördüm. Çocuklar ailede gördüğü davranış şekillerini kültür olarak devam ettiriyor. Kaynananın kendi gördüğü muameleyi gelinine de yapması buna kaynana- gelin unsuru da diyebilirim, kendisini değiştirmemesi, nasıl gördüyse onu devam ettirme isteği gibi olumsuz davranışlar kültürel anlamda normalleştiriliyor. 13-14 yaşındaki kız çocuklarının evlendirilmesi bir süre sonra doğru görülmeye, normal sayılmaya başlıyor. Olumsuz kültürel değerler daha çok dikkatimi çekti. Kültürdeki olumsuz değerleri değiştirmek istiyorum ve bunları kültür adı altında normalleştirilmesini istemiyorum. Empoze edilmesinden yana değilim...*”

(K6) “*Kültürden ziyade psikolojik açıdan şeyler vardı. Hep ya çocukluktan gelen bir tramva ya da görülmemiş bir çocukluk. İşte tam olmamış aile bağları, sevgisizlik. En büyük eksiklik; sevgisizlik. Kültür unsuru görmedim. Kardeşin kardeşi bile bırakıp gittiği, görüşmek istemediği, aile ile görüşülmediği, bağların olmadığı. (...)Bence hiçbir insan o zamanlarda yalnız kalmak istemez. Sonuçta bir cenaze dediğinizde acısını, düğün dediğinizde mutluluğunu paylaşmak ister. Biz düğünlerimizde de hâlâ o gelenekleri sürdürürüz. Evlerde toplanırız, birlikte oluruz. Artık kimse önemsemiyor bazı şeyleri. Bilenler yadırgıyor böyle şeyleri, bilmeyenler için normal tabi. (...)Kültür biraz da bağ değil midir? Toplumu, insanları, her şeyi bir arada tutan bağdır aslında. Ama burada hiç yok bu bağ. O yüzden insanlar ya ailesinden oluyor ya kendinden oluyor. Çok ağır hikâyeler var kitapta. Çok etkileyici hikâyeler var. Burada şöyle düzeltme yapayım: Kültür unsuru var ama olumsuz yönde var.*”

Burada öncelikle K5'in verdiği cevapta çocukların yaşadığı ve yetiştiği aile ortamı içindeki davranışları kültür olarak devam ettirdiği düşüncesidir. Yapılan çalışmanın önemi kısmında anlatılan; kültürün aktarıcısı olan yetişkinlerin kültür farkındalığının anlaşılmasının önemine değinilmekteydi. Bu cevap ile de görülüyor ki alıcı olan çocukların

yahut genç neslin şekil aldıkları ortam ve onları şekillendiren aktarıcılarının bilinç seviyesinin çok önemli bir nokta olduğudur. Devam eden cümlede ise aslında bu aktarımın insan hayatı boyunca devam ettiğini göstermektedir. Bir gelinin kayınvalidesi ile yaşamış olduğu olumsuz tecrübeleri, kendisi kayınvalide olduğu zaman pozitif yönde değiştirmeden, kültür kavramı altında kalıplaştırarak gelinine aynı şekilde aktarmaya ve normal göstermeye çalışmasına dikkat çekilmektedir. Bir başka örnek olarak çocuk yaşta evliliklerin normalleştirilmeye çalışılması verilmektedir. K5, olumsuz kültürel değerlerin dikkatini çok çektiğini ve bu olumsuz değerleri değiştirmek istediğini belirtmektedir.

K6'nın verdiği cevap ile Nurhan Yeşildağ'ın “Şermin Yaşar'ın yetişkinler için yazdığı öykülerinde psikolojik travma” tezi akla gelmektedir. Çünkü K6'nın ilk iki cümlesinde hikâyelerde kültürel unsurların değil psikolojik etkilerin ve travmaların dikkatini çektiği görülmektedir. Ancak görüşme akışına bakıldığında; K6'nın kültürü, bağ ve insan ilişkileri ile ilişkilendirmesiyle bu iki unsuru birleştirdiği görülmektedir. Kültürü; toplumu, insanları, her şeyi bir arada tutan bir kavram olarak açıklamaktadır. Ve bu açıklama sonrasında hikâyelerde bu bağın eksikliğini gördüğünü dile getirmektedir. Son olarak ise bir düzeltme yaparak eserlerde kültür unsuru bulunduğunu ancak bunun olumsuz yönde bulunduğunu söylemektedir. Bu cevap ile kültürün, insan hayatındaki yerine ve önemine hatta etkisine dikkat çekmektedir.

Hatırlanan kültürel unsurlar kategorisine geçildiğinde 20 tane kodun oluştuğu görülmektedir. Bu kodlar “evlilik, aile/akrabalık ilişkileri, ölüm, bayramlar ve önemli günler, haberleşme-iletişim, gurbet, yemek, mahalle-komşuluk, din/inanç/ahlak, halk el sanatları, saygı, köy yaşamı, batıl inançlar, doğum, insan ilişkileri, miras, kültür-eğitim-görgü, alışveriş, eşya kullanımı, hediyeleşme” olarak belirlenmiştir.

İlk kod olan “evlilik”, 11 katılımcının dikkatini çekmiştir. Kimi katılımcılar yalnızca düğün, evlilik, kız isteme, çeyiz gibi kısa kelimelerle ifade etmiş olsa da kimisi de evlilik konusunda eserlerde bahsedilen detaylara dikkat çekmektedir.

Evlilik, şahsî ve toplumsal olarak yeni bağlar kurulması, şimdiyi ve geleceği etkilemesi yönüyle her yer ve zamanda hayatın önemli dönüm noktalarından kabul edilmektedir (Kartal, 2023). Toplumumuzda da evlilik önemli bir yere sahiptir. Katılımcıların çoğunda evlilik ve ilgili unsurların dikkat çekmesi bu yönden önemini bir kez daha hatırlatmaktadır.

(K3) “Başka bir hikâyede düğün fotoğrafçılığı olması. Artık bu da bir kültür oldu. Komutanın çocuğa iftira attığı hikâyede; akraba evliliği bu da evlilik kültürü/aile ilişkileri ile ilgili.”

(K4) “Düğünün çok önemli bir yeri olduğunu bahseden, yurt dışından sürekli evlenen birisi vardı. Mesela o geçiyordu...”

(K5) “...13-14 yaşındaki kız çocuklarının evlendirilmesi bir süre sonra doğru görülmeye, normal sayılmaya başlıyor...”

(K6) “...düğünün çok istenmesi Ali ve Alman dolandırıcı gelin hikâyesindeydi. Çünkü köyde düğün olur...”

(K7) “...Bunlardan en çok dikkatimi çekenler; ..., çeyiz, ... oldu.”

(K9) “...Cenaze ve düğünlerden de sık sık bahsediliyordu.”

(K10) “...Evlilik, düğün, takı takmak, ... dikkatimi çekti. Gelirken Ekmek Al kitabında yer alan Olanlar Oldu hikâyesinde annenin taktığı takıları geri alabilmek için yalandan düğün yapması konusu işleniyordu. Orada düğün kültürümüzle ilgili detaylı unsurlar vardı.”

(K12) “...Hatırladığım; ... , düğün, kına, evlilik bunlar...”

(K13) “...Düğündeki yapılan işlemler var...”

Evlilik kodu ile ilgili katılımcıların görüşlerinde; düğün fotoğrafçılığının kültür haline gelmiş olması, takı takma unsurunun düğünlerdeki yeri ve düğünün kültür yaşantımızda önemli bir yere sahip olması dikkat çekmektedir. İkinci pencerede ise akraba evliliği ve küçük yaşta yaptırılan evliliklerin olumsuz durumu işaret edilmektedir.

“Aile/Akrabalık İlişkileri” koduna bakıldığında on katılımcının bu unsura değindiği görülmektedir.

(K4) “...Başka(..) gelin- kaynana kültürümüzdeki (gülüyor) gelin- kaynana çatışmaları, gelin- görünce- kaynana. Genelde böyle şey kayınvalidelerden falan bahsetmişti baya gelinlerden, kayınvalidelerden...”

(K6) “...İşte tam olmamış aile bağları, sevgisizlik. En büyük eksiklik; sevgisizlik... Kardeşin kardeşi bile bırakıp gittiği, görüşmek istemediği, aile ile görüşülmediği, bağların olmadığı...”

(K9) “...Aile ilişkisi, gelin-kaynana ilişkisi ilk aklıma gelenler...”

(K10) “... , aile ilişkileri/kültürü, anne babanın önemi dikkatimi çekti...”

(K11) “...Kalk Yerine Yat hikâyesinde Habibe (Nuri Banyoda adlı hikâye) vardı. Annesinin maaşını almak için kocasını boşuyor, kızını evden gönderiyor, ortalığı karıştırıyor. O da çok görülebilir bir şey aile ilişkileri açısından. Her ailede vardır böyle bir tane.”

(K14) “... , akrabalık bağları vb. ilk aklıma gelenler...”

(K15) “...Sonra aile bağları, ... öge olarak en çok aklımda kalanlardan.”

Aile/Akrabalık İlişkileri kodunda katılımcılar için genel olarak kaynana-gelin ilişkisinin dikkat çekici olduğu fark edilmektedir. Bu ilişkiden söz edilirken genel anlamda katılımcıların olumsuz bir yönde bahsettikleri görülmüştür. Sonrasında anne-babanın ailedeki yeri ve aile içinde çıkara dayalı durumların göze çarptığı görülse de genel bir kalıp olarak aile/akrabalık ilişkileri olarak geçildiği görülmektedir.

Yedi katılımcının “ölüm” kodundan bahsettiği görülmektedir. Ölüm, geçmiş zamanlardan bugüne çoğu topluluk için farklı bir âlemde varlığın devam etmesi olarak kabul görmektedir. Her topluluk için farklı ritüelleri bulunmaktadır (Sayın Alsan, 2022). Bu ritüeller de kültürde yerini almıştır. Ölüm bizim toplumumuz için de önemli bir unsurdur. Cenazeye saygı gösterilmesi, cenazenin kefenlenerek gömülmesi, yas sürecindeki insanların yanında bulunulması vb. süreçler bireyler arası dayanışmanın bir göstergesidir.

(K3) “...Ölen çocuğun isminin yeni doğan çocuğa verilmesi, ölümden onun sorumlu tutulması (Kimlikte Nurşen)...”

(K4) “...Cenaze vardı, bu şey. Çiçek Açtı Vecdi (Gülüyor). Cenaze merasimi, cenazeye verilen önem vardı...”

(K7) “...Bunlardan en çok dikkatimi çekenler; ölüm, ... oldu.”

(K13) “...Cenaze taziyeleri var...”

Ölüm kodunda, katılımcıların genel olarak ölüm ya da cenaze şeklinde kısaca bahsedildiği görülmekte ve önemine değinilmektedir. K3 farklı olarak cenaze ile ilgili değil, yeni doğan bebeğe ölen kardeşinin isminin verilmesinden bahsetmektedir. Burada K3 özel olarak Kimlikte Nurşen adlı hikâyenin içeriğinden bahsederek ölen kardeşin ölümünden de çocuğun sorumlu tutulmasına işaret etmektedir. Ayrıca K3'ün bu görüşü hem cenaze hem de doğum kodunu barındırmaktadır. Doğum kodunda tekrar bahsedilecektir.

“Bayramlar ve Önemli Günler”, K2, K4, K6, K8, K12 ve K13 olmak üzere altı katılımcının dikkati çekmiştir. Bayramlar ve önemli günler olarak; millî ve dinî bayramlar, kutsal günler, yılbaşı vb. kabul edilmiştir.

(K2) “...Genelde köy kültürü, düğünler, bayramlar, gurbet unsurları dikkatimi çekti.”

(K4) “...Mesela; bir bayram kültürü vardı hikâyelerde...”

(K6) “...kültürün yaşandığı bayram yemekleri, güzel kokular, el öpmeler bence güzel şeyler.”

(K8) “...Milli Piyango vardı. Benim de babam alır torunlarının şansına, kayınpederim alır. Çocuklarımızla yaşatmaya çalışıyoruz. Şimdi bu da internetten alınıyor. Bir tuşa basılıyor. Elle tutulmuyor, dokunulmuyor, hissedilmiyor. Teknoloji çok güzel ama maneviyatı düşürüyor.”

(K12) “...Bayramlar aklıma geldi.”

(K13) “...İşte ... , yılbaşı kartları, hediyeler, ... var...”

Bayramlar, geleneklere göre şekillenerek bir topluluğun tamamı tarafından kutlanan ve düzenlenen uygulamalardır. Bayramların en belirgin özelliği eş, dost ve akrabanın birbirlerini aramaları, ziyaret etmeleri ve ikram sunmalarıdır (Artun, 2011). Toplumumuzda önemli bir yere sahip olan bayramlar katılımcıların da dikkatinden kaçmamıştır. Bayramlardan katılımcıların kısaca bahsettikleri görülmektedir. Ancak K3, K6, K7, K8 ve K11 farklı görüşme bölümlerinde özellikle bayramların önemine değinmektedirler. K3 hatırlanan unsurlar içerisinde bayramları saymamasına rağmen kültürün aktarılmasında bayram kavramının tatil olarak görülmeye başlanmasına ve bu durumun kültür kaybına yol açtığına dikkat çekmektedir.

(K3) “...Aktarılması konusunda da genç nüfusa baktığımızda; bayram ziyaretleri vs. artık bunlar tatil olarak görülüyor. Bu da kültürün kaybolmasına sebep oluyor...”

(K6) “...Mesela; örf ve adetlerimiz, bayramlarımız, geleneklerimiz. Artık bir sürü insan bayramları önemsemiyor. Hâlbuki o bizim kültürel mirasımız sayılır. Bayram çok önemli bir şey. Artık “şeker bile almayalım”, bayramın tadı o aslında. Kıyafetlerimiz, şeylerimiz. Eskiden o heyecanı nasıl yaşırdık? Tamam şu an o yok belki ama yine de yaşatmak lazım.”

(K7) “...Belirli ve özel günlerde bir araya gelerek yapılan toplantılar, düğünler, yemekler, sohbetler, bayramlar vb. aracılığıyla yaşatılabilir.”

(K8) “...Ben çocuklarıma 12- 13 yaşına kadar bayramlarda teyzesine, anneannesine mektup ve bayram kartı gönderdim...”

(K11) “...Şimdi bayramda gidip kalabalık ailede çocuk bayramlaşınca mutlu oluyor. Herkesi tanıyor; amcasını, dayısını, halasını, teyzesini... Bizde öyle bir şey yok. Mesela bizim kız, amcasını bir kere gördü. Zor oluyor uzakta olunca. Yaşatamıyoruz onları. Elimizden geldiğince millî bayramlarda götürüyoruz, bayrak sallama, şarkı söyleme falan evde anlatıyoruz ama yaşamak başka bir şey, içinde olmak...”

K6’ya göre bayramların artık yeterince değer görmediği, eski bayram heyecanının kalmadığı ifade edilirken, K11’e göre bayramda yakınların bir araya gelmesi bağların kuvvetlenmesini sağlamaktadır. Millî bayramlarda ise törenlere katılarak bu duyguyu vermeye ve kültürü yaşatmaya çalıştıklarını söylemektedir. K7 ve K8 de ise bir araya gelmek yahut bayramlarda farklı şekillerde iletişim kurularak hatırlanılmasına değinilmektedir.

“Gurbet” kodunun beş katılımcı tarafından paylaşıldığı görülmektedir. Katılımcıların bu kod için detaylı bir açıklama yapmadıkları ancak hatırladıkları kültür unsurları içerisinde kısaca bahsettikleri görülmektedir.

(K2) “...Genelde köy kültürü, düğünler, bayramlar, gurbet unsurları dikkatimi çekti.”

(K5) “...Almanya’ya giden kişinin ailesini bırakması ve dönmemesine gurbet unsuru diyebilirim...”

(K15) “...Miras, gurbet, ... diyebiliriz.”

“Yemek” koduna baktığımızda dört katılımcının hatırladığı unsurlar arasında yer aldığı görülmektedir.

(K13) “...Büyüdüğüm kültürün unsurları gözüme çok çarptı. Yemek kültürü.”

(K15) “... ,sofra buna yemek de diyebiliriz...”

Katılımcıların yemek unsurunu yüzeysel olarak geçtikleri görülmektedir. Ancak Türk yemek kültürü özellikle düğün, ölüm, bayram gibi önemli günlerde ön plana çıkar (Altun ve Kıvrak, 2023). Aslında bu durum kültür unsurlarının birbiri ile olan bağlantısını göstermektedir. Unsurlar birbirini beslemektedirler. K3 ve K8 kültürün korunması ve aktarılması ile ilgili bölümde yemek kültürüne değinmektedirler.

(K3) “...İkinci bir örnek olarak; yemeğe düşkün bir insanım. Özellikle gençlere bakıldığında bu kültürü kaybedersek yemek kültürümüzün de yok olacağını düşünüyorum. Başka kültürlerle özenildiği için yemek kültürü de değişiyor ve kendi yemeklerimizin yapılışı da öğrenilmiyor.”

K3’e farklı kültürlerle özenmenin sonucu olarak kendi yemeklerimizin yapılışının öğrenilmemesi bu unsuru olumsuz yönde etkileyen bir durumdur.

(K8) “...Mesela; ben, annemin yaptığı en güzel yemek nedir? Yaprak sarması. Bunu evimde yaparım çocuğuma da öğretirim ki o da çocuğuna yapsın...”

K8 ise kültürün aktarımı konusunda örnek verirken yemek unsuruna değinmekte ve sonraki nesle yemeğin yapılışının öğretilmesi sonucunda bu aktarımın devamlılığı olacağını ifade etmektedir.

“Mahalle/Komşuluk” koduna gelindiğinde K3, K7 ve K11’in bu unsuru paylaştığı belirlenmiştir. Gürbüz (2025) mahalleyi; insanlar arası iletişimin yoğun olduğu ve yardımlaşma, dayanışma gibi bağların kuvvetli olduğu yerlerden biri olarak tanımlamaktadır. Ancak yeni yaşam merkezlerinin gelişimi, kentsel dönüşüm, güvenlik ve bireyselleşme gibi sebeplerden dolayı mahalle kültürünün kayıp yaşadığını belirtmiştir.

(K3) “...Yalan Dünya Fani Dünya hikâyesinde; apartman kültürü, dedikoducu teyze. Otobüste yalnız başına kalan genç kızı korumak için fedakârlık yapılan hikâyede (Son Durak); mahalle kültüründen gelen abilik yapma, koruma içgüdüğü ile delikanlının bir genç kızı korumak istemesi...”

(K7) “...Bunlardan en çok dikkatimi çekenler; ... , mahalle, ... oldu.”

(K11) “...Apartman boşluğunda evcilik oynuyorlardı. Apartman kültürü. Biz de mesela lojmanda iki karşı komşumuz vardı. Kapıları açardık, kilim sererdik, işte orada küçük çaydanlıklarımız, bardaklarımız vardı mesela onunla oynardık. Onu hatırladım...”

K7 hatırladığı unsurlar arasında mahalle olarak geçirmiş olsa da diğer iki katılımcının farklı yönlerde bu kültür unsuruna değindiği görülmektedir. K3 hem apartman hayatını ve barındırdığı karakterleri hem de bu kültürün etkisinden dolayı genç bir kıza yardım etme duygusuna işaret etmektedir. K11 ise okumuş olduğu eserlerde dikkatini çeken apartman kültürünü kendi hayatından bir örnekle açıklamaktadır. Bizzat içinde bulunduğu apartman-komşuluk ortamını çocukken arkadaşı ile oyuna dökerek taklit etmelerini anlatmaktadır.

K6, K13 ve K14’ün değindiği “Din/İnanç/Ahlâk” kodunun bahsedildiği cümleler aşağıda verilmektedir.

(K6) “...Erkekler ağlamaz, kızlar çok gülmez gibi katı unsurlar. Aile bağlarının kopukluğu, ayıp- günah gibi kalıplarla ahlâkî unsurlar, ...”

(K13) “...İşte... , mevlüt okutma var...”

(K14) “Yeni doğan, ..., şans, ... vb. ilk aklıma gelenler...”

Katılımcılar bahsettiği unsurları din/inanç/ahlâk kodu ile tanımlamanın doğru olduğu düşünülmektedir. K6’nın bahsettiği cinsiyete yönelik tutumların toplumumuzda ahlâkî davranışlar olarak etiketlendiği bilinmektedir. Ayrıca “ayıp günah” gibi kalıplar inanç ile bağlantılıdır.

K13’ün hatırladığı unsurları sayarken bahsettiği “mevlüt okutma” İslam inancı ile ilişkilidir. Arslan’a (2003) göre; insanlar vefat eden yakınlarının ruhlarının rahatlaması için Kur’an hatmi ya da mevlit okutmakta özellikle mevlit öne çıkmakta ve mevlidi okumayı bilen hocalar tercih edilmektedir. Bu unsur günümüzde de canlılığını devam ettirmektedir.

K14’ün sıraladığı unsurlar arasında ise “şans” kelimesi görülmektedir. Şans kelimesi inanış açısından kişiden kişiye göre değişiklik göstermektedir. Kimi insanlar inançla bağlantılı olarak şansa inanmazken kimileri de aksine bir şekilde yaşadıkları olaylar karşısında şanslı yahut şansız olduklarına inanmaktadırlar.

“Halk El Sanatları” kodu ile ilgili unsurlardan iki katılımcı bahsetmektedir. Takı, evde kullanılan araç gereçler, dekoratif vb. amaçlarla üretilip kullanılan eşyaların üzerindeki işlemler, motifler Türk kültürünün ince noktalarını somutlaştırarak görülmesini sağlamaktadır (Altun ve Kıvrak, 2022).

(K4) “...Atıyorum bir hikâyede Erzincanlı biri.. Erzincan’ın böyle şeyi çok meşhurdur, bakırı çok meşhurdur ondan rahatsız olan... Onun halı dokuma...”

(K11) “...Göçüp Gidenler kitabında telefonun üstünde dantel vardı...”

K4; bakır ve halı dokuma el sanatlarının, K11 ise dantel el işinin dikkatini çektiğini belirtmektedir.

“Saygı” koduna gelindiğinde K3, K4 ve K13’ün paylaşımları bulunmaktadır.

(K3) “...Berhudar Ol Necmi Enişte hikâyesinde; büyüklerin elinin öpülmesi, aile/akraba ziyaretleri...”

(K4) “...Büyüklerle olan saygı o vardı...”

(K13) “...İşte... el öpme, ... var...”

Saygı kavramı önemsenen bir unsurdur. Toplumumuzda önemli bir yere sahiptir. Ve katılımcıların görüşlerinden saygı kavramının katılımcılarda ilk olarak el öpme ile bağdaştırıldığı anlaşılmaktadır. Bunda eserdeki hikâyelerin içeriğinin de etkili olduğu düşünülmektedir.

“Köy Yaşamı” kodu ile ilgili görüşlere aşağıda yer verilmektedir. Üç katılımcının görüşlerinden ortaya çıkmıştır.

(K2) “...Genelde köy kültürü, ... unsurları dikkatimi çekti.”

(K7) “...Bunlardan en çok dikkatimi çekenler; ölüm, ... , köy kültürü oldu.”

(K15) “... , köy, sofraya yemek de diyebiliriz...”

Köy yaşamı unsurunun katılımcılar tarafından kısaca bahsedildiği görülmektedir. Hatırlanan unsurlar arasında sıralanmakta ancak detay verilmemekte ve herhangi bir karşılaştırma yapılmamaktadır.

“Doğum” kodunun da yine üç katılımcının dikkatini çektiği görülmektedir.

(K3) “...Ölen çocuğun isminin yeni doğan çocuğa verilmesi, ölümden onun sorumlu tutulması (Kimlikte Nurşen)...”

(K11) “...Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu’nda lohusa hırkası vardı. Mesela o, ben de lohusa olduğum zaman annem, giymeyeceğimi biliyor ama örmüştü. Giyersin, sıcak olur, sırtını sıcak tutsun diye...”

(K14) “...Yeni doğan, ... vb. ilk aklıma gelenler...”

K3’ün bu görüşü daha önce ölüm kodunda da paylaşılmıştır. K11’in bahsettiği lohusalık dönemi, doğumdan sonra kadınların yaşadığı bir dönemdir. Lohusalık döneminin kırk gün sürdüğü düşünülmekte, lohusalık sürecinde hem anne hem de bebek için farklı uygulamalar yapılmakta ve sonunda kırklama denilken bir ritüel ile anne ve bebek arındırılarak bitirilmektedir (Morkoç, 2025). Bu dönemdeki hassasiyetlerden biri de annenin rahatsızlanmaması ve rahat ettirilmesidir. Bu yüzden lohusa hırkası yahut diğer adı ile lizözler yapılmaktadır. Bu hırkalar sayesinde annenin sıcak tutulması, üşütmemesi sağlanmaya çalışılmaktadır. K11 de bu unsurla karşılaştığını belirtmektedir. K14 ise yalnızca hatırladığı unsurlar arasında yeni doğan olarak sıralamaktadır.

K1 ve K15’in görüşlerinden ortaya çıkan diğer bir kod “İnsan İlişkileri” olmuştur.

(K1) “...Nihat ve Teselliperver Cemiyeti hikâyesinde kültür unsuru olarak insan ilişkileri dikkatimi çekti. Bizim kültürümüzde birilerinden akıl almak, değer vermek önemlidir. Bu hikâyede ise danıştıkları kişinin değerini gidince anlamaları olumsuz geldi...”

(K15) “...Sonra aile bağları, misafir, ... öge olarak en çok aklımda kalanlardan.”

K1, insan ilişkilerini doğrudan eser üzerinden örneklendirerek paylaşmaktadır. Bahse konu hikâyede insanların tek taraflı bir iletişim kurduğu, kendi sorunları ile ilgili bir insandan görüş aldıkları ancak bu kişi gittikten sonra değerinin anlaşılması anlatılmaktadır. K1 tarafından, bir insanın değerinin gidince anlaşılmasının olumsuz bir durum olduğu ve zamanında kıymet bilinmesinin önemli olduğu söylenmektedir.

K15 ise hatırlanan unsur olarak “misafir” kelimesini saymaktadır. Misafirlik kavramı toplumumuzda insan ilişkileri açısından önemli bir yere sahiptir. Kocaer (2004) toplumumuzdaki misafirlik anlayışı ile ilgili yayımladığı makalesinde; Divânu Lügâit-Türk’teki kayıtları incelemekte ve sonuç olarak toplumumuzun misafiri, Allah tarafından gönderilen kişi olarak

gördüğünü bu sebeple büyük hürmetle yaklaştığını ifade etmektedir. Ancak K15'in detaylandırmadığı görülebilmektedir.

“Haberleşme-iletişim” kodu K8 ve K13'ün görüşlerinden ortaya çıkmıştır.

(K8) “... Mektuplaşmak, ev telefonu, ... Bunlar bizim yaşamışlıklarımız. Bizim çocuklarımızın da bunları yaşayıp da sadece sanal ortamda yaşamamaları. Bunlar sanal ortamda, hissedilemeyen şeyler dikkatimi çekti...”

(K13) “...Okuduğum zaman hep çocukluğuma gittim. İşte ankesörlü telefonlar, yılbaşı kartları, ... var...”

K8, mektup ve ev telefonundan bahsetmekte bu unsurların yeni nesil için sanallaştığını belirtmektedir. Sanal ortama taşınan bu unsurlarda hissiyatın azaldığını söylemektedir.

K13 de söz konusu eserleri okuduğu zaman çocukluğuna döndüğünü, ankesörlü telefonlar, yılbaşı kartları gibi unsurları hatırladığını söylemektedir. Bunlar haberleşme-iletişim aracı olarak kullanılan ancak zaman içinde şekil değiştirmiş olan unsurlardır. Buradan kültür unsurlarının teknoloji ile bağını görebilir ve zaman içindeki değişimi görülebilir.

“Miras” koduna K7 ve K15'in görüşlerinden ulaşılmıştır.

(K7) “...Bunlardan en çok dikkatimi çekenler; ölüm, miras, ... oldu.”

(K15) “...Miras, ..., sofraya bula yemek de diyebiliriz...”

Katılımcıların kodu detaylandırmadığı yalnızca hatırladıkları unsurlar olarak sıraladıkları görülmektedir.

“Batıl İnançlar, Kültür-Eğitim-Görgü, Alışveriş, Eşya Kullanımı ve Hediyeleşme” olan son beş kodu birer katılımcı hatırladıkları unsurlar arasında saymaktadır.

Kişiler bâtıl davranışları, inanma veya kabulden sonra davranış hâline getirebildiği gibi bazen bilinçsizce de davranış hâline getirebilirler (Köse ve Ayten, 2009). Yani bâtıl davranış ve inançlar kişiden kişiye ve toplumdan topluma farklılık göstermektedirler. K8, batıl inançları hatırladığı unsurlar arasında sayarken günümüze hâlâ bu inançlara sahip olduğunu belirtmekte ve bunları örneklendirmektedir.

(K8) “...Batıl inançlar; ayna kırılması, gece tırnak kesilmemesi gibi. Biz hâlâ ayna kırıldığı zaman bir uğursuzluk mu olacak, ya da “kızım gece tırnak kesme” diye, bir bardak mı kırıldı ikinciye kiralım nazar çıksın, merdivenin altından geçme gibi şeyleri ben söylüyorum...”

K1’in hatırladığı unsurlar kısmında açıklamalarıyla kültür-eğitim-görgü kodunu oluşturmaktadır. Eğitim seviyesi, görgü anlamında kültür kavramını ele almaktadır. Ve bu tarz insan davranışlarının toplumun kültürünü de etkilediğini belirtmektedir.

(K1) “...Marş Marş hikâyesinde ana karakterin üşengeçlikten müdürün odasına yerleşmesi eğitim seviyesi olarak kültürsüz olduğu kanısı oluşturdu bende. Kültürlü bir insan bu davranışı yapmazdı. Çünkü kültür, eğitim seviyesini de gösterir bana göre... Abajur hikâyesinde adamın kültür yönünden görgüsüzlüğü dikkatimi çekti. Bence toplumun kültürünü insan davranışı belirliyor.”

K15, Pazar kültürü diyerek alışveriş kültürüne dikkat çekmektedir.

(15) “...Sonra aile bağları, ... , pazar kültürü öge olarak en çok aklımda kalanlardan.”

K11, geçmişini hatırlatan eşyaları saymaktadır.

(K11) “...Vitrin, vazo vardı, öyle ifadeler vardı, eski şeyleri hatırlattılar bana...”

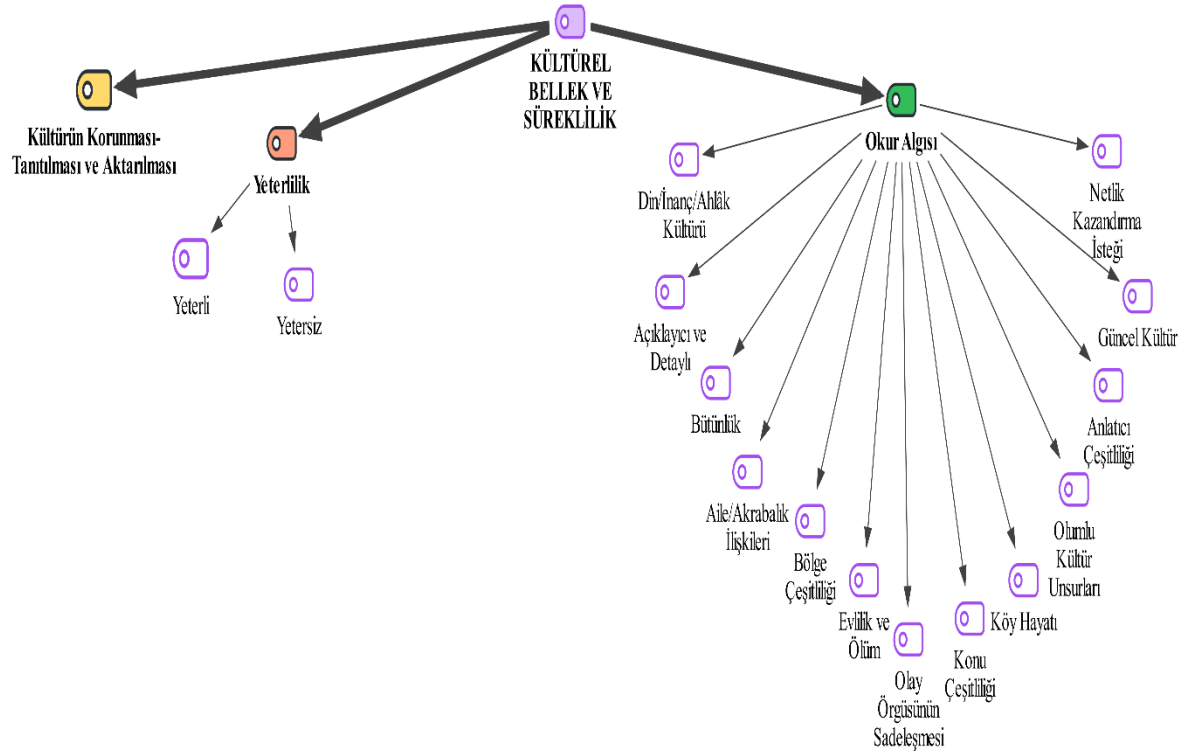
K13, hediyeleşme kodunu hatırladığı unsurlar içerisinde saymaktadır.

(K13) “Okuduğum zaman hep çocukluğuma gittim. İşte ankesörlü telefonlar, ... , hediyeler, ... var.”

3.4. Eserlerin Kültürü Koruma ve Aktarmadaki Rolüne Yönelik Bulgular

Alt soru ile katılımcıların kendilerini yazar yerine koymaları istenmekte ve bu şekilde kültürün korunmasına, tanıtılmasına ve aktarılmasına yönelik hikâyelerde neye önem verecekleri tespit edilmeye çalışılarak eserlere yönelik beklentiler ortaya çıkarılmak istenmektedir. Bu sayede okurların, eserlerde eksikliğini hissettiği kültürel unsurların neler olduğu bulunmuştur.

“Kültürel Bellek ve Süreklilik” ana teması altında “Kültürün Korunması-Tanıtılması ve Aktarılması”, “Yeterlilik” ve “Okur Algısı” olmak üzere üç kategori oluşmuştur. Elde edilen veriler bu üç kategoride analiz edilmektedir. Analiz görseli resim 3.4. Kültürel Bellek ve Süreklilik’te gösterilmektedir.



Resim 3.4. Kültürel Bellek ve Süreklilik

“Kültürün Korunması-Tanıtılması ve Aktarılması” olan ilk kategoride 15 katılımcının tamamı materyal eserlerin; kültürü koruduğunu, tanıttığını ya da aktardığını düşündüklerini ifade etmektedirler. 15 katılımcı genel olarak “evet” cevabını vermiştir.

(K2) “Evet, düşünüyorum...”

(K9) “Evet, genelde eserler kültürü yansıtır...”

Katılımcılardan K8 ve K11, geçmişte deneyimledikleri kültür ortamını hatırlamaktadırlar.

(K8) “Evet, düşünüyorum. Benim unuttuğum şeyleri de bana bile hatırlattı...”

(K11) *“Bence evet, hatırlatıyor. Ben hatırladım. Diyorum ya dantel, vitrin, salçalı ekmek böyle şeyleri hatırladım. İnsan unutuyor yani. Hem kullanmıyoruz hem görmüyoruz artık. Dediğim gibi o mahalle kültürünü de hissettirdi bana...”*

Ancak K6 ve K13, cevapları olumlu olsa da farklı bir açıklama getirmişlerdir. Daha önceki sorularda da K6, kültür unsurlarının olumsuz yönde var olduğunu belirtmektedir. K6’ya göre burada da eserler kültürü aktarmakta fakat olumsuz kalıpları aktarmaktadır. Çalışma sayesinde olumsuz kültür kalıplarını günümüz ile kıyasladığını belirtmektedir.

(K6) *“Aktarıldığını düşünüyorum. Kötü de olsa aktarılmış. Kişi artık onu öğrendiği için kötü de olsa “Benim törem, geleneğim bu.” diye aktarıyorlar. O katı gelenek ile günümüzü kıyaslama fırsatı buldum.”*

K13 ise kültürün korunmadığını ancak aktarıldığını düşünmektedir. Korunmamasını düşünmesinin sebebini ise; yeni neslin, eserlerde geçen eski kültür unsurlarını tanınamasına ve eserlerde bunun anlaşılmasına bağlamaktadır. Burada K13’ün “Okur Algısı” kategorisinde açıklamasının netleşeceğini ve tamamlayacağını belirtmeliyiz.

(K13) *“Koruma olarak değil de kültürü anlatmış. Aktarım olmuş. Ben o kültürü gördüğüm için dikkatimi çekti ama şimdi benim oğlum mesela bu şekilde okusa bana orada bir sürü soru sorardı yani. “Bu neydi, o neydi?” diye. Çünkü o kültürü çok fazla görmedi. Mesela bir yılbaşı kartı yazmasını bilmiyor, bir telgraf çekmeyi bilmiyor. Önceden çelenk gönderirdim, o tür şeyler yapardım. Şimdi “Bu ne?” diye duyduğu zaman soruyor. Kafasında soru işareti oluyor. Bu yüzden korumadığını ama aktardığı düşünüyorum...”*

“Yeterlilik” kategorisine geçildiğinde; “yeterli ve yetersiz” olmak üzere iki kodun olduğu görülmektedir. 12 katılımcının eserleri, kültürü koruma-tanıtma ya da aktarmada yeterli bulunduğu görülmektedir.

(K12) *“...Bence yeterliydi. Gayet açıklayıcı, net kitaplardı. Güzellerdi.”*

(K14) *“...Evet gayet yeterli, dozunda buldum.”*

Katılımcıların görüşlerine bakıldığında; söz konusu eserlerin yeterli bulunmasının yanı sıra kültüre ve kültür aktarımına olumlu katkılar yaptığı söylenmektedir. Örneğin; K1 manevi çıkarımlar yaptığını, bu konuda kendinde bir farkındalık oluştuğunu bu sebeple eserlerin kültürü korduğunu, tanıttığını ve aktardığını düşündüğünü açıklamaktadır. Ayrıca

eğitim seviyesinin aile içinde bile kültür ve yaşam farkı oluşturduğunu eser içerisinde görebildiğini belirtmektedir.

(K1) “...Çok yeterli buldum. Bazılarında aydınlandım, kendime dersler çıkardım. Yaşadığımız an değerli, paraya değer vermeme, işimizi hakkıyla yapmak gibi çıkarımlarım oldu. Bu gibi sebeplerle kültürü koruduklarını, aktardıklarını ve tanıttıklarını düşünüyorum. Mesela Deli Tarla hikâyesinde mal mülk anlamında normalden farklı bir durum var. Şimdi herkes miras denilince üstüne atlar. Manevi şeylerin de önemli olabildiğini gördüm. Kalk Yerine Yat adlı hikâye kitabındaki Orta Refüj hikâyesinde; iki kardeş arasındaki eğitim vs. sebepli kültür farklılığı oluşabildiğini gördüm. Nilüfer isimli kardeş ablasının fedakârlığı ile eğitimini tamamlayıp hemşire oluyor. Yaşayışını değiştiriyor. Kendisini üstün görüyor. Seher isimli abla ise ne kadar fedakârlık yapmış olsa da alt kültürden görülüyor kardeşi tarafından. İşçi olarak zor bir yaşam sürüyor. Bu da kültür farkını gösteriyordu.”

K2’ye baktığımızda yapılan çalışmanın amacına yönelik bir cevapla eserlerin geçmiş ile şimdiyi birleştirdiğini, geçmiş zaman yaşantısındaki köy yaşamını eserler aracılığı ile görebildiğini söylemektedir.

(K2) “...Evet, yeterli buldum. Özenle hazırlanmış. Hayatın içinden, doğal bir şekilde yazılmış. Kültürümüzü, değerlerimizi bazen eğlenceli bazen hüznü bir şekilde anlatmış. Bana göre geçmiş zamanı ve şu anki zamanı birleştiriyor. Örneğin; köy kültürü eskiden çok daha fazlaydı ya da canlıydı diyeyim. Şu anda azalmış olmasına rağmen bana bu kültürü gösterdi.”

K3 ve K4 materyal eserlerin eğitim müfredatına konabilecek türde olduklarını, genç nesile kültür aktarımında faydalı olduklarını düşünmektedirler.

(K3) “...Yeterli olduğunu düşünüyorum. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından lise müfredatına konulabilir. Kültür aktarımı açısından faydalı eserler.”

(K4) “Evet, benim için yeterliydi. En başında da söyledim zaten hani bu kültürel unsurlar, atasözleri, deyimlerden çokça bahsetmiş olması. Hem dilimizin zenginlikleri açısından faydalı buluyorum, kelime dağarcığı açısından faydalı buluyorum. Hem de sıkmadan, insanı yormadan ders kitabı şeklinde değil de insanı hem eğlendiren hem bilgilendiren yapısı olduğunu gördüm.”

K7; eserlerin merak unsuru ile paylaşım isteği uyandırdığını bunun da kültürel aktarıma katkı sağladığını söylerken K8; çalışma ile unuttuğu kültürel unsurları hatırladığını ve bunları çocuklarına aktarabilmek amaçlı uygulatacağını belirtmektedir.

(K7) “...Yeterli buldum. Öykülerden birçoğu gündelik, yaşanması mümkün olayları anlatmasına rağmen şaşırtıcı bir sonla bitebiliyor. Bu nedenle dikkat çekip başkalarına anlatma isteği uyandırdığı için kültürel aktarıma katkısı vardır.”

(K8) “...Kesinlikle yeterli buldum. Şimdi tekrar çocuklarıma mektup yazdıracağım. Unuttuğum bir şey. Onun haricinde eğer bulabilirsem bir köy bakkalına götüreceğim...”

12 katılımcının, eserlerin yeterlilik durumundan olumlu etkilendiğini ve bu çalışmadan yarar sağladıkları anlaşılabilmektedir.

K5, K6 ve K13’ün ise eserleri yetersiz bulduğu görülmüştür.

(K5) “...Ama yüzeysel olması nedeniyle yeterli değil. Bu eserlerdeki tüm öyküler toplumumuzdaki gerçek insanlar. Yabancı bir okur olsaydım bazı öykülerin daha olumlu olmasını beklerdim. Daha gelişmiş bir ülkenin vatandaşı olsaydım bu hikâyelere göre kendi toplumumu daha üstün görürdüm.”

(K6) “Yetersizdi. Daha detaylı olabilirdi. Eskideki eziyetler, daha çok görülmemişlikleri anlatmış. Günümüzde biraz daha kültüre değer veren insanları anlatabilirdi.”

(K13) “...Yeterli bulmadım. Benden- bizden genç bir nesle açık bir anlatımı yoktu. Genç okuyucunun kafasında soru işareti bırakabilir. “Bu neydi, nasıl bir şey?” vb. sorularla unsurları araştırarak öğrenmeye çalışabilirler.”

K5, K6 ve K13’e göre eserlerin yetersizliği detaylandırmanın az olmasına, anlatımın yüzeysel kalmasına ve hikâyelerin genel anlamda olumsuz yazılmasına bağlanmaktadır. Elbette hikâye yazımında kültür unsurlarının ince detaylarla açıklanması beklenmemektedir ancak katılımcılar hikâyelerin akışı içerisinde geçen bu unsurların hem olumlu yönlerinin daha fazla işlenebileceğini hem de biraz daha detaylı yazılabileceğini aktarmaktadırlar.

“Okur Algısı” kategorisine gelindiğinde 13 farklı kodun oluştuğu görülmektedir. Katılımcılara, kendilerini yazar yerine koyduklarında eserlerde neye önem verecekleri

sorulmuştur. Bu soru ile katılımcıların, eserlerden beklentilerinin ne olduğuna dair görüşlerine ulaşılarak kültürel aktarımla ilgili öneriler elde edilmeye çalışılmıştır.

“Din/İnanç/Ahlâk Kültürü” ilk kod olarak ele alınmaktadır.

(K4) *“Ben din kültürü öğretmeni olduğum için herhalde biraz daha... Tamam kültürü direk yansıtmaya çalışmış ama ben bir tık daha dini yönüne vurgu yaptım galiba. O da Şermin Yaşar ile benim öğrenim gördüğümüz okullar farklı ondan dolayı.”*

(K9) *“...Aile ilişkileri/kültürü, düğün, cenaze, din kültürü vb. gibi konuları fazlalaştırdım...”*

(K14) *“Dini unsurları daha çok işlemesini ve kültürü bu yolla kuvvetlendirmesini isterdim.”*

K4, K9 ve K14’e göre din kültürüne ait unsurlara biraz daha yer verilmesi, kültürün bu yolla desteklenmesi gerekliliği paylaşılmıştır. Yalnız K4 bu durumu eğitim aldığı bölüm ile ilişkilendirmekte ve bunun eğitim farkından kaynaklı olabileceğini de belirtmektedir.

“Açıklayıcı ve Detaylı” kodunu K2, K5 ve K13’ün görüşleri ortaya koymaktadır.

K2 görüşünde; hikâyeler her ne kadar bu kültürden okurlar için açık ve anlaşılır olsa da farklı kültürden okurlar için açıklayıcı ve detaylı olması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca dikkat çekici bir nokta olarak; bu eserlerin ana amacının kültürü tanıtmak olmadığını fakat kültürü tanıtmada önemli araçlar olduğunu belirtmektedir.

(K2) *“Bizim için hikâyeler sade bir dilde yazılmış, açık, anlaşılır. Ancak bu kültürden olmayanlar için daha açıklayıcı ve detaylı yazardım... Bu arada tabi ki hikâyenin esas amacı kültürü tanıtmak değildir. Ancak edebî alan içindeki roman, hikâye gibi eserler kültürü tanıtan önemli araçlardandır. Bunu belirtmek istedim.”*

K5 bir önceki “Yeterlilik” kodunda materyal eserleri; kültürü koruma, tanıtma ve aktarmada yetersiz bulduğunu belirtmiş ve sebep olarak eserlerde detaylara yer verilmesi gerektiğini, detaylı olmadığı için kültüre katkı sağlamadığını aktarmıştır. Bu cevapla ilişkili olarak eserlerde daha detaylı bir anlatım beklentisini dile getirmektedir.

(K5) *“Hikâyeleri biraz daha uzun tutarak ayrıntılara biraz daha yer vermek isterdim. Kültürel olarak katkı sağlamıyor.”*

K13 de eserler içerisindeki hikâyelerden örnekler ile kültürel unsurların hikâyeye akışına yedirilerek detaylı bir anlatım sağlanırsa daha etkili olacağına dikkat çekmektedir.

(K13) *“Detay ve açıklama. Mesela tuşlu telefon (çevirmeli telefonu kastediyor); tuşlar çevrilip santral aktarıyor gibi. Olayı anlatırken öykünün içinde açıklama yapabiliirdi. Basit açıklama yapabiliirdi. Mesela helvada yemek kültürünü anlatmış onun gibi. Necmi Enişte hikâyesinde helva yapıyor, ölüm yıldönümüymüş falan tek tek anlatmış. Hem küçük hem eğlenceli açıklamalar yapmış. Böyle şekilde açıklansa daha güzel olur. Hikâyeye yedirerek açıklansa.”*

“Bütünlük” kodu iki katılımcının görüşlerinden ortaya çıkmıştır.

K11; beş eserin birbirini tamamladığını ve bütünlük oluşturduğunu ifade etmektedir.

(K11) *“Benim için güzel. Kültürü eski zamana götürüp gayet aktarıyor. Bir tanesini okusam belki eksik bir şey bulabilirdim ama beşi birden birbirini tamamlamış. Bana göre ekleyeceğim bir şey yoktu.”*

K12 de kendisinin dikkat edeceği hususların, eserlerde bulunduğunu söylemektedir. Bu görüşlere göre eserler ile ilgili farklı bir beklentinin olmadığı görülmektedir.

(K12) *“Yaşanmışlığa, deneyimlere, insanlarla yapmış olduğum konuşmalardaki tecrübelerimi aktarmaya çalışırdım... Kitaplarda da öyleydi. Ben olsaydım ben de bunlara dikkat ederdim...”*

“Aile/Akrabalık İlişkileri” kodunu oluşturan iki görüş aşağıda paylaşılmaktadır. Bu görüşlerde katılımcılar, eserlerde aile/akrabalık ilişkilerine daha fazla yer verilmesinin gerektiğini ifade etmektedirler.

(K7) *“Toplumun çekirdeği olan aile ... daha çok yer verirdim.”*

(K9) *“...Aile ilişkileri/kültürü, ... vb. gibi konuları fazlalaştırırdım.”*

“Bölge Çeşitliliği” kodu K3 ve K15’in görüşlerinden oluşturulmuştur. Ancak “Bölge Çeşitliliği” kodunun içerisinde “Anlatıcı Çeşitliliği” de barınmaktadır. Bu nedenle K3’ün görüşlerinden oluşan “Anlatıcı Çeşitliliği” kodu da burada paylaşılmaktadır.

K3’ün görüşünün son kısmı bölge çeşitliliğine dikkat çekmektedir. Ancak sebep olarak; hikâyelerin aynı kişi tarafından anlatılıyormuş gibi gözükmemesinin sıkıcı bir hava

oluşturmasını işaret etmektedir. Anlatıcıya çeşitlilik katmak için bölge çeşitliliğinden yararlanılabileceğini ifade etmektedir.

(K3) *“Bana bütün anlatıcılar aynı gibi geldi. Bazen sıkıcılık katıyor. Hep aynı tarzda anlatılması, anlatıcının kendi kendine konuşması... Bu yüzden anlatım tarzını biraz farklılaştırdım. Türkiye’nin farklı bölgelerini daha çok kullanırdım.”*

K15 ise bölge çeşitliliğinin hikâyelerde kullanılmasının dikkat çekici olduğunu düşünmektedir.

(K15) *“Yazar ben olsaydım, geleneksel ya da yöresel diyaloglara daha çok yer verirdim. Bu kısımlar daha çok okuyucunun dikkatini çekiyor.”*

“Evlilik ve Ölüm, Olay Örgüsünün Sadeleşmesi, Konu Çeşitliliği, Köy Hayatı, Olumlu Kültür Unsurları, Anlatıcı Çeşitliliği, Güncel Kültür ve Netlik Kazandırma İsteği” kodlarının hepsi birer katılımcı görüşünden ortaya çıkmıştır. “Anlatıcı Çeşitliliği” kodu “Bölge Çeşitliliği” kodu ile beraber verildiği için burada tekrara düşmemek için verilmemektedir. “Evlilik ve Ölüm” kodu ile “Konu Çeşitliliği” kodu yine tekrardan kaçınmak adına bir kez paylaşılmaktadır. Ayrıca K9’un görüşü “Aile/Akrabalık İlişkileri, Din/İnanç/Ahlâk Kültürü” kodlarını da barındırmaktadır. Bu kodlar ise kendi bölümlerinde ilgili yerlerde paylaşılmıştır. Diğer kodlar tek şekilde aşağıda paylaşılmaktadır.

K9 konu çeşitliliğinin artırılmasının sürekliliği engelleyeceğini belirtmektedir. Örnek konular olarak; aile ilişkileri, düğün, cenaze, din kültürü vb. konuları önermektedir. Burada “Aile/Akrabalık İlişkileri, Din/İnanç/Ahlâk, Evlilik ve Ölüm” kodları da görülmektedir.

(K9) *“Konu çeşitliliğini artırmak isterdim. Aile ilişkileri/kültürü, düğün, cenaze, din kültürü vb. gibi konuları fazlalaştırdım. Tabi kendi yaşadıklarına ve hayal gücüne göre bunu yapardım. Yazar da muhtemelen bu şekilde yapmış ancak biraz süreklilik oluşmuş. Yani benzerlik oluşmuş.”*

“Olay Örgüsünün Sadeleşmesi” kodunu K10’un görüşü oluşturmaktadır. K10 olay örgüsünün sadeleşmesine, hikâye akışının ve olay gidişatının kolaylaşması için gerek duyduğunu belirtmektedir.

(K10) *“Bazı hikâyelerde olay örgüsünün daha sade bir akışı olsun isterdim. Çünkü kimi hikâyelerde olay oradan oraya atlıyor karmaşılaşıyordu o beni biraz zorladı.”*

“Köy Hayatı” kodu K7’nin görüşünden ortaya çıkmıştır. K7, köy hayatını bir arada yaşamın temeli olarak görmektedir.

(K7) “... toplu yaşamın temeli olan köy hayatına daha çok yer verirdim.”

“Olumlu Kültür Unsurları” kodu K6’nın, “Güncel Kültür” kodu K1’in ve “Netlik Kazandırma İsteği” kodu K8’in görüşünden ortaya çıkmıştır.

K6 eserlerde kültürün olumsuz yanlarının yoğun olduğunu ancak daha olumlu yanlarına yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Olumlu yanlara yer verilmesi gerekliliğini; aile kültürü içerisinde artık ailelerin farkındalığının arttığını ve bu farkındalığı ve pozitifliğe ihtiyaç duyulması ile örnek vermektedir.

(K6) “Burada kültürün hep olumsuz yönlerini yaşatanlarını okuduk. Daha olumlu yanlarını verirdim. Mesela; aile kültürü içerisinde günümüzde farkındalığı daha yüksek aileler var artık. Bence buna ihtiyacımız var.”

K1’e göre eserler eski kültürümüzü yansıtmakta ve güncel kültüre daha fazla yer verilerek kültürün değişiminin yansıtılabileceğini ifade etmektedir. Kendisinin çalışma içerisinde; kültürün bazı yerlerde değiştiğini bazı yerlerde aynı kaldığını fark ettiğini, eserlerde teknoloji unsurunun kültüre olan etkisi ile yaşanan değişikliklere eski ve orta kuşağın uyum sağlamaya çalıştığını ifade etmektedir. Ve bu durumların hikâyelerde işlenebileceğini söylemektedir.

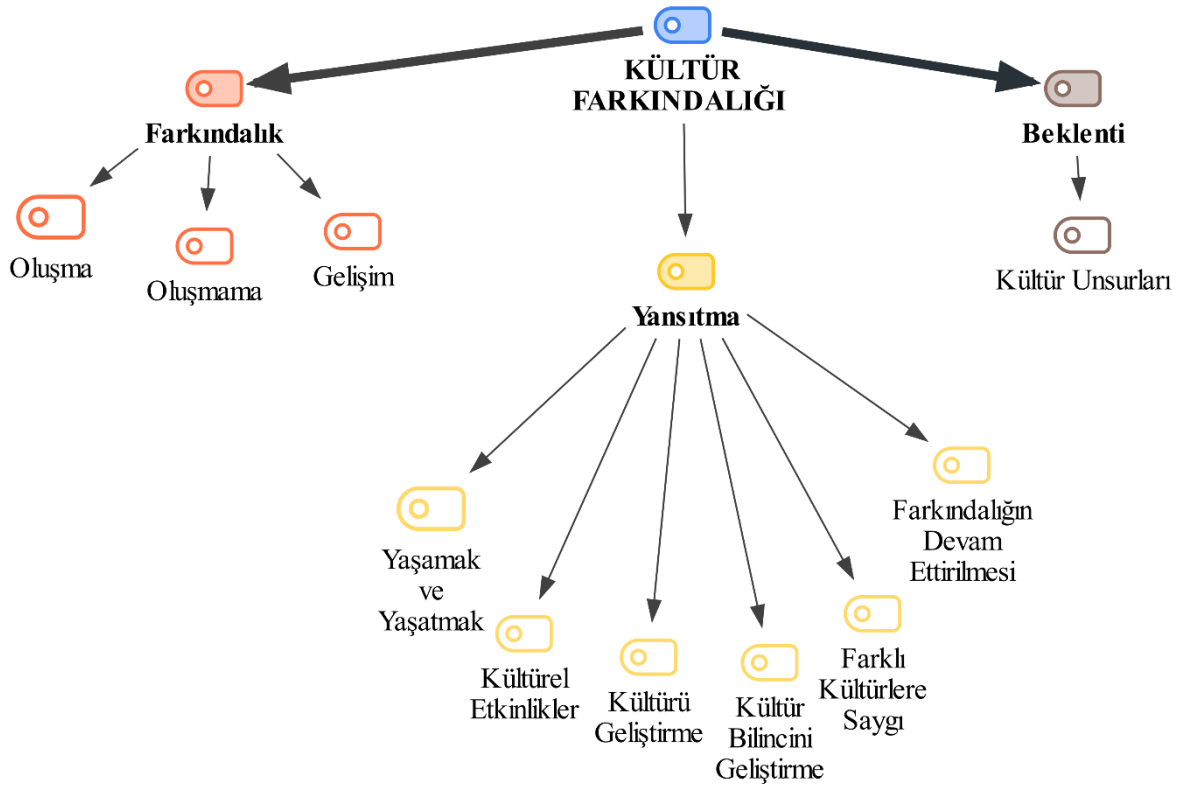
(K1) “Güncel kültürü daha çok yansıtmaya çalışırdım. Eski kültürümüzü yansıtıyor. Telefon, spor, teknolojinin hayatımıza girişi vb. gibi güncel kültürden bahsederdim. Kültürümüzün bazı yerlerde aynı olduğunu bazı yerlerde değiştiğini fark ettim. Örneğin; teknolojinin hayatımızı nasıl değiştirdiğini, kültürün nasıl değiştiğini anlatırdım. Eski kuşak, orta kuşak bu yeniliklere uyum sağlamaya çalışıyor. Mesela babaannemin telefon ile mücadelesini anlatırdım. Görüntülü aradığımızda bizi yanında sanması bir hikâyeye konusuydu benim için.”

K8’in görüşü “Netlik Kazandırma İsteği” kodunu oluşturmaktadır. K8 genel olarak eserlerden memnun olmakla birlikte bazı hikâyelerin sonunun netleşmesi isteği duyduğunu ifade etmektedir.

(K8) “Ben memnun kaldım genel olarak ama bazı hikâyelerin sonunu netleştirebilirdim.”

3.5. Eserlerin Kültür Farkındalığı Oluşturmadaki Rolüne İlişkin Bulgular

Verilerin analizi sonrasında; “Kültür Farkındalığı” ana teması altında “Farkındalık”, “Yansıtma” ve “Kültür Unsurları” adı ile üç kategori oluşmuştur. “Farkındalık” kategorisinin üç, “Yansıtma” kategorisinin altı ve “Beklenti” kategorisinin bir olmak üzere toplamda 10 kod ortaya çıkmıştır. Ana tema, kategoriler ve oluşan kodlar resim 3.5. Kültür Farkındalığı’nda gösterilmektedir.



Resim 3.5. Kültür Farkındalığı

“Farkındalık” adlı ilk kategoride “Oluşma, Oluşmama ve Gelişim” olmak üzere üç kod ortaya çıkmıştır. 12 katılımcının görüşlerine dayalı olarak oluşturulan ilk kod “Oluşma” kodu olmuştur.

(K1) “Evet, bu çalışma sonucunda bende bir farkındalık oluştu...”

(K3) *“Farkındalık oluştu. Yazarla ilk defa tanıştım. İlk defa okudum. Rahatlıkla tavsiye edebileceğim için başkalarına da hediye ettim.”*

(K6) *“Kesinlikle oluştu.”*

(K7) *“Evet oluştu. Bu çalışmayı ve lerini faydalı buldum ve zevkle okudum.”*

(K8) *“Evet, oluştu. Çocuklarımın görmesini istediğim şeyleri de bana hatırlattı. Benim için bir nevi ışık oldu.”*

(K11) *“Eski zamana götürdüğü için beni, şimdilerde “A, bak bunu yapmıyorum.” diye bir uyanış oldu. Mesela salçalı ekmek aklıma geldi. Yapabileceğim bir şey ama yapmıyorum. Kültür farkındalığı oluştu. Ve çocukken- büyürken yaptığım ama şimdi yapmayı bıraktığım şeyleri fark ettim. Mesela leblebi ile kuru üzüm yiyorlarmış. Bir hikâyede okumuştum (Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu- Kimlikte Nurşen) Eskiden biz de yerdik çocukken ama şimdi leblebi ile kuru üzüm yemiyorum aklıma gelmiyor yani. Mesela o ara çıkartmıştım, kızıma da çıkartıp yedirtmiştim.”*

(K12) *“Oluştı. Şöyle; geçmişle günümüz arasındaki farkı bir kere daha gördüm...”*

Katılımcıların görüşlerinden anlaşılabacağı üzere; yapılan çalışmanın, katılımcıların geneli üzerinde kültür farkındalığı oluşturduğu ve katılımcılarda kültürel uyanış adına bir etki yaptığı fark edilmektedir. Yazarla ilk defa tanışılması, eserlerin başkalarına tavsiye edilmesi, çalışmanın ve materyallerinin faydalı bulunması, kültürel hatırlatıcı işlevi ile katılımcıların kendi ailelerinden başlamak üzere kültür aktarımına uygulamalı olarak başlamaları ve geçmiş ile günümüzü kıyaslamaları gibi sonuçlardan ötürü bu çalışmanın uyarıcı bir etki yarattığı anlaşılmaktadır.

“Oluşmama” kodu K4 ve K5’in görüşlerinden ortaya çıkmıştır.

(K4) *“Kültür farkındalığı oluşmadı. Çünkü zaten bildiğimiz şeyler, yaşadığımız, gördüğümüz şeyler.”*

(K5) *“Oluşmadı. Bana göre benim yaş grubumdaki okuyucuya kültürel olarak katkı sağlamıyor. Bizden daha genç yaşta olan okuyucular için bu farkındalığı oluşturabileceğini düşünüyorum. Yani gençler kültürümüzde eskiden yer alan bu unsurları fark edebilir ama benim yaşamış, görmüş olduğum şeyler olduğu için bende farkındalık oluşturmadı. Benim için örneğin, “Abajur” hikâyesinde diplomat bir adam var. Gördüğüm bir tiplere ve yaşam*

tarzı. *“Topuğumuz” hikâyesinde eve kiralık yazısı asan ev sahibi, evi gezenlere üst katta olan eşyasını bahane ile indirtiyor sonra kiralık yazısını çıkarıyor. Çıkarıcı insan tiplemesi gibi tipler her an karşılaşabileceğim ve sıklıkla da karşılaştığım insan tipleri olduğu için dikkatimi çekti. Ancak farkındalık yaratmadı. Sıradan geldi.”*

K4 ve K5’in çalışmada kültür farkındalığı oluşmadığı yönündeki görüşlerinin keşiştiği ortak nokta bu kültürel yaşamı kendilerinin bizzat deneyimlemelerine bağlamalarıdır. K5 özellikle yaş grubuna dikkat çekmektedir. K4’ün yaşı 31(X Kuşağı), K5’in yaşı 48(Y Kuşağı)’dır. Aralarında kuşak farkı olmasına rağmen eserlerde yansıtılan kültürel yaşantıyı deneyimledikleri için bir etki oluşturmadığını ifade etmektedirler. Bu duruma göre kültür aktarımı ve yaşantısı açısından kuşaklararası farkın deneyimler açısından bazı noktalarda benzerlikler gösterdiği söylenebilir.

“Gelişim” kodu ise yalnızca K9’un görüşünden ortaya çıkmıştır. K9’un ifadesinden; kültür farkındalığının çalışma ile oluşmadığı, çalışmadan önce de bir farkındalığının olduğu ancak yapılan çalışma ile bu farkındalığının arttığı anlaşılmaktadır.

(K9) *“Zaten bir farkındalığım vardı ama farklı hikâyeler okumak bu farkındalığımı artırdı. Bazı hikâyeler beni şaşırttı ve geliştirdi.”*

“Yansıtma” kategorisine geldiğimizde; “Yaşamak ve Yaşatmak”, “Kültürel Etkinlikler”, “Kültür Geliştirme”, “Kültür Bilincini Geliştirme”, “Farklı Kültürlere Saygı” ve “Farkındalığın Devam Ettirilmesi” olmak üzere altı kodun oluştuğu görülmektedir.

Çalışma ile kendilerinde kültür farkındalığı oluştuğunu ya da geliştiğini belirten katılımcılara, bu farkındalığı yaşantılarına nasıl yansıtmayı düşünecekleri sorulmuştur. Çalışmanın yalnız katılımcılarda değil çevrelerinde de etki oluşturması amacına nasıl ulaşılacağına yönelik veriler bu soru ile elde edilmeye çalışılmıştır.

“Yaşamak ve Yaşatmak” kodu on katılımcının görüşlerinden ortaya çıkmıştır.

(K2) *“...Ve görüşmenin başında dediğim gibi büyüklerimden öğrenip hayatıma yansıtarak başkalarına göstermeye çalışacağım. Artık kitaplara (roman, hikâye vb. her ne ise) daha da özen göstereceğim... Çevremdeki insanları da bu konuda bilinçlendirmeye çalışacağım.”*

(K3) *“...Görüşmenin başlarında da söylediğim gibi yaşantıma da yansıtmaya çalışırım. Örnek olmaya çalışırım.”*

(K6) “Daha çok dikkat ederim. Yaşantımıza yansıtarak çevremize örnek olmaya, kendi geleneklerimizi korumaya, ... Destek olabileceğim kişilere de elimden geleni yapacağım...”

(K7) “...Kendi hayatımda yaşamaya ve yaşatmaya çalışacağım.”

(K8) “Yaşayarak. Çocuklarıma da benim yaşadıklarımı tekrar yaşatarak, göstererek hafızalarında yer edinmesi için aktarmak istiyorum. Çünkü robot gibi, olmasınlar. Duyguyu, hissetmeyi iliklerine kadar yaşasınlar.”

(K10) “Uygulayarak, yaşayarak, göstererek yapmaya çalışırım. Mesela; düğün kültüründe zorlayıcı düğün adetleri var. Bunun yerine herkesin gücü yettiği kadarını yapmasını daha doğru bulduğum için bu konuda daha anlayışlı olmaya, doğrusunun bu olduğunu anlatmaya çalışırım. Kendim için de bunu uygulamaya çalışırım.”

(K11) “Yaşatmaya çalışarak, içine alarak yansıtmaya çalışırım. Örnek olarak yapabileceğimi düşünüyorum.”

(K12) “Yaşayarak ve uygulayarak. Çocuklarıma örnek olarak ve ailemle daha çok vakit geçirerek, daha çok birbirimize kültürlerimizi aktararak bir hayat geçirmeye çalışacağım.”

(K13) “Yaşantımızda sürekli var zaten. Herhangi bir başsağlığına gitmek, bir hayırlı olsun, bir gözün aydın olsun. İşte büyüklerin ellerini öpmek, gördüğünde komşuna selam vermek, bayramları kutlamak. Elimizden geldiği kadar hani eski çocukluğumuz zamanları kadar olmasa bile şu anda yaşatmaya çalışıyoruz. Yaşatmaya devam ediyoruz. Mesela bayramlarda şeker toplama çocuklarda bitmedi o gelenek hâlâ devam ediyor. Bayramda harçlık verme çocuklara, bayramlık alma... Yaşayarak ve göstererek aktarma taraftarı bir insanım. Bayramlaşma kalmadı, bayram tatil olarak görülüyor. Yaşam şartlarından dolayı aktarılamıyor.”

(K14) “Mesleki olarak çocuklarla bir arada olduğum için kültürün aktarımını bir görev bileceğim ve eğitimlerimde buna dair ögelere daha çok yer vereceğim... Evet meslek hayatımda hep yaptığım ve yapacağım gibi yaşantıya uygulamalı olarak bu farkındalığı yansıtacağım.”

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; hayatın normal akışı içerisinde sürekli devinim içerisinde olan kültürü ve kazadıkları kültür farkındalığını bizzat yaşayarak ve

yaşatarak devam ettirmeye çalışacakları görülmektedir. Yaşamak ve yaşatmanın, edindikleri ve geliştirdikleri kültür farkındalığını korumak açısından en önemli etken olduğunu belirtmektedirler. Bu farkındalığı yansıtacakları kişiler; başta aileleri olmak üzere arkadaşlar, öğrenciler vb. olarak görülmektedir. Ayrıca yaşamın içinde uygulanan ve gösterilen farkındalığın, kültür aktarımı açısından da en uygun yöntem olduğunu ifade etmektedirler.

“Kültürel Etkinlikler” kodu üç katılımcının görüşlerinden ortaya çıkmıştır.

(K2) *“Kültürel etkinliklere katılarak ve oralarda görev almaya çalışarak hem tanımaya hem de tanıtmaya çalışacağım. Mesela bu tez çalışması ile bu kitaplarla kültür farkındalığı kazandım. Daha çok bu tarz çalışmalara ve kültürel etkinliklere katılmaya çalışacağım... Aynı şekilde festivallere, kültür içerikli etkinliklere daha duyarlı olacağım.”*

(K3) *“...Kültürel etkinliklere daha çok katılmak(..). Gençlerin ilgisini çekecek etkinliklere desteğimi de veririm...”*

(K7) *“Kültürel aktarımın nesillerce devam etmesi için yapabileceğim şeyleri gözden geçirip, bu aktarımı sağlayan aktivitelere daha çok katılacağım...”*

Kültürel farkındalığı yansıtmaya açısından katılımcı görüşlerinde ortaya çıkan ikinci tercih kültürel etkinlikler olarak görülmektedir. Katılımcılar, kazanımları olan kültürel farkındalığı; bu etkinliklere katılarak, görev alarak ve gençlerin de ilgisi çekecek olan etkinliklere desteklerini sunarak yansıtmaya çalışacaklarını belirtmektedirler.

“Kültürü Geliştirme” olarak belirlenen üçüncü kod iki katılımcının görüşlerinden ortaya çıkmıştır.

Katılımcı görüşlerinde; oluşan kültür farkındalığı ile kültürü daha pozitif hâle getirerek yansıtmaya çalışacakları fark edilmektedir. K1 ilk olarak; çalışmanın kendisini düşünmeye ittiğini ve kendine göre bir düşünce şablonu geliştirdiğini söylemektedir. Bu sayede ekonomi penceresinden bakarak ekonomik rahatlığını sağlayan insanların elde ettikleri avantajlarla yaşamlarını ve kendilerini daha rahat geliştireceklerini ve gelişim içerisinde farklı kültürleri tanıırken kendi kültürlerini de tanıtabileceklerini çünkü kültürün insan üzerinde davranış, giyim, ifade tarzı vb. ile taşınabileceğini belirtmektedir. İnsanın kendisini yaşadığı ortam ve ilişkilerle sınırlandırmasının fayda sağlamayacağını, kendini geliştirerek kültürünü de geliştireceğini ifade etmektedir.

(K1) “Bu farkındalık bende mala mülke çok değer vermeden anı yaşamam gerektiğini düşündürdü. Benim için mal mülk, gezme- eğlenme- anı biriktirme, yatırım yapma olarak üçlü bir alt metin oluştu. Ekonomi de bir kültür benim için. Temel ihtiyaçlarını karşılayan insanların kendilerini ve kültürlerini daha rahat geliştirebileceğini düşünüyorum. Çünkü rahat yaşayan insan kendini geliştirirken kültürünü de geliştirir. Farklı kültürleri tanıyarak, kendi kültürünü de tanıtabilir. Kültürlü insan davranışı, duruşu, giyimi kuşamı ile kendini belli eder. Kültürünü üzerinde taşıyabilir. Kültür, yaşanan dönemle de ilişkili olarak farklılık gösteriyor. Bölgeden bölgeye bile değişiklik gösteren bir unsur. Yani aileye ve çevreye kızmamak gerekir. Biz kendimizi geliştirerek kültürümüzü yükseltiyoruz.”

K10 ise; yaşamak ve yaşatmak kodu ile iç içe geçmiş örneğini vererek kültürü iyileştirmeye çalışacağını ifade etmektedir. Düğün kültüründe bulunan zorlayıcı etmenlerin kişiler tarafından hafifletilebileceğini, bunun insanların anlayışı ile yapılabileceğini ve kendisinin de uygulamaya çalışacağını söylemektedir.

(K10) “Kültürü iyileştirmeye çalışırım... Mesela; düğün kültüründe zorlayıcı düğün adetleri var. Bunun yerine herkesin gücü yettiği kadarını yapmasını daha doğru bulduğum için bu konuda daha anlayışlı olmaya, doğrusunun bu olduğunu anlatmaya çalışırım. Kendim için de bunu uygulamaya çalışırım.”

“Kültür Bilincini Geliştirme” kodu için K15’in görüşü aşağıda paylaşılmaktadır. K15 oluşan farkındalık sonucunda kültürel gezilere çıktığında artık yüzeysel bir şekilde değil de bilinçli bir gözle bu gezileri yapacağını söylemektedir. Bu şekilde kendi çocuğunun da yani aslında yeni neslin de kültür bilincinin artacağını ve kültür aktarımının sağlam temellerle sağlanacağını ifade etmektedir.

(K15) “Ben gezmeyi ve bu sayede ülkemizin güzelliklerini tanımayı seven biriyim. Kitapları okuduktan sonra yüzeysel bir geziyle değil de farklı yörelerdeki yaşayışlara da şahit olmaya ve bu aktarıma katkıda bulunmaya gayret edeceğim. Geldim, gördüm yüzeyselliğiyle değil de; geldim, yaşadım, şahit oldum gözüyle bakmayı kasettim aslında. Benimle beraber evladımın da bu keşifte köklerine, kültürüne olan bilinci artacak ve nesiller bu yolla kültürel aktarımı sağlam temellerle sağlayacak.”

“Farklı Kültürlere Saygı” kodu K9’un görüşüne dayanmaktadır. K9 edindiği farkındalık ile karşılaştığı olaylardaki kişilere biraz daha empati ile yaklaşabileceğini, bu kişilerin arka planını yani yetiştiği kültürü çözmeye çalışacağını ifade etmektedir.

(K9) *“Olaylara biraz daha empatik bakabilirim. Yani karşı tarafından penceresinden bakmaya çalışır ve onun kültürünü, yaşayış tarzını anlamaya çalışırım. Bence kitap okumanın empati üzerine çok faydası var ve okumayı çok da severim. Bir insana baktığımda direk yargılamak yerine dinlemeye daha çok önem veririm. Çünkü bazı hikâyelerde beklemediğim insanlar beklemediğim hareketlerde bulunuyordu.”*

“Farkındalığın Devam Ettirilmesi” kodu K6’un görüşünden ortaya çıkmıştır. K6, kazandığı farkındalığı devam ettirmek için çalışacağını ve kendini geliştirerek kazanımını yükseltmeye çalışacağını ifade etmektedir.

(K6) *“...bu farkındalığı devam ettirmeye çalışacağım... Kendimi geliştirerek farkındalığımı yükseltmeye çalışacağım.”*

Son olarak farkındalığın oluşmadığını belirten K4 ve K5’in görüşlerinden yola çıkılarak eserlere yönelik beklentinin belirlenmeye çalışıldığı “Beklenti” kategorisinde “Kültür Unsurları” kodu ortaya çıkmıştır.

K4’e göre hikâyelerde kültür unsurlarından daha önce de bahsedilen ziyade psikolojik örgünün yoğun olduğu belirtilmektedir. Beklenti olarak hikâye akışı içinde kültür unsurunun dikkat çekici bir şekilde sunulmasının daha etkili olacağını ifade etmektedir

(K4) *“Atasözünden bahsederken onun hikâyesi anlatmış olması belki daha uyarıcı olabilirdi. Yabancı bir kültürü öğrenmek daha çok ilgimi çekirdi. Hikâyeler bana biraz daha psikolojik geldi.”*

K5’in görüşüne bakıldığında; diğer sorulardaki cevapları ile tutarlı şekilde kültüre özgü hikâyeler olmadığını, hikâye akışında gördüğü unsurların ise günümüzde yaşanmadığının farkında olmasına rağmen kendine sıradan geldiğini söylemektedir. Bayram gibi özel günlerin anlamını yitirdiğini düşünmektedir. Beklenti olarak ise genç nesle kültürel yaşamın aktarılması gerektiğini belirtmektedir. Bu kültürel aktarımın da yeni nesle yaşayarak ve/veya uygulanarak sağlanabileceğini ifade etmektedir.

(K5) *“Kültürel etkileşim olmadı. Kültüre özgü öyküler yoktu. Komşuluk ilişkileri, apartman komşuluğu vesaire bana olağan geldiği için dikkatimi çekmedi. Günümüzde*

yaşanılmayan şeyler olduğunun da farkındayım. Kendi kuşağında bu etkileşimleri yaşadığım için olağan, sıradan olduğunu düşündüm. Bayram artık tatil olarak görülüyor. Benim için bayram anlamlıydı. Özeldi. Eş dost akrabayı görüyordum. Birliktelik duygusu hissediliyordu. Şu an bunların yok olduğunu düşünüyorum. Genç kuşağa bu kültürel yaşamı aktarmanın daha faydalı olacağını düşünüyorum. Bunu da göstererek tanıtmak ve aktarmak gerekiyor.”



4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Şermin Yaşar, günümüzde kişisel gelişim, hikâye ve romanlarıyla edebiyatın çeşitli alanlarında 35 adet eser veren bir yazardır. Ayrıca müzecilik alanında da çalışarak iki tane müze açmıştır. Yazar, akademik alanda da ilgi görmektedir.

Kültür; davranışlarda, fikirlerde, sanat eserlerinde görülen özelliklerin bir bütünüdür. Sembol oluşturma gücüne sahiptir. Bu semboller ile farklı disiplin alanlarında konu edinilmiştir (Güçlü, 2008). Sosyoloji, halk bilimi, sanat vb. alanlarda geçmişten günümüze hâlâ çalışılabilen ve sürekli genişleyen bir kavramdır.

Bu çalışmada kültür, edebî eserler üzerinden ele alınarak değerlendirilmiştir. Milletlerin kişilik özelliklerini yansıtan kültür ve unsurlarının toplumundaki yeri yetişkinlerin penceresinden sunulmuştur.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda; yetişkinlerin eserlerin içerik özellikleri hakkındaki görüşleri, kültür algıları, kültürel bilinç düzeyleri, kültür unsurlarını fark etme durumları ve kültür karşısındaki farkındalıklarına ilişkin aşağıdaki sonuçlar ve öneriler ortaya konulmuştur.

Sonuçlar:

1. Katılımcıların, kültür kavramına bilinçli bir şekilde yaklaştıkları görülmüştür.
2. Katılımcıların, eserlerdeki; evlilik, aile/akrabalık ilişkileri, ölüm, bayramlar ve önemli günler, haberleşme ve iletişim, gurbet, yemek, mahalle ve komşuluk, din/inanç/ahlâk, halk el sanatları, saygı, köy yaşamı, batıl inançlar, doğum, insan ilişkileri, miras, kültür/egitim/görgü, alışveriş, eşya kullanımı ve hediyeleşme adıyla kodlanan kültür unsurlarını fark ettikleri anlaşılmıştır.
3. Kültür adı altında toplumda oluşturulan baskıya ve olumsuz kültür kalıplarına karşıdırlar.
4. Kültürü koruma-yaşatma ve tanıtmada anlamında kültür aktarıcılarının duyarlı olduğu anlaşılmıştır.
5. Kültür-aktarıcı-alıcı üçgeninde kültür aktarıcıları olan yetişkinlerden kültürü koruma-aktarma ve yaşatmaya yönelik öneriler elde edilmiştir.
6. Eserlerin, kültürü koruma ve aktarmada genel olarak yeterli görüldüğü tespit edilmiştir.

7. Eserler katılımcılarda kültür farkındalığı oluşturmuştur.
8. Genç nesle hitap etmenin sanat ve kültür açısından taşıdığı değer ortaya çıkmıştır.

Bursa'nın (2024) “Şermin Yaşar'ın Eserlerindeki Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi” adlı tezinde yetişkinlere yönelik kaleme alınmış beş hikâye kitabının yanı sıra çocuklara yönelik yazdığı hikâyeler ve kişisel gelişim kitapları olmak üzere 29 eseri ele alınarak incelemeye tabii tutulmuş ve kültür unsurlarından faydanlandığı sonucuna varılmıştır. Çalışmanın sonuçları, yetişkinler gözünden Şermin Yaşar'ın eserlerindeki kültür unsurlarının detaylı olarak nitel araştırma yöntemi ile ortaya konulduğu bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

İbrahim Halil Zenginoğlu'nun “Şermin Yaşar'ın Öyküleri Üzerine Bir İnceleme” adlı tezinde yetişkinlere yönelik kaleme alınmış KYY, GEA, DT, THKL ve GGK beş hikâye kitabı materyal olarak seçilmiştir. Zenginoğlu'nun (2024) yaptığı çalışmada eserler; tematik, yapısal, dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmiştir. Zenginoğlu'nun çalışması, bu araştırmanın “bazı hikâyelerdeki bilinmezlik ve hikâyelerin akıcılığına yönelik” sonuçlarını desteklemektedir.

Yeşildağ'ın (2024) “Şermin Yaşar'ın Yetişkinler İçin Yazdığı Öykülerinde Psikolojik Travma” adlı tezinde yazarın travmatik durumları ve insanları bilinçli bir şekilde ele aldığı ve bu konular üzerine dikkat çekmeye çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ise psikolojik olayları yalnızca iki katılımcının (K4 ve K6) fark ettiği sonucuna ulaşılmıştır. K4 sadece hikâyelerin psikolojik geldiğini belirtmiştir. K6, kültürü bağ olarak tanımlamış ve bu travmaları birey ve aile arasındaki bağın kopmasına sebep olarak görmüştür. Sonuç olarak kültür unsurlarının buradaki bozulma sebebi ile olumsuz yönde işlendiğini belirtmiştir.

Kavalcı (2025) ise yazarın; eserlerdeki kahramanları tipleştirdiğini, görünüşten ziyade bulundukları konum, yaşadıkları olaylara yönelik hisleri ve hareketlerine yöneldiğini söylemektedir. Sebep olarak yazarın, bireyin değil toplumun fotoğrafını göstermeye çalıştığını belirtir. Bu araştırma ise toplumun fotoğrafını; toplumun temel parçası olan bireylerin, eserlerdeki kültür unsurlarına bakış açıları üzerinden çekmektedir.

Araştırma bulguları doğrultusunda; katılımcıların kültür kavramına bilinçli bir farkındalıkla yaklaştıkları, kültüre önem atfettikleri ve kültürel unsurların geliştirilmesine yönelik olumlu bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların eserlerde yer alan kültürel unsurları ayırt edebildikleri ve bu eserler aracılığıyla kültürel aktarımın gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında hedeflenen kültür farkındalığının katılımcılar nezdinde geliştiğini göstermektedir.

Öneriler:

Kültürel değerlerin korunması ve aktarılması sürecinde ailelerin ve eğitim kurumlarının rolü güçlendirilmelidir. Günlük yaşamda kültürel uygulamaların yaşatılması desteklenerek toplumsal aidiyet ve kültürel farkındalık artırılabilir. Olumsuz kültürel uygulamaların dönüştürülerek olumlu bir bağlamda sunulması, toplumsal bilinç ve farkındalık oluşumuna katkı sağlayacaktır.

Eserlerde ve diğer kültürel ürünlerde olumlu kültür unsurlarına daha fazla yer verilmesi, kültür aktarımını güçlendirecek; köy yaşamı, aile ve akrabalık ilişkileri, din ve ahlâk anlayışı gibi unsurların detaylı biçimde işlenmesi kültürel zenginliğin korunmasına katkı sağlayacaktır. Kültürel unsurların hikâye veya anlatı akışı içinde doğal biçimde sunulması, okuyucunun ilgisini artırırken, kültür aktarımının etkinliğini güçlendirecektir.

Ayrıca yapılan çalışmadan yola çıkılarak kültür aktarımına yönelik farklı yaş grupları ve sosyo-kültürel bağlamlarda araştırmalar yapılabilir. Olumsuz kültür unsurlarının dönüştürülmesi ve olumlu bağlamda sunulmasının etkileri üzerine çalışmalar gerçekleştirilebilir. Edebiyat, medya ve diğer kültürel ürünlerin kültür aktarımındaki rolü ve etkinliği de detaylı biçimde incelenebilir.

Son olarak; çalışma her ne kadar Şermin Yaşar odağında yürütülmüş olsa da çağdaş yazarlar ile kültürle ilgilenen ve kültüre değer atfeden bireylerin yanı sıra kültür aktarımında rol üstlenen ve özellikle kültür alıcılarına yönelik bir nitelik taşımaktadır. Edebî eserlerin, kültürü yansıtmadaki önemini ortaya koymaktadır. Ele alınan beş hikâye kitabında bu unsurların çokça kullanıldığı, okuyucusuna kendisini gösterdiği tespit edilmiştir. Sanat eserlerinin, hangi alanda üretilmiş olursa olsun, kültürü sonraki nesillere aktaran temel araçlardan biri olduğu görülmüştür.

5. KAYNAKLAR

- Akın, S., 2023. Sunay Akın ile İşte O Çocuk. <https://www.youtube.com/watch?v=m5cB7-LsTzg>, 4 Aralık 2023.
- Altun, Ö. ve Kıvrak, R., 2023. Türk kültürünün bazı unsurları üzerine değerlendirmeler. *SDE Akademi Dergisi*, 3(1), 131-150.
- Artun, E., 2011. Türk Halkbilimi. Karahan Kitabevi, Adana, 252s.
- Arslan, M., 2003. Türk toplumunda geleneksel dinî yaşam ve halk inançları: Taşrada yaşayan insanlar arasında uygulamalı bir çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (2), 23-46.
- Arslan, M., 2015. Kültürel belleğin uzman taşıyıcıları olarak âşıklar. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 15(1), 1-6.
- Asutay, H., 2007. Dil, kültür ve eğitim. Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya, 10s.
- Aydın, M., 2020. *Kültür sosyolojisinin temel kavramları*, Alver, K. (ed.) ve Doğan, N. (ed.), Kültür Sosyolojisi, s. 39-57. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Bakmer-Çekin, A., Çalışkan, H., 2020. Language and culture. *Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 3(1), 163-175. <https://doi.org/10.35207/later.724966>
- Bilgin, N., 2008. *Sosyal psikoloji*, Bilgin, N. (ed.), Sosyal Etki, s. 57-120. Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Biricik, Z., 2022. Yeni medya çağında şöhretin dönüşümü: Mikro şöhretler (influencers) üzerine bir inceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. 58; 19-37.
- Bursa, V., 2024. Şermin Yaşar'ın eserlerindeki halk bilimi unsurlarının incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Aksaray, 13-253s.
- Creswell, J. W., 2020. Nitel araştırma yöntemleri. (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Siyasal Kitabevi, Ankara, 49-79-80-167-203s.
- Çelikten, E. K., 2024. Dil öğreniminde mekânsal deneyim: Dil ve Kelime Müzesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (156), 190-203. Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.77277>.
- Dikeçligil, B., 2020. *Kültür kavramının analizi veya sosyo-kültürel gerçekliğin yapısı üzerine bir inceleme*, Alver, K. (ed.) ve Doğan, N. (ed.), Kültür Sosyolojisi, s.113-127. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Eagleton, T., 2019. Kültür. (Çev. B. Göçer). Can Yayınları, İstanbul, 34s.
- Ergur, A., 2018. *Kültürün önemi*, Ergur, A. (ed.) ve Gökalp, E. (ed.), Kültür Sosyolojisi, s. 2-23. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

- Eroğlu, E.**, 2015. Geçmişten günümüze sosyal normlar. *Akademik Bakış Dergisi*, 50, 299-308.
- Gökalp, Z.**, 2024. Türkçülüğün esasları. Ötüken Yayınları, İstanbul, 46s.
- Göçer, A.**, 2012. Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729(1), 50-57.
- Graf, M., Güney, A.**, 2022. *Günümüzde sanat ve kültür yönetimi*, Graf, M. (ed.) ve Güney, A. (ed.), Kültür. Sanat. Yönetim., s. 9-11. Ketebe Yayınları, İstanbul.
- Güçlü, A.**, 2008. Selim İleri'nin romanlarında kültür unsurları. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara, 52s.
- Gülveren, Ö. B.**, 2024. Şermin Yaşar'ın Söyleme Bilmesinler romanında aile içi ilişkiler ve aidiyet. In *1th International Literature, Language and Educational Research Symposium EDEA, September*, s. 304.
- Gürbüz, H.**, 2025. Kaybedilen zenginliğimiz: mahalle kültürü, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 34(2), 1-24.
- Güvenç, B.**, 1979. İnsan ve kültür. Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 96-103-104.
- Güvenç, B.**, 2021. Kültürün ABC'si. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 54-85-86s.
- İçli, G.**, 2005. Sosyolojiye giriş. Anı Yayıncılık, Ankara, 108s.
- Karasar, N.**, 2012. Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayınları, Ankara, 109s.
- Kartal, A.**, 2023. Türkiye'de evlilik ve evlenme kültürü: geleneksel normlara halkbilim perspektifinden bir bakış. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 730-753. DOI: 10.29000/rumelide.1372403.
- Kavalcı, F.**, 2025. Şermin Yaşar'ın eserlerinde tipler. *Yüksek Lisans Tezi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, 165-167s.
- Kaya, A. İ., Şimşek, E.**, 2021. Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında bir anlatım tarzı olarak mizah. *Türkbilig Dergisi*, 42: 291- 302.
- Koca, S. K.**, 2012. Türk kültüründe sembollerin dili. *Doktora Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 10s.
- Kocaer, S.**, 2004. Divânu Lügâtit-Türk'te misafir anlayışı ve misafirperverlik. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E- Dergisi*, 11: 68-78.
- Koç, Y. N.**, 2025. Şermin Yaşar'ın eserlerinde eğitim meselesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Antalya.
- Kongar, E.**, 2017. Kültür üzerine. Remzi Kitabevi, 20s.
- Kongar, E.**, 2025. Kültür ve bilim insanının sorumluluğu- Yıldız Teknik Üniversitesi açılış dersi- Prof. Dr. Emre Kongar- 30 Eylül 1996. https://www.kongar.org/makaleler/mak_kulb.php 07.04.2025.

- Köroğlu, F.**, 2025. Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarında mizahi unsurlar ve işlevleri. *Yüksek Lisans Tezi*, Düzce.
- Köse, A. ve Ayten, A.**, 2009. Bâtıl inanç ve davranışlar üzerine psikososyolojik bir analiz. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IX, 3:45-70.
- Meriç, C.**, 2022. Kültürden irfana. İletişim Yayınları, İstanbul, 36s.
- Malinowski, B.**, 1992. Bilimsel bir kültür teorisi. (Çev. Saadet Özkal). Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 66-67s.
- Morkoç, K.**, 2025. Başlangıcın, yaşamın ve sonun kutsal maddesi olan toprağın Türk doğum ritüellerindeki işlevi. *Folklor Akademik Dergisi*, Cilt:8, Sayı:1, 17 – 29.
- Moustakas, C.**, 1994. Phenomenological research methods. Thousand Oaks, California: Sage.
- Nirun, N., Özönder, M. C.**, 1988. Türk sosyo-kültür yapısı içindeki normlar ve fonksiyonları. *Erdem*, 5(11), 339-354.
- Önal, M.**, 2010. Edebiyat ve iletişim. Özbay Ofset Matbaacılık, Ankara, 13s.
- Özbay, M.**, 2005. Bilim ve Kültür Aktarıcısı Olarak Yazı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 2, 67-74.
- Öztürk, N.**, 2015. Saygı değerine ilişkin öğrenci görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı, s 298-305.
- Resmi Gazete**, Türk Medeni Kanunu.(24607), 08.12.2001, 8211-8214. 41.
- Sarıtaş, S.**, 2019. Halk biliminde maddi kültüre teorik ve metodolojik yaklaşımlar. *Milli Folklor*, 31(122), 29-40.
- Sayın Alsan, Ş.**, 2022. Türk kültüründe ölüm olgusu ve ölüm sonrası ritüelleri. *Motif Akademik Halkbilimi Dergisi*, 15(37), 179-196.
- Simmel, G.**, 2017. Modern kültürde çatışma. (Çev. T. Bora, U. Özmakas, N. Kalaycı ve E. Gen). İletişim Yayınları, İstanbul, 55-56s.
- Şentürk Kara, E.**, 2021. A'dan Z'ye görüşme nitel araştırmalarda veri toplama yöntemi-teori- uygulama. Nobel Yayınları, Ankara, 4s.
- Şimşek, H., Yıldırım, A.**, 2021. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 127-130-249s.
- Tekin, F.**, 2024. Kolektif belleğin mekâna yerleştirilmesi: Kelime Müzesi örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (38), 887-907. DOI: 10.29000/rumelide.1440253.

- Toprak, İ.**, 2025. Anneliğin sanat eserleriyle ve tarihi eşyalarla yorumlandığı "Anne Müzesi" ziyaretçilerini ağırlıyor. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/anneligin-sanat-eserleriyle-ve-tarihi-esyalarla-yorumlandigi-anne-muzesi-ziyaretcilerini-agirliyor/3207891> , 13.05.2025.
- Türker, M. Z.**, 1994. Gençlik ve Millî Kültür. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (1), 289-291.
- Ulutürk Akman, S.**, 2021. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve toplumsal baskı: Türkiye İstatistik Kurumu yaşam memnuniyeti araştırması üzerine analizler. *EKOIST Journal of Econometrics and Statistics*, 35, 83-109. <https://doi.org/10.26650/ekoist.2021.35.984568>
- URL-1**, 2025. ‘Anne Müzesi’ Hamamarkası’nda açıldı. <https://altindag.bel.tr/#!haberler/-anne-muzesi-hamamarkasi-nda-acildi> , 13 Nisan 2025.
- Yaman, F. S.**, 2022. Kültürel belleğin aktarımında zanaatkârlar: Safranbolu örneği. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), ss. 538 554.
- Yaşar, Ş.**, 2025. Şermin Yaşar’la yeni romanı ve bazı yalnızlıklar üzerine. *Kafa Dergisi-Kitap Kafası Okurların Dikkatine*, 33: 4-6.
- Yaşar, Ş.**, 2022. *Kalk Yerine Yat*. Doğan Yayınları, İstanbul.
- Yaşar, Ş.**, 2023. *Tarihi Hoşça Kal Lokantası*. Doğan Yayınları, İstanbul.
- Yeşildağ, N.**, 2024. Şermin Yaşar’ın yetişkinler için yazdığı öykülerinde psikolojik travma. *Yüksek Lisans Tezi*, Muğla, 98s.
- Yıldız, E.**, 2024. Özel yetenekli öğrencilerin okuryazarlık deneyimi: “EDEBÎ TAYFA”. *Türkçe ve Dil Eğitiminde İyi Uygulamalar Konferansı*, Ankara, 22-24 Mayıs, s. 49-54.
- Zenginoğlu, H. İ.**, 2024. Şermin Yaşar’ın öyküleri üzerine bir inceleme. *Yüksek Lisans Tezi*, Muğla, 1-65s.

EKLER

EK 1

Araştırmaya Gönüllü Katılım Formu

Bu araştırma, Kültür ve Sanat Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sibel DEMİR tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu form size araştırma koşulları hakkında bilgilendirmek için hazırlanmıştır.

Çalışmanın Amacı Nedir?

Araştırmanın amacı; **çalışmaya konu eserlerin içerisinde bulunan kültür unsurlarının tespit edilmesini, kültürel farkındalık oluşturulmasını ve eserlerin, kültürün sürdürülebilirliğine katkı sağlayıp sağlamadığını tespit etmektir.** Araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, sizden beklenen, çalışma i olarak seçilen; Tarihi Hoşça Kal Lokantası, Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu, Gelirken Ekmek Al, Deli Tarla ve Kalk Yerine Yat adlı hikâye kitaplarını okumanız ve görüşme formundaki soruları yanıtlamanızdır. Bu çalışmaya katılım ortalama olarak 50 dakika sürmektedir.

Bize Nasıl Yardımcı Olmanızı İsteyeceğiz?

Kitapları; 04.04.2024 ile 06.06.2024 tarihleri arasında okumuş olmanız gerekmektedir. 13.06.2024 ile 03.07.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilecek olan görüşmede de soruları cevaplamanız istenmektedir.

Sizden Topladığımız Bilgileri Nasıl Kullanacağız?

Araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük temelinde olmalıdır. Ankette, sizden kimlik veya kurum belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak, sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Katılımcılardan elde edilecek bilgiler toplu halde değerlendirilecek ve bilimsel yayımlarda kullanılacaktır. Sağladığınız veriler gönüllü katılım formlarında toplanan kimlik bilgileri ile eşleştirilmeyecektir.

Katılımınızla ilgili bilmeniz gerekenler:

Çalışma günlük hayatınız için herhangi bir risk taşımamaktadır. Katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Böyle bir durumda çalışmayı uygulayan kişiye, çalışmadan çıkmak istediğinizi söylemek yeterli olacaktır. Çalışma sonunda, bu araştırmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır.

Araştırmayla ilgili daha fazla bilgi almak isterseniz:

Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak için Kültür ve Sanat Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sibel DEMİR (E-posta:) ile iletişim kurabilirsiniz.

Yukarıdaki bilgileri okudum ve bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum.

(Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

İsim Soyad

Tarih

İmza

----/----/---

EK 2

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU GÖRÜŞME SORULARI

1. Çalışmanın i olan kitaplar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Genel olarak açıklar mısınız?
a) Kitaplarda sizi çok etkileyen ya da çok beğendiğiniz bir hikâye oldu mu?
2. “Kültür” kavramı sizin için ne ifade etmektedir?
a) Kültürün korunması ve aktarılması hakkında ne düşünmektesiniz?
b) Size göre kültürü korumada ve aktarmada etkili yöntemleri sayabilir misiniz?
3. Okumuş olduğunuz hikâye kitaplarında size göre kültür unsurları bulunmakta mıdır? Bulunmakta ise bu unsurlardan hatırladıklarınızı söyler misiniz?
4. Bir yetişkin olarak bu eserlerin kültürü koruduğunu, tanıttığını ya da aktardığını düşünüyor musunuz? Evet ise; koruma-tanıtma ya da aktarmada söz konusu eserleri yeterli buldunuz mu?
a) Yazar siz olsaydınız; kültürün korunması, tanıtılması ve aktarılması açısından hikâyelerde neye önem verirdiniz?
5. Bu çalışma sonucunda sizde kültür farkındalığı oluştu mu?
a) Oluştı ise bundan sonra bu farkındalığı yaşantınıza nasıl yansıtmayı düşünüyorsunuz?
b) Oluşmadı ise kültür farkındalığı için bir eserden beklentiniz nedir?

EK 3

K15 (32-K)

A: 1- Çalışmanın i olan kitaplar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Genel olarak açıklar mısınız?

K15: Yazar her bir kitabında pek çok hayata tanıklık etme şansı vermiş. Dilinin ise doğal ve sade olması öykülerin anlatımını kuvvetlendirmiş, karakterleri içimizden biri haline getirmiş.

A: a) Kitaplarda sizi çok etkileyen ya da çok beğendiğiniz bir hikâye oldu mu?

K15: Deli Tarla öyküsü. Sonu ters köşyle bittiği için beni çok şaşırtmıştı.

A: 2- “Kültür” kavramı sizin için ne ifade etmektedir?

K15: Kültür, insanların gelecek nesillere aktardığı maddi manevi birikim.

A: a) Kültürün korunması ve aktarılması hakkında ne düşünmektesiniz?

K15: Kültür, mirastır. Toplum kimliğinin devam etmesi için kültür aktarımı çok önemlidir.

A: b) Size göre kültürü korumada ve aktarmada etkili yöntemleri sayabilir misiniz?

K15: Nesiller boyu pek çok millete örnek olmuş, birliği ve beraberliği öğretmiş bir toplumuz. Gelenek göreneklerimiz, yaşayışımızdaki kültür öğeleri de dahil hep taklit edildik. Örf ve adetlerimiz, kültürün yaşattığımız en güzel örneklerinden. Bunları yaşatmak bu aktarımı sağlayacaktır.

A: 3-Okumuş olduğunuz hikâye kitaplarında size göre kültür unsurları bulunmakta mıdır? Bulunmakta ise bu unsurlardan hatırladıklarınızı söyler misiniz?

K15: Evet, bulunmakta. Miras, gurbet, köy, sofraya yemek de diyebiliriz. Sonra aile bağları, misafir, pazar kültürü öge olarak en çok aklımda kalanlardan.

A: 4- Bir yetişkin olarak bu eserlerin kültürü koruduğunu, tanıttığını ya da aktardığını düşünüyor musunuz? Evet ise; koruma-tanıtma ya da aktarmada söz konusu eserleri yeterli buldunuz mu?

K15: Evet, düşünüyorum. Öykülerdeki kişiler, yaşayış, mekân, konuşmalar ve anlatımdaki akıcılık ve bolca işlenmiş kültür öğeleri okuyucuları kitaba çekiyor. Bu sayede aktarım her yaşta insana ulaşıyor.

A: a) Yazar siz olsaydınız; kültürün korunması, tanıtılması ve aktarılması açısından hikâyelerde neye önem verirdiniz?

K15: Yazar ben olsaydım, geleneksel ya da yöresel diyaloglara daha çok yer verirdim. Bu kısımlar daha çok okuyucunun dikkatini çekiyor.

A: 5- Bu çalışma sonucunda sizde kültür farkındalığı oluştu mu?

K15: Evet, oluştu.

A: a) Oluştı ise bundan sonra bu farkındalığı yaşantınıza nasıl yansıtmayı düşünürsünüz?

K15: Ben gezmeyi ve bu sayede ülkemizin güzelliklerini tanımayı seven biriyim. Kitapları okuduktan sonra yüzeysel bir geziyle değil de farklı yörelerdeki yaşayışlara da şahit olmaya ve bu aktarıma katkıda bulunmaya gayret edeceğim.

A: Farklı yörelerdeki yaşayışlara şahit olmak, yüzeysel gezmek kısmını açabilir miyiz?

K15: Geldim, gördüm yüzeyselliğiyle değil de; geldim, yaşadım, şahit oldum gözüyle bakmayı kasettim aslında. Benimle beraber evladımın da bu keşifte köklerine, kültürüne olan bilinci artacak ve nesiller bu yolla kültürel aktarımı sağlam temellerle sağlayacak.

A: Katılımızdan dolayı çok teşekkür ederim.

K15: Ben teşekkür ederim.

02.07.2024 SALI



T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü



Sayı : E-29801562-050.04-2400011902
Konu : Enstitü Yönetim Kurulu Toplantısı
Kararı (14 Mart 2024)

16.03.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Enstitü Yönetim Kurulu'nun 14/03/2024 tarihli ve 2023-2024/33.11 sayılı Toplantı Kararı;

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kültür ve Sanat Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 07/03/2024 tarihli ve 2400010672 sayılı yazısı ile 07/03/2024 tarihli ve 2023-2024/13 sayılı Anabilim Dalı Kurulu Toplantısı Kararı, 27/02/2024 tarihli Tez Konusu Öneri Formu ile Tez Projesi Öneri Formu incelendi.

Yapılan incelemeler sonucunda, tez danışmanlığı Dr. Öğr. Üyesi Demet DEMİRALP tarafından yürütülen Enstitümüz Kültür ve Sanat Yönetimi Anabilim Dalı 220200038 numaralı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Sibel DEMİR'in Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Senato Esasları'nın 14. Maddesinin (1) numaralı fıkrasında "... Tez konusu önerisinin belirtilen usulde gerçekleştirilebilmesi için *Seminer Sınavı'ndan başarılı olunması gerekir.*" şeklinde belirtilen hüküm uyarınca 12/01/2024 tarihli ve 2023-2024/19.60 sayılı Enstitü Yönetim Kurulu Toplantısı Kararı ile Seminer Sınavı Sonucunun "başarılı" olduğuna oy birliği ile karar verildiği hususu göz önünde bulundurularak "Yetişkinlerin Gözünden Şermin Yaşar'ın Eserlerindeki Kültür Unsurları" başlıklı tez konusu önerisinin kabul edilmesine ve ilgili öğrenci tarafından Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi Sistemi'ne giriş yapılarak doldurulacak Tez Veri Giriş Formu'nun (Orcid Numaralı) ıslak imzalı nüshasının 1 (bir) hafta içinde Enstitümüze gönderilmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize arz ve rica ederim.

Prof. Dr. Altuğ KAZAR
Enstitü Müdürü

DAĞITIM LİSTESİ

Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi
Kültür ve Sanat Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı